

FILOZOFSKI FAKULTET U ZAGREBU

I. ORGANIZACIONI RAZVOJ. Zakon Hrvatskog sabora o osnivanju Sveučilišta od 5. siječnja 1874. odredio je da se osnuje Mudroslovni fakultet s filozofičko-historičkim i matematičko-prirodoslovnim odjelima. Filozofičko-historički odjel trebao je započeti radom već u šk. god. 1874/5, dok je matematičko-prirodoslovni trebalo otvoriti najkasnije nakon tri godine, u kojem bi roku trebalo »postupice [...] pod-puno ustrojiti fakultet filozofijski« (Zakonski članak ob ustrojstvu sveučilišta, § 81).

Zemaljska vlada je odmah imenovala tri profesora: Matiju M e s i ć a, Franju M a r k o v i ć a i Vatroslava J a g i ć a; oni su trebali podnijeti prijedloge za popunjavanje ostalih katedara. Budući da Jagić nije mogao nastupiti dužnost, naknadno je za trećeg profesora imenovan češki slavist Lavoslav G e i t l e r. Na prijedlog prvih profesora popunjene su pred početak šk. god. 1874/5. još tri katedre predviđene zakonom.

Tako je šk. god. 1874/5. započeo radom »filozofičko-historički odjel Mudroslovnog fakulteta«. U idućoj školskoj godini, prije roka propisanog zakonom, popunjene su i katedre matematičko-prirodoslovnog odjela.

U prvoj šk. god. (1874/5) Fakultet je imao 6 profesora i 26 studenata. No u šk. god. 1967/68. na Filozofskom fakultetu je radilo 206 nastavnika, asistenata i lektora. Zimski semestar iste školske godine upisalo je 2.978 studenata. Već i ti podaci pokazuju da je proteklo stoljeće bilo period burnog razvitka Filozofskog fakulteta. Njegova povijest od osnivanja do danas, s izuzetkom ratnih godina, bilježi neprekidan rast broja upisanih slušača i stalno uvođenje novih naučnih disciplina.

U sastavu Filozofskog fakulteta djelovala su tri odjela koji su se izdvojili u samostalne fakultete. Najduže je djelovao Prirodoslovno-matematički odjel (započeo radom šk. god. 1875/6) koji se izdvojio u Prirodoslovno-matematički fakultet tek 1947. God. 1882. otvoren je na Mudroslovnom fakultetu trogodišnji Farmaceutski tečaj, kasnije Odsjek s 4-godišnjim studijem koji se također odijelio u samostalni fakultet (1942). Zakonom od 13. III 1897. osnovana je pri Filozofskom fakultetu Šumarska akademija. Ta je akademija djelovala u sastavu Fakulteta do 1919. kada je pretvorena u samostalan Gospodarsko-šumarski fakultet.

God. 1874. utemeljeno je na Mudroslovnom fakultetu ovih šest katedara (stolica): za filozofiju teoretičku i praktičnu s poviješću filozofije, za povijest opću, za povijest hrvatsku s osobitim obzirom na austrijsku i ugarsku povijest, za filologiju slavensku s osobitim obzirom na povijest jezika i literature hrvatske i srpske, za klasičnu filologiju latinsku i za klasičnu filologiju grčku.

Važnu ulogu u razvitku Fakulteta imalo je i kasnije stvaranje novih katedara. One su se otvarale dijelom za nove predmete koji se još nisu na Fakultetu predavali, a dijelom su nastajale diobom prvobitnih katedara koje su zahvaćale veoma široka znanstvena područja. Stvaranjem novih katedara produbljavao se nastavno-naučni rad i usklađivala struktura Fakulteta s burnim razvitkom znanosti.

Neke od prvih katedara bile su matice iz kojih se do danas razvilo po nekoliko Odsjeka s više katedara. Tako se, npr., prva Katedra za filozofiju može smatrati maticom odsjekâ: za filozofiju (6 katedara), pedagogiju (4 katedre), psihologiju (8 katedara) i sociologiju (5 katedara). Iz Katedre za slavensku filologiju razvili su se današnji odsjeci za jugoslavistiku i slavistiku.

Jedini su izuzetak od toga bile katedre za klasičnu filologiju. Kod postanka Fakulteta bila je obraćena posebna pažnja klasičnim studijama osnivanjem dviju katedara (za latinski i grčki jezik s književnošću). God. 1900. osnovana je i treća katedra »staroklasične filologije«, ali se ona nije trajno održala.

Novе katedre otvarane su na Filozofskom fakultetu u početku ovim redom: Katedra za povijest umjetnosti i umjetničku arheologiju (1877), druga Katedra za opću povijest (1883), Katedra za mađarski jezik i književnost (1892), Katedra za njemački jezik i književnost (1892), Katedra za pedagogiju, te teoretičnu i praktičnu filozofiju (1893) i Katedra za pomoćne historijske nauke (1894).

God. 1896. odijeljena je od Katedre za povijest umjetnosti Katedra za klasičnu arheologiju. Obje su se do danas razvile u kompleksne Odsjeke.

Već je šk. god. 1875/6. iz Katedre za slavistiku odijeljena Katedra za hrvatskosrpski jezik i književnost. Ta je katedra 1910. razdijeljena na dvije: za hrvatsku i srpsku književnost i za hrvatski i srpski jezik.

God. 1908. osnovana je Katedra za indoevropsku komparativnu filologiju, koja je smrću prof. Josipa Florščüta (1916) bila na duže vrijeme ispražnjena.

Nekoliko katedara, a preko njih i Odsjeka, razvilo se iz lektorata za strane jezike koji su se na Fakultetu počeli otvarati uskoro nakon njegova osnutka (Katedra za njemački jezik i književnost 1892, Katedra za slovenski jezik i književnost 1918, Katedra za romansku filologiju 1919, katedre za ruski jezik i književnost 1945. itd.).

Na isti se način razvila i Katedra za mađarski jezik i književnost, jedina katedra koja više ne postoji na Fakultetu. God. 1880. osnovan je lektorat mađarskog jezika. God. 1882. postavljen je za lektora toga jezika Ivan Bojničić. Iz tog lektorata nastala je 1892. godine Katedra za mađarski jezik i književnost. No, na njoj je tek 1903. imenovan prvi profesor – dr Kazimir Grekša, od 1906. redovni profesor. Poslije sloma Austro-ugarske monarhije 1918. K. Grekša je napustio Hrvatsku, a ubrzo zatim dokinuta je i katedra. S obzirom na hiljadugodišnje veze između Hrvatske i Ugarske često je i kasnije isticana potreba da se osnuje barem lektorat za mađarski jezik, ali svi pokušaji poduzeti u tom pravcu nisu dali trajnije rezultate.

NOVA ZGRADA FILOZOFSKOG FAKULTETA U ZAGREBU

Uredba Filozofskog fakulteta u Zagrebu iz 1928. dala je Fakultetu novi organizacioni lik. Prema toj Uredbi, na Fakultetu je trebalo da se predaju 34 znanosti i znanstvene grane. Međutim, neke od predviđenih katedara nisu bile otvorene u staroj Jugoslaviji, a neke nisu još ni danas (bizantologija, povijest muzike, orijentalna filologija, albanistika). Fakultet se i dalje dijelio na filozofsko-historijski i matematičko-prirodoslovni odjel, farmaceutski odsjek i odio lektorata za žive jezike. Na Fakultetu se održavalo nekoliko tečajeva živih jezika, nezavisno od katedara na kojima su se ti jezici izučavali kao znanstvene discipline. Više je godina, npr., postojao lektorat turskog jezika koji je kao honorarni nastavnik vodio historičar dr Aleksije Olesnicki.

Važnu ulogu u razvitku Filozofskog fakulteta odigrali su *seminari*. Prvi su osnovani 1886. Prema »Privremenom statutu o uređenju seminara«, njihova je zadaća uvođenje studenata u praktičan i samostalan znanstveni rad. God. 1886. osnovani su seminari za staroklasičnu filologiju, za povijest i za slavensku filologiju. God. 1896. osnovan je pedagoški seminar, u kojem su, kao budući srednjoškolski profesori, morali raditi svi slušači obaju odjela.

Seminari za pojedine znanosti i znanstvena područja osnivani su u pravilu poslije katedara. Novi su seminari otvarani ovim redosljedom: seminar za njemačku filologiju (1904), filozofijski seminar (1911), seminar za romansku filologiju (1920), etnološki seminar (1924), seminar za povijest umjetnosti i kulture itd.

PREDVORJE U NOVOJ ZGRADI FILOZOFSKOG FAKULTETA U ZAGREBU

Prema Uredbi iz 1928. g. trebalo je da na filozofsko-historijskom odjelu Filozofskog fakulteta djeluje 12 seminara, ali neki su od njih postojali samo na papiru. Tada se, npr., nisu mogli stvoriti seminari za orijentalnu filologiju, bizantologiju, albanologiju i komparativnu književnost, jer za te struke nije bilo nastavnika. Nasuprot tome, seminari onih struka koje su predavane na više katedara počeli su još u XIX st. osnivati odjele. Povijesni je seminar imao pred prvi svjetski rat 3 odjela, a 1928. g. već 5, seminar za slavensku filologiju također se sastojao iz 5 odjela, a seminar za klasičnu filologiju iz 3 odjela. Neke su znanstvene discipline obrađivane i u *proseminarima*. U okviru seminara osnivaju se kasnije i priručne knjižnice.

Pobjeda socijalističke revolucije u Jugoslaviji otvorila je novi period u razvitku Filozofskog fakulteta. Od 1945. godine do danas Filozofski fakultet se razvio u veliku nastavno-naučnu ustanovu. Na njemu je šk. god. 1967/68. radilo 60 nastavnika i suradnika više a studiralo 400 studenata više nego na cijelom Sveučilištu u šk. god. 1923/24.

U zimskom semestru šk. god. 1946/47. na Filozofskom fakultetu je radilo 30 nastavnika, asistentata i lektora. Na kraju šk. god. 1967/68. na Fakultetu je bilo zaposleno 206 nastavnika i suradnika. Iako se nastavno osoblje u 22 godine povećalo gotovo 7 puta, nastavne i znanstvene po-

trebe Fakulteta nisu ni izdaleka kadrovski podmirene. Čitav taj period karakterizira i nagli porast broja slušača, tako da se odnos između broja nastavnika i broja slušača čak i pogoršava (od 1874. do 1924. god. na jednog je nastavnika dolazilo 4–6 slušača, a 1968. god. – oko 14).

Filozofski je fakultet u periodu poslije oslobođenja nekoliko puta reformiran. U vezi s nastavnim planom iz 1948. godine na Fakultetu je osnovano 12 studijskih grupa. Svaka je od njih davala cjelovito obrazovanje iz jedne struke. Nastavnim planom iz 1952/53. uveden je dvopredmetni studij, odnosno specijalizacija po smjerovima, ali je i dalje zadržano 12 studijskih grupa. Ista je struktura Fakulteta zadržana i u nastavnom planu iz šk. god. 1954/55. Svi ti nastavni planovi pokazuju da se na Fakultetu postepeno stvaraju šire nastavne jedinice koje ujedinjavaju više katedara i seminara.

Prema općem zakonu o univerzitetima iz 1954. g. uvedeno je na Fakultetu društveno upravljanje. Time je započeo proces pretvaranja Fakulteta u samoupravnu ustanovu. Pozitivni rezultati uvođenja samoupravljanja ogledaju se u nastavnom i znanstvenom razvitku Fakulteta. Unatoč ograničenim materijalnim sredstvima, politika razvitka Fakulteta postala je dobrim dijelom briga samih radnih ljudi na Fakultetu.

Na načelima samoupravljanja izvršena je 1958. god. nova reorganizacija Fakulteta, koja je tekla usporedo s njegovim preseljenjem u novu zgradu gdje su se napokon okupili svi, do tada prostorno odvojeni, dijelovi Fakulteta, a 1967. je usvojen novi Statut. Najvažniji rezultat reorganizacije bilo je stvaranje odsjeka kao nastavnih i naučno-istraživačkih organizacionih jedinica koje ujedinjuju više katedara istog ili srodnog znanstvenog područja. Pored osnivanja novih katedara Fakultet je u posljednje vrijeme mnogo pažnje obraćao i stvaranju novih odsjeka (Odsjek za sociologiju, Odsjek za fonetiku). U šk. god. 1967/68. na Filozofskom fakultetu je djelovalo 18 odsjeka (sa 75 katedara). Povijesni razvitak i organizaciono stanje svakog od tih odsjeka prikazuje se odvojeno.

II. ZNANSTVENO-NASTAVNE JEDINICE. 1. *Odsjek za filozofiju*. Sam predmet filozofija jedan je od tri najstarija predmeta ovog Fakulteta, koji je uz historiju i klasičnu filologiju ušao bio već i u peticiju upućenu od Sabora kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije 1869. kralju Franji Josipu I. da se osnuje Mudroslovni fakultet. Taj se fakultet i otvara 1874. godine najprije s odjelom »filozofičko-historičkim«.

Uz tu prvobitnu »stolicu za filozofiju« osnovan je tek 9. studenoga 1911, na temelju uredbe o osnivanju seminara, Filozofijski seminar. Taj se 1967. g. razvio u Odsjek za filozofiju. S vremenom se iz njegove druge katedre, osnovane 1893, koja je uz filozofijska predavanja obuhvatila i predavanja iz pedagogije, razvio samostalni Pedagoški seminar. Iz Katedre za psihologiju, osnovane 1922. god., nastao je današnji samostalni Psihologijski institut Filozofskog fakulteta, a u najnovije vrijeme iz katedre za sociologiju i samostalni Odsjek za sociologiju.

Po samoj, pak, stolici za filozofiju sam se Fakultet kasnije nazvao Filozofski fakultet.

Prvotnim zakonom o osnutku Sveučilišta odnosno Mudroslovnog fakulteta bila je za nastavu filozofije osnovana jedna stolica koja se nazivala: »filozofija teoretička i praktička s poviješću filozofije«. Prve 33 godine njenog opstanka popunjavao je tu stolicu senior Mudroslovnog fakulteta Franjo Marković.

Godine 1893. bila je osnovana »druga stolica« za teoretičku i praktičku filozofiju, u koju je bila uključena i pedagogija. Na njoj je 1894. god. postavljen kao profesor Đuro Arnold, prvi doktor filozofije na našem Sveučilištu. On je uz filozofska predavanja započeo i s predavanjima iz pedagogije, koja se dolaskom na tu katedru (1924) profesora Stjepana Matičevića potpuno odvojila od filozofije.

Godine 1904. izabran je za privatnog docenta za predmet »etika« tadašnji srednjoškolski profesor dr Albert Bazala, koji postaje, budući da je F. Marković bio g. 1907. penzioniran, 1909. izvanrednim, a 1912. redovitim profesorom na stolici za teorijsku i praktičku filozofiju i povijest filozofije. Bazalino je ime vezano za kulturnu dinamiku u nas u razdoblju od pola stoljeća. Napisavši našu prvu povijest filozofije i stvarajući našu filozofsku terminologiju on je položio temelje svemu kasnijem radu na filozofskom stvaralaštvu u nas.

Takvo stanje u Filozofijskom seminaru ostaje sve do kraja prvoga svjetskog rata kada se za filozofiju habilitiraju kao priv. docent Vjekoslav Rotkvić, a kao sveuč. docent Vladimir Dvorniković (1922–26), koji je, u odsutnosti A. Bazale bio 1922. i jedini nosilac nastave na tom odsjeku.

Godine 1922. osniva se kao dodatna katedra filozofije katedra za psihologiju na koju je bio izabran Ramiro Bujas. Ta se katedra doskora osamostaljuje, pa R. Bujas osniva uz tu katedru psihologijski laboratorij koji se kasnije pretvara u Institut.

Godine 1929. osniva se posebna katedra za praktičku filozofiju (etiku i estetiku) i na to je mjesto, kao docent, bio izabran Pavao Vuk-Pavlović, koji ostaje u tom svojstvu sve dok ga nije penzionirala ustaška vlast g. 1941. Vuk-Pavlović je bio 1945. ponovo vraćen na svoju katedru gdje je ostao do 1948. godine.

Godine 1937. osniva se posebna katedra za teorijsku filozofiju. Na nju je bio izabran Vladimir Filipović, koji je od 1932. vršio dužnost asistenta uz filozofsku katedru. Valja napomenuti da je on bio prvi asistent na Filozofskom fakultetu uz jednu teorijsku katedru. Dotada su asistenti bili birani samo u laboratorijima zavoda i muzeja.

Za vrijeme okupacije bio je penzioniran i A. Bazala.

Godine 1945. bile su opet popunjene sve tri katedre: za povijest filozofije (A. Bazala), za teorijsku filozofiju (Vl. Filipović) i praktičku filozofiju (P. Vuk-Pavlović). Smrću A. Bazale 1948. i odlaskom s Fakulteta Vuk-Pavlovića iste godine ostaje na filozofskom odsjeku samo docent (od 1957. red. prof.) Vl. Filipović, pa je nastava filozofije bila svedena na svoj početni razvoj – svega na jedno nastavničko lice.

Vl. Filipović (danas predstojnik za povijest filozofije) imao je u svemu pet asistenata koji su, s proširenjem broja katedara, doktorirali i zatim bili izabrani za docente. Sada su već svi profesori i to: Predrag Vranicki, od 1962. red. prof. i pročelnik katedre za marksističku

SUB AUSPICIIS

UNIVERSITATIS LITTERARUM REGNI JUGOSLAVIAE
ZAGRABIENSIS EX DECRETO FACULTATIS PHILOSOPHICAE

NOS RECTOR

BELOBRK JOSEPHUS

IURIS DOCTOR OECONOMIAE NATIONALIS PROFESSOR PUBLICUS ORDINARIUS

H. A. FACULTATIS DECANUS

MATIČEVIĆ STEPHANUS

PHILOSOPHIAE DOCTOR PAEDAGOGIAE
ET PHILOSOPHIAE PROFESSOR PUBLICUS ORDINARIUS

PROMOTOR RITE CONSTITUTUS

IVŠIĆ STEPHANUS

PHILOSOPHIAE DOCTOR PHILOLOGIAE
SLAVICAE PROFESSOR PUBLICUS ORDINARIUS

IN DOCTISSIMUM CLARISSIMUM ILLUSTRISSIMUM DOMINUM

DOCTOREM ARNOLD GEORGIUM

PAEDAGOGIAE ET PHILOSOPHIAE PROFESSOREM PUBLICUM ORDINARIUM HUIUS FACULTATIS EMERITUM ANNI SCHOL. MDCCCIC. - MCM HUIUS UNIVERSITATIS RECTOREM MAGNIFICUM ACADEMIAE SCIENTIARUM ET ARTIUM SLAVORUM MERIDIONALIUM MEMBRUM VERUM ORDINARIUM

CUM DECEM LUSTRIS ANTE TITULUM ACADEMICUM DOCTRINAE SUAE
IN HAC FACULTATE PRIMUS ASSECUTUS VITAM INTEGERRIMAM AGENS
DE LITTERARUM STUDIIS ET OPERIBUS PUBLICIS OPTIME MERITUM ATQUE
HOC HONORE ACADEMICO DIGNISSIMUM SESE PRAESTITISSET HUIUS
ALMAE MATRIS DECORI EIUSDEM UNIVERSITATIS CONSILII CONSENSU

GRADUM DOCTORIS PHILOSOPHIAE
ITERUM CONTULIMUS

BIQUE IN SIGNUM HUIUS HONORIS RENOVATI MAIORE UNIVERSITATIS
SIGILLO MUNITUM HOC DIPLOMA TRADENDUM CURAVIMUS

DATUM ZAGRABIAE DIE XVII MENSIS JULII MCMXXX

PROT. PROMOTOR

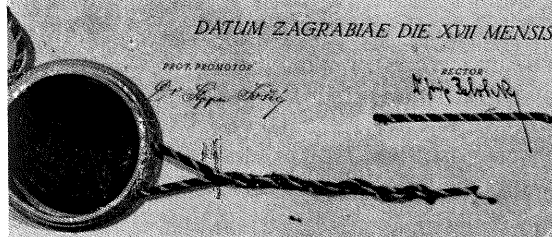
Steph. Matičević

RECTOR

Joseph Belobrk

H. A. DECANUS

Steph. Ivšić

»ZLATNA DIPLOMA« ĐURE ARNOLDA IZDANA POVODOM 50-GODIŠNJICE
PRVE DOKTORSKE DIPLOME FILOZOFSKOG FAKULTETA U ZAGREBU

filozofiju, Gajo Petrović, od 1963. izv. prof. za teorijsku filozofiju i pročelnik te katedre, Branko Bošnjak, od 1964. izv. prof. za povijest filozofije, Danilo Petrović, od 1965. izv. prof. filozofije i Milan Kargra, od 1967. izv. prof. i pročelnik katedre za etiku. Prije 9 godina osnovana je i katedra za filozofiju azijskih naroda na kojoj je neko vrijeme bio docentom Čedomil Vlačić, ali je on, boraveći dvije godine na studijama u Indiji, ondje definitivno i ostao, pa je ta katedra sada nepopunjena.

Odsjek za filozofiju ima od 1964. jednog asistenta (Marijan Cipra).

2. *Odsjek za pedagogiju.* Franjo Marković, kao prvi profesor filozofije, održavao je, pored predavanja iz filozofije povremeno i predavanja iz pedagogije i praktičke pedagoške vježbe (iz didaktike). Međutim, Pedagoški seminar osnovan je tek 1896, a prvi mu je predstoinik postao Đuro Arnold. Na Sveučilište je došao god. 1894. i pored F. Markovića bio postavljen za profesora praktičke filozofije. Kako se tada u okvir praktičke filozofije ubrajala i pedagogija, to je Đ. Arnold u stvari predavao samo pedagogiju. U seminaru je uveo obavezne pedagoške vježbe, koje su se redovno održavale na Donjogradskoj gimnaziji, a uz seminar je osnovao i knjižnicu. Stalno je i redovno predavao pedagogiju i vodio pedagoške vježbe za sve slušače Fakulteta, pa je tako taj predmet bio opći predmet.

Đuro Arnolda, koji je na Fakultetu bio do god. 1923, naslijedio je 1925–40. Stjepan Matičević. U njegovo vrijeme, god. 1928, novom je Uredbom o Filozofskom fakultetu pedagogija od općeg predmeta podignuta na nivo stručnog predmeta, koji se može posebice studirati i iz kojeg se može doktorirati.

Poslije S. Matičevića postao je profesorom Vlado Petz, koji je predavao 1940–45. Uz njega je kao docent na teorijskoj pedagogiji radio Stjepan Pataki.

Da bi se budućim nastavnicima srednjih škola pružilo solidnije pedagoško obrazovanje, u srpnju 1946. osnovan je Pedagoški institut Filozofskog fakulteta, sa svrhom da sve slušače Filozofskog i Prirodoslovno-matematičkog fakulteta pripremi i osposobi za uspješno vršenje nastavnčkog zvanja, da posluži daljem pedagoško-metodičkom usavršavanju nastavnika i da objavljuje rezultate svojih znanstvenih istraživanja. Istom odlukom je Ministarstvo prosvjete stavilo Pedagoškom institutu na raspolaganje IX gimnaziju kao vježbaonicu, a prema potrebi, mogao je dobiti također jednu osnovnu i jednu učiteljsku školu kao vježbaonice, što je nešto kasnije i učinjeno.

God. 1945. postao je profesorom pedagogije S. Pataki, koji je to ostao do smrti 1953. On je održavao predavanja iz osnova opće pedagogije i problematike odgoja i društva, a vodio je i pedagoški seminar u kojem se čitaju odabrana pedagoška djela, spisi, referati i drugi radovi, pa teoretski dio namijenjen stručnim pedagogima i praktični dio (5 sati hospitacija i praktičnih predavanja).

Šk. god. 1946/47. dolaze na Pedagoški institut Zlatko P r e g r a d kao izv. profesor i Pero Š i m l e š a kao asistent, a šk. god. 1948/49. asistent Dragutin F r a n k o v i ć. Tada je za predavača postavljen P. Š i m l e š a koji preuzima praktični pedagoški seminar i školski rad održavajući predavanja iz didaktike i metodike. Od šk. god. 1950/51. D. Franković, kao predavač, održava predavanja iz historije pedagogije i seminar iz historije pedagogije. U šk. god. 1951/52. uvodi se nastava metodike za slušače Filozofskog i Prirodoslovno-matematičkog fakulteta iz ruskog, engleskog, njemačkog, francuskog, latinskog, povijesti, matematike, zemljopisa, prirodopisa, fizike, kemije, filozofije, psihologije, historije umjetnosti. Predavanja iz metodike ovih predmeta, kao i praktičan rad i hospitacije studenata, vode nastavnici-metodičari IX gimnazije, vježbaonice Pedagoškog instituta.

Reformom Filozofskog fakulteta i Zakonom o naučnom radu 1958. godine ukinut je Pedagoški institut, a njegova djelatnost prelazi u okvir rada Zavoda i Odsjeka za pedagogiju. U Odsjek za pedagogiju dolaze postepeno kao asistenti: Mihajlo O g r i z o v i ć (1951), Vladimir P o l j a k (1953), Vladimir M u ž i ć (1955), Ante V u k a s o v i ć (1960), Ivan K l a r i ć (1960) i Milivoj G a b e l i c a (1963).

Danas na Odsjeku za pedagogiju postoje ove katedre:

1. *Katedra za sistematsku pedagogiju* (ročelnik red. prof. od 1957. Zl. P r e g r a d). Pored njega nalaze se na toj katedri izv. profesor Vl. M u ž i ć (od 1966) i docent A. V u k a s o v i ć (od 1966).

2. *Katedra za didaktiku i metodiku* (od 1960. red. prof. P. Š i m l e š a). Na toj je katedri izv. prof. (od 1966) Vl. P o l j a k.

3. *Katedra za povijest pedagogije i komparativnu pedagogiju* (od 1965. izv. prof. Mihajlo O g r i z o v i ć).

4. *Katedra za adultnu pedagogiju* nije popunjena.

3. *Odsjek za psihologiju*. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, kroz dugi vremenski period, psihologija nije postojala kao posebna znanstvena disciplina. Ako su se ponekad i tretirali neki problemi »nauke o duši«, onda je to bilo isključivo u sklopu nastave iz filozofije. Psihologija se smatrala njenim dijelom i služila je samo kao filozofska propedeutika.

Takvo je stanje trajalo uglavnom sve do 1922. god., kad se Ramiro B u j a s habilitirao za privatnog docenta iz psihologije. Njegovom habilitacijom počinje na Filozofskom fakultetu nastava iz psihologije kao posebne znanosti. Za eksperimentalni rad studenata služi u to vrijeme mali laboratorij za eksperimentalnu psihologiju, koji je 1920. god. R. Bujas organizirao u okviru Fiziološkog instituta Medicinskog fakulteta. Tek 1929. god. osniva se samostalna katedra za psihologiju, a laboratorij za eksperimentalnu psihologiju pretvara se u Psihologijski institut Filozofskog fakulteta.

Prvi nosilac katedre i predstojnik Psihologijskog instituta postaje R. Bujas. Mali broj studenata koji u to vrijeme, uz druge predmete, upisuju i psihologiju, osposobljava se isključivo za nastavnike iz psihologije na srednjim školama.

ACTA
INSTITUTI PSYCHOLOGICI
UNIVERSITATIS ZAGRABIENSIS

No. 49-63	1967.
49. Z. Bujas. In Memoriam	1
50. Z. Bujas. Graphic form of Osgood's semantic differential	5
51. Z. Bujas, Z. Pavlina, S. Vidacek, and M. Vodanovic. Electromyographic investigation of fatigue and recovery in the field of static work	13
52. Z. Bujas, Z. Pavlina, S. Vidacek, and M. Vodanovic. The value of subjective rating of fatigue in the evaluation of recovery after static work	35
53. A. Kekovic and J. Brozek. Deterioration and recovery of flicker discrimination following exposure to sublethal flicker	45
54. A. Kekovic and B. Sverko. The characteristics of performance on a new variety of vigilance task	49
55. B. Sverko and I. Siber. Family responsibility and the informativeness pattern in industrial female workers	59
56. B. Petz. Is there in static endurance a positive transfer of training from high to low and from low to high loading of free associations	65
57. Mirjana Vodanovic. Effect of fatigue on the conformity of free associations	75
58. Silvija Siputic-Sraber. Effect of the number of stimuli on the estimation of stimulus intensity	81
59. Z. Bucskal and V. Kolesaric. Training in static effort and rate of recovery	85
60. A. Fulgosi. Experimental investigation of the influence of training on the factor structure of some reasoning tests	89
61. A. Fulgosi. A stereoscopic investigation of geometrical illusions	93
62. A. Fulgosi. Disappearance of the effect of the vector field in the stereoscopic presentation of Obison's figures	99
63. M. Pastusovic. Causal analysis of the so-called leisure time of workers of different sex, age, and family status	103

Z A G R E B
FILOZOFSKI FAKULTET

NASLOVNA STRANA IZDANJA PSIHOLOGIJSKOG INSTITUTA U ZAGREBU

Uz opsežni nastavni rad, koji je uključivao predavanja iz sistemat-ske i eksperimentalne psihologije i većeg broja posebnih psiholoških disciplina, aktivnost R. Bujasa bila je upravljena još u dva smjera: na organizaciju znanstveno-istraživačkog rada i na popularizaciju psihologije.

Do prvog proširenja nastave u području psihologije dolazi 1938. god. kad se Zoran B u j a s habilitirao za privatnog docenta iz primije-njene psihologije. Tri godine kasnije katedra za psihologiju dobiva i svoga prvog asistenta.

Neposredno uoči II svjetskog rata habilitirao se pri katedri psiho-logije Mihajlo R o s t o h a r, prof. psihologije u Brnu, i to za privatnog docenta iz dječje psihologije. Na žalost, zbog nemirnog vremena on nije mogao aktivno sudjelovati u nastavi.

Za vrijeme okupacije R. Bujas je zbog svojih materijalističkih kon-cepcija bio penzioniran, a formalnu upravu nad katedrom psihologije preuzeo je profesor pedagogije.

Poslije oslobođenja, zahvaljujući reaktivizaciji R. Bujasa, ponovo se organizira sistematski nastavni i naučni rad na području psihologije. Do značajnih promjena dolazi u pogledu nastavnog i pomoćno-nastavnog osoblja. Broj se asistenata povećava, a osnivaju se i nove katedre: za Pedagošku psihologiju 1950. (doc. Anka M a t i ć), za Socijalnu i kliničku psihologiju 1956. (doc. Rudi S u p e k), za Industrijsku, eksperimentalnu i fiziološku psihologiju 1950. (doc. Zoran B u j a s, koji 1948. postaje izvanredni a 1955. redovni profesor).

Za razvoj psihologije na Filozofskom fakultetu u poslijeratnom periodu od značenja je ne samo radikalno drukčija ideološka situacija nego i širok interes prakse za primjenu psihologije u područjima školstva, zdravstva, industrije i vojske. Oni koji su završili psihologiju imaju mogućnost da se zaposle i izvan nastavničkog zvanja, a te nove mogućnosti povećavaju znatno broj studenata i zahtijevaju da se nastava na Odsjeku za psihologiju temeljito reorganizira i proširi.

Godine 1960. preuzima nastavu iz Industrijske psihologije doc. Borislav P e t z (red. prof. 1968), god. 1963. osniva se posebna katedra za Dječju psihologiju (viši predavač dr Branka L a z i ć), god. 1960. preuzima katedru za Socijalnu psihologiju doc. Mladen Z v o n a r e v i ć (izv. prof. 1963), god. 1963. i 1965. osnivaju se posebne katedre za Psihometriju (doc. Anđelko K r k o v i ć) i Pedagošku psihologiju (doc. Ivana C a r - G a v r i l o v i ć), a 1967. godine popunjava se i katedra za Sistematsku psihologiju (doc. Ante F u l g o s i). Osim toga, osnivaju se i nastavnička mjesta, odnosno organizira se honorarna nastava iz nekih pomoćnih psiholoških disciplina (viši predavač dr Dragutin M a y e r za »Optiku, akustiku i elektricitet«, od 1961, i trojica honorarnih profesora).

Kao asistenti djeluju na Odsjeku za psihologiju: Božica B a r t o l o v i ć (1959, eksperimentalna psihologija), Mirjana V o d a n o v i ć (1960, eksp. psih.), Slavko K l j a i ć (1963, socijalna psih.), Branimir Š v e r k o (1963, industrijska psih.) i Vladimir K o l e s a r i ć (1965, eksp. psih.).

4. *Odsjek za povijest.* Prema § 49. zakona »ob ustrojstvu sveučilišta« 1874. bile su na Filozofskom fakultetu osnovane i stolice (katedre) za »povijest opću i povijest hrvatsku s osobitim obzirom na austrijsku i ugarsku povijest«. Na taj način, već od samog početka djelatnosti Fakulteta studij povijesti organiziran je oko dvije temeljne katedre: za opću i hrvatsku (kasnije narodnu) povijest. Tek 1908. g. ovim se dvjema katedrama pridružuje i treća – za pomoćne historijske nauke. U osnovi, takvu je organizacionu strukturu Odsjek zadržao do danas.

Na katedri za hrvatsku povijest prvi profesor bio je Matija M e s i ć (od 27. IV 1874. do smrti 1878), istodobno i prvi rektor Sveučilišta.

Nakon njegove smrti izabran je god. 1879. za suplenta na katedri za hrvatsku povijest Vjekoslav K l a i ć, ali je god. 1882. prilikom natječaja za izbor redovitog profesora na toj katedri izabran Tade S m i č i k l a s, koji je upravo tada izdao prvi dio *Povijesti hrvatske* (II dio objelodanjen je već 1879), prve cjelovite sinteze povijesti Hrvata od najstarijih vremena do godine 1848. On je osim hrvatske povijesti predavao i pomoćne historijske nauke.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

RADOVI
FILOZOFSKOG FAKULTETA
ODSJEK ZA POVIJEST

6

Joan Kampuš: Prilog poznavanju privrednog položaja zagrebačkog Gradenca u XVI st.
Josip Adamček: Prilozi povijesti seljačkih buna 1873.
Igor Karasman: Počeci industrijske privrede u Slavoniji (1859-1960).
Ljerkica Kuntić: Rijeka list »Eco di Fiume« (Glasnik) i g. 1901.
Ljubisa Doblesić: O razvoju prerađivačke industrije u Makedoniji na kraju XIX i na početku XX stoljeća.

ZAGREB
1968

NASLOVNA STRANA RADOVA ODSJEKA ZA POVIJEST FILOZOFSKOG
FAKULTETA U ZAGREBU

Hrvatsku povijest do početka XII st. predavao je od god. 1902. Dane Gruber kao privatni docent. 1909. izabran za izvanrednog profesora, a 1916. umirovljen, ali je 1919. ponovo izabran za honorarnog docenta (umro je 21. II 1927).

Prvi profesor na katedri za opću povijest Natko Nodilo, imenovan 20. IX 1874, pisac je opsežne *Historije srednjega vijeka za narod hrvatski i srpski*, nedovršene, ali dosad jedine u hrvatskoj historiografiji izrađene na osnovi izvorne građe. On je predavao opću povijest srednjeg vijeka do svog umirovljenja potkraj god. 1901.

God. 1893. izabran je za redovitog profesora na katedri za opću povijest Vjekoslav Klaić. Tako su od 1893. opću povijest predavala dvojica profesora: Nodilo i Klaić. Prvi je predavao opću povijest starog i srednjeg vijeka do Karla Velikoga, a drugi srednji vijek od Karla Velikoga dalje i novi vijek. Iako je Klaić predavao opću povijest, uz prekid

od 1906–08, sve do svog umirovljenja (1922) ipak je njegova opsežna znanstvena djelatnost bila u cjelini posvećena problemima hrvatske povijesti od najstarijih vremena do XIX stoljeća.

Na početku ovog stoljeća katedra za hrvatsku povijest imala je ovakav sastav: T. Smičiklas bio je redoviti profesor (do 1905) a D. G r u b e r i Ferdo Š i š i ć bili su od 1902. privatni docenti: Gruber za razdoblje narodne dinastije, a Šišić za razdoblje od XII–XIV stoljeća.

Nakon Smičiklasova umirovljenja (1905) katedra za hrvatsku povijest ponuđena je V. Klaiću, ali on nije ponude primio nego je preporučio F. Š i š i ć a (1906). Potkraj iste godine (2. X) Šišić je postao izvanredni, a 29. VI 1909. redoviti profesor hrvatske povijesti. Na tom je položaju ostao do svog umirovljenja 29. VII 1939.

Između dva rata Šišić je bio najizrazitiji predstavnik hrvatske historiografije. U toku svoje veoma plodne djelatnosti obratio je pažnju gotovo svim razdobljima hrvatske povijesti, od najstarijih vremena do XX st., ali je težište njegova znanstvenog interesa, pored XIX stoljeća, ipak bilo na razdoblju hrvatske dinastije. Tom je posvetio i svoje životno djelo: *Povijest Hrvata u vrijeme narodnih vladara* (1925).

Na Katedri za opću povijest Nodila je, nakon njegova umirovljenja potkraj god. 1901, naslijedio kao izvanredni profesor Gavro M a n o j l o v i ć, od 1897. privatni docent za rimsku povijest. God. 1902. imenovan je redovitim profesorom za opću povijest starog vijeka. Iz političkih razloga, kao zastupnik Hrvatsko-srpske koalicije, Manojlović je 1908. bio umirovljen, ali je 1914. ponovo postavljen za redovitog profesora, pa je na tom položaju ostao do kraja zimskog semestra 1923/24.

Od 1921–26. predavao je na katedri za opću povijesti i Petar K a r l i ć kao privatni docent opće povijesti u doba reformacije.

Katedra za opću povijest doživjela je više promjena upravo tada, sredinom 20-ih godina. U ljetnom semestru 1923/24. imenovan je profesorom za opću povijest srednjeg i novog vijeka Milan P r e l o g. Potkraj istog semestra, umjesto Manojlovića, imenovan je redovitim profesorom za opću povijest starog vijeka Grga N o v a k, dotada izvanredni profesor Filozofskog fakulteta u Skoplju.

Kraljevim ukazom od 14. I 1926, na zahtjev i uz obrazloženje tadašnjeg ministra prosvjete Stjepana Radića da »nekim od postavljenja u posljednjim godinama nije prethodio postupak u duhu sveučilišne autonomije,« umirovljeno je više sveučilišnih nastavnika, među njima i M. Prelog i G. Novak. Novim ukazom od 23. VI 1926. G. Novak je ponovo postavljen za redovitog profesora opće povijesti starog vijeka, dok je redoviti profesor Ljubljanskog sveučilišta Ljudmil Hauptmann, imenovan redovitim profesorom opće povijesti srednjeg i novog vijeka. Tim je imenovanjima ponovo upotpunjena nastava na katedri za opću povijest. G. Novak je opću povijest starog vijeka predavao do svog umirovljenja g. 1959. odnosno 1960. (kao honorarni profesor).

Od osnutka Filozofskog fakulteta studij povijesti bio je organiziran oko dvije katedre: za opću i za hrvatsku povijest. Treća katedra, za pomoćne historijske nauke, osnovana je tek 1908, a ni nakon toga nije nastava na toj katedri održala svoj kontinuitet. Iako je osnivanje katedre bilo predviđeno zakonom o organizaciji Sveučilišta iz god. 1894, ipak se

vijest novog vijeka od 29. VI 1962, izv. prof. od 21. II 1968). Lj. Kunčić, predaje opću povijest od XVI–XIX st. a R. Lovrenčić XIX i XX stoljeće.

4. *Katedra za hrvatsku povijest*. Poslije odlaska M. Barade u mirovinu preuzela je od ljetnog semestra šk. god. 1954/55. predavanja iz hrvatske povijesti Nada Klaić, (20. III 1954. privatni docent, 13. V 1955. docent, 16. VI 1961, izv. prof., 10. I 1969. red. prof.). Od 10. I 1958. predstojnik katedre je red. prof. Jaroslav Šidak, koji je od zimskog semestra šk. god. 1958/59. preuzeo, umjesto V. Bogdanova, predavanja iz hrvatske novovjekovne povijesti. 21. X 1960. izabrana je za docenta, a 13. XI 1964. za izv. profesora pri katedri za hrvatsku povijest Mirjana Gross.

N. Klaić predaje povijest Hrvata u srednjem vijeku (do 1526), J. Šidak novovjekovnu hrvatsku povijest (od početka XVI do potkraj XIX st.) i povijest hrvatske historiografije, a M. Gross hrvatsku povijest do g. 1914 (pored Uvoda u povijest za slušače I godine).

Na katedri hrvatske povijesti nalazili su se kao asistenti Josip Lucić (od 1953–58) i I. Kampuš (od 1961–65), a od lipnja 1966. Tomislav Raukar, koji je isprva bio asistent na katedri pomoćnih historijskih nauka (od 15. X 1963).

5. *Katedra za povijest naroda SFRJ*. Osnovana je 19. XI 1952. kad se odijelila od katedre za narodnu povijest. 17. III 1949. izabran je Vaso Bogdanov za izv. profesora pri katedri za narodnu povijest, pa je od zimskog semestra šk. god. 1949/50. preuzeo predavanje iz povijesti naroda FNRJ i privremeno iz hrvatske povijesti XIX stoljeća. 10. VI 1955. izabran je za redovitog profesora, pa je sve do svoje smrti (9. X 1967) bio predstojnik katedre. 13. XI 1964. izabran je za docenta Ljubo Boban, a 3. IV 1965. za predavača povijesti naroda SFRJ u srednjem vijeku Ivan Kampuš. Povijest makedonskog naroda predaje od zimskog semestra šk. god. 1959/60. asistent Ljubiša Doklestić.

6. *Katedra za pomoćne historijske nauke*. God. 1946. imenovan je Josip Matasović za honorarnog redovitog profesora na katedri za pomoćne historijske nauke. Tu je dužnost obavljao sve do ljetnog semestra šk. god. 1957/58, kad je zbog bolesti prekinuo predavanja. Tada je 27. III 1959. za honorarnog nastavnika izabran Jakov Stipišić, koji tu dužnost obavlja i danas.

Metodiku nastave povijesti predaje Olga Salzer, izabrana za predavača 15. X 1963.

5. *Odsjek za povijest umjetnosti*. »Stolica za povijest umjetnosti i klasičnu umjetničku arheologiju« osnovana je 1877. godine po preporuci J. J. Strossmayera, kao prva nova katedra poslije onih koje su predviđene prilikom donošenja zakona »ob ustrojstvu« Sveučilišta. Za prvog »zastupnika« te katedre imenovan je Isidor Kršnjavi najprije kao izvanredni profesor, a zatim (od 1897. kada se vraća na Sveučilište, jer je u međuvremenu od 1891–96. bio predstojnik odjela za bogoštovlje i nastavu) kao redovni profesor povijesti

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUCILISTA U ZAGREBU

RADOVI
ODSJEKA ZA POVIJEST
UMJETNOSTI

5

ZAGREB
1964

NASLOVNA STRANA RADOVA ODSJEKA ZA POVIJEST UMJETNOSTI
FILOZOFSKOG FAKULTETA U ZAGREBU

umjetnosti i kulture sve do njegova umirovljenja 1918. God. 1896. odijeljena je od te katedre klasična arheologija i za nju je stvorena posebna profesura.

Kršnjavoga je naslijedio Artur Schneider, koji se već 1913. kao privatni docent, habilitirao za povijest talijanske umjetnosti XV i XVI st., a 1919. bio postavljen za honorarnog docenta povijesti umjetnosti »s osobitim obzirom na umjetnička djela, pojave i spomenike na teritoriju kraljevstva SHS«. Od 1922. godine redovni je profesor povijesti umjetnosti i kulture do umirovljenja 1943; međutim, 1945. je reaktiviran, ali je već iduće godine umro.

Pojačano zanimanje za nacionalnu povijest umjetnosti razlogom je da je 1921. dr. Petar Koll imenovan lektorom za povijest jugoslavenskih umjetnosti.

U kratkom razdoblju nakon Schneiderova umirovljenja (1943) pročelnik katedre je neko vrijeme bio Josip Matasović, a uz njega su povijest umjetnosti predavali dr. Ivan Bach (do 1945) i dr. Željko Jirošek, koji je već od 1938. bio izabran za asistenta, a nakon smrti A. Schneidera 1946. imenovan je privatnim docentom.

Poslije oslobođenja dolazi i do novog razvoja nastave povijesti umjetnosti ne samo diferenciranjem pojedinih kolegija, nego i primjenom novih metoda u nastavi.

U jesen 1947. godine preuzeo je organizaciju nastave Grgo Gamulin, isprva u svojstvu predavača, a od 1951. kao docent. Milan Prelog je od 1948. godine, najprije u svojstvu asistenta, a od 1951. u svojstvu predavača, preuzeo nastavu nacionalne povijesti umjetnosti, čime je nacionalna umjetnost prvi put ušla u nastavu i tako je započelo njeno sistematsko izučavanje na Fakultetu. M. Prelog je 1951. uveo oblik terenskog rada sa studentima na izučavanju arhitekture naših starih gradova. – Tim je katedra prerasla u Odsjek, koji je isprva strukturiran u dvije katedre opće povijesti umjetnosti i to: Opća povijest umjetnosti novog vijeka (G. Gamulin, s asistentima Radoslavom Putarom od 1951–61. i Verom Pintarić od 1951–62), i Opća povijest umjetnosti srednjeg vijeka (Ž. Jiroušek), te katedru Povijesti umjetnosti naroda FNRJ (M. Prelog, od 1958. docent, s asistentima Radovanom Ivančevićem od 1956. i Marijom Planić-Lončarić od 1960). – Nastava je već od 1947. g. postavljena na osnovu zorne obuke s projekcijama i u tu je svrhu osnovan fotolaboratorij za proizvodnju dijapozitiva. Ubrzo se laboratorij s fototekom razvio u neophodan instrument za snimanje umjetničkih djela i njihovo izučavanje. Iz toga, te iz individualnog i ekipnog rada na terenu razvit će se kasnije (1961) i Institut za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta. To je posljedica novog shvaćanja nastave i njenog povezivanja sa istraživačkim radom.

Tokom pedesetih godina slijedi daljnja diferencijacija nastave: kao honor. nastavnik za povijest umjetnosti starog vijeka dolazi Marcel Gorenc, a kao stručni suradnik Tihomil Stahuljak, koji preuzima nastavu umjetnosti baroka u našim krajevima. Uvedeni su i novi predmeti koji odgovaraju proširenim potrebama neposredne prakse: Muzeologija (koju honorarno predaje M. Gorenc), Zaštita spomenika (T. Stahuljak), Ikonografija (R. Ivančević, od 1965. docent), Metodika nastave povijesti umjetnosti (predavač dr Jadranka Damjanov).

Danas se Odsjek dijeli u ove katedre: 1. Katedra za Povijest umjetnosti Srednjeg vijeka, opća i nacionalna (M. Prelog, od 1962. izv. profesor, R. Ivančević, koji od 1966. predaje nacionalnu povijest umjetnosti srednjeg vijeka, Ž. Jiroušek, as. Marija Planić-Lončarić, od 1959. i as. Tonko Maroević, od 1965). – 2. Povijest umjetnosti Novog vijeka, opća i nacionalna (G. Gamulin, as. Božidar Gagro, od 1961, za noviju nacionalnu umjetnost, as. Vladimir Marković, od 1964, za nacionalnu umjetnost baroka). – 3. Katedra za vizuelne komunikacije i dizajn (V. Horvat-Pintarić, od 1967. izv. profesor).

6. *Odsjek za arheologiju.* Nastava arheologije organizaciono se oblikovala na ovom fakultetu g. 1893. kada je zauzimanjem I. Kršnjavog osnovan Arheološki zavod sa zbirkom sadrenih odljeva. Faktično se radilo o osnivanju katedre za klasičnu arheologiju koja je dobila organizaciono jače dimenzije zbog posjedovanja te zbirke. Istovremeno je odlučeno da profesor arheologije na Fakultetu bude i ravnatelj Arheološkog odjela Narodnog muzeja, pa se ta praksa »personalne uni-

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

RADOVI ODSJEKA ZA ARHEOLOGIJU

OPUSCULA
ARCHEOLOGICA

VI

N. Majnarić-Pandžić: Nalaz keltskog oružja iz Zemuna • M. Zamovčić: Tri antička reljefa sa Hvara • A. Faber: Prilog topografiji ite-rim. Epidaura • M. Smekelj: Antičke metalne svjetiljke iz Vinokovca • I. Iskra-Janišić: Rimske votivne pločice od olova u Jugoslaviji

1966

NASLOVNA STRANA IZDANJA ODSJEKA ZA ARHEOLOGIJU
FILOZOFSKOG FAKULTETA

je» održala sve do 1951. godine. Odluka iz 1893. realizirana je 1896. kada je Josip Brunšmid postavljen za izvanrednog profesora i uz to ravnatelja Arh. odjela Narodnog muzeja (red. prof. postao je 1902). Zavod je god. 1921. dobio honorarnog docenta za prehistorijsku arheologiju i arheologiju jugoslavenskih zemalja – Viktora Hoffillera, kustosa Arh. odjela Narodnog muzeja, što je za tadašnje vrijeme bila i za nastavni i za naučni renome Zavoda izvanredno povoljna situacija. J. Brunšmid je umirovljen 1924. i na njegovo je mjesto u svojstvu redovitog profesora postavljen V. Hoffiller.

Do Uredbe iz g. 1928, kojom je utvrđen nastavni plan i program Fakulteta, arheologija nije imala status ni samostalne znanstvene grupe niti glavnog predmeta, nego se slušala kao sporedni predmet uz povijest, klasičnu filologiju i povijest umjetnosti. Spomenutom uredbom arheologija se studira u sklopu XXV naučne grupe kao A-predmet uz povijest umjetnosti, a također i kao B-predmet uz povijest starog vijeka u XVIII klasičnoj grupi (klasična filologija).

Od 1924–43. nastavu arheologije vodio je isključivo V. Hoffiller, držeći prvenstveno kolegije iz klasične arheologije, antičke epigrafije i numizmatike. Zavod je g. 1937. dobio za asistenta A. Bauera, koji je tu dužnost vršio do početka 1942. kada se zahvalio na dužnosti.

V. Hoffiller je umirovljen 1943, a kao predstojnik Zavoda i kao ravnatelj Arheološkog muzeja u Zagrebu zamijenio ga je M. Š e p e r u zvanju izvanrednog profesora. Tu je dužnost obavljao do 1945. kada je V. Hoffiller ponovo preuzeo svoje ranije obaveze.

V. Hoffiller je 1946. pokrenuo u Vijeću ovog Fakulteta akciju da se formira samostalna arheološka studijska grupa. To je realizirano 1948. tako da se šk. god. 1948/49. arheologija mogla upisivati kao samostalna studijska grupa s arheologijom pod A, a latinskim jezikom pod B, što znači da je samostalni studij arheologije počeo zapravo egzistirati tek 1948. God. 1949. je ta nastavna grupa modificirana tako da je latinski jezik isključen, te je studij postao jednopredmetan, a kao pomoćni predmeti slušali su se: povijest staroga vijeka (4 semestra), hrvatska povijest (4 sem.), latinski jezik (4 sem.), staroslavenski jezik (2 sem.) i etnologija (2 sem.). Ta je grupa kao VI nastavna grupa uključena u novi nastavni plan i program 1954. Programom nove grupe izvršena je distinkcija na tri arheološka područja: prehistorijsku, klasičnu i slavensku arheologiju. Prehistorija se mogla polagati nakon 4. sem., epigrafija i numizmatika nakon 6. sem., klasična arheologija također nakon 6. sem., a slavenska nakon 8. semestra. V. Hoffiller je držao predavanja iz klasične i prehistorijske arheologije, a asistent B. G a b r i č e v i ć, koji je na Zavod došao 1949, predavanja i vježbe iz klasične arheologije i epigrafije (do 1954).

God 1954. postavljen je još jedan asistent, Stojan D i m i t r i j e v i ć, koji je bio predviđen za rad na budućoj katedri za prehistorijsku arheologiju. Iste je godine priv. doc. Zdenko V i n s k i postavljen za honorarnog nastavnika iz ranosrednjovjekovne i slavenske arheologije (do 1961). Od 1953–55. predavao je prehistorijsku i slavensku arheologiju kao honorarni profesor J. K o r o š e c, redovni profesor iz Ljubljane.

Nakon umirovljenja V. Hoffillera 1951. g. nastava arheologije postala je nesistematska i nepotpuno organizirana.

U siječnju 1955. postavljen je za izvanrednog profesora Duje R e n d i ć - M i o č e v i ć, dotada direktor Arheološkog muzeja u Splitu, koji je započeo sistematsko organiziranje nastave na Arheološkom zavedu držeći nastavu iz klasične i antičke provincijalne arheologije s epigrafijom i numizmatikom, dok je Z. Vinski držao honorarno nastavu srednjovjekovne arheologije.

Potkraj iste godine Zavod je organiziran kao Arheološki institut, čime je, u znanstvenom smislu, potencirana njegova dotadašnja funkcija seminara.

U zvanju stručnog suradnika postavljen je g. 1957. dr Vladimir M i r o s a v l j e v i ć, dotada asistent u Seminaru za povijest starog vijeka, koji je već 1951–53, kao privatni docent, držao nastavu iz prehistorijske arheologije. Kao višem naučnom suradniku povjerena mu je kasnije Katedra za pomoćne arheološke nauke.

Nastavu iz prehistorije držao je od 1956. g. kao honorarni nastavnik i asistent S. D i m i t r i j e v i ć. Za asistenta na katedri za klasičnu arheologiju postavljen je g. 1957. Marin Z a n i n o v i ć. Na taj način je napokon popunjena nastava na svim granama arheologije.

Prema novoj uredbi i statutu Fakulteta, Institut dobiva u prosincu 1959. status i naziv Odsjeka za arheologiju. Od 1960–61. predavao je prehistorijsku arheologiju kao gost doc. F. Starè iz Ljubljane. Nakon povlačenja Z. Vinskoga nastavu iz srednjovjekovne arheologije obavljaју asistenti Eduard Galić (1961–66, kada se zahvalio na dužnosti) i Marija Šmalcelj (od 1967).

Docentom za prehistorijsku arheologiju postao je 1961. S. Dimitrijević, te je iste godine katedra za prehistorijsku arheologiju osamostaljena. Ta je katedra 1963. dobila i asistenta Nives Majarić - Pandžić.

Odsjek posjeduje *Arheološku zbirku* koja je prezentirana u formi stalne izložbe, a namijenjena je studentima arheologije. Zbirka se sastoji od reprezentativnijeg dijela zbirke sadrenih odlijeva (koju je Arheološki zavod dobio još 1893. g., a dio koje je još uvijek deponiran u »Gliptoteci«), arheološkog materijala koji je vlasništvo Odsjeka i privremeno izloženog materijala dobivenog iskapanjima Arheološkog instituta.

Zbirka dijapozitiva sastoji se od dijapozitiva koje su za Arheološki zavod nabavili J. Brunšmid i V. Hoffiller i novijeg fundusa koji je formirao D. Rendić-Miočević. Zbirka služi prvenstveno za potrebe nastave i stalno se nadopunjuje. *Preparatorski laboratorij* s jednim pomoćnikom (S. Miholićem) omogućuje čišćenje i prepariranje arheološkog materijala dobivenog iskapanjima. Odsjek ima i *fotolaboratorij* koji je uređen još 1954. godine.

7. *Odsjek za etnologiju.* Nastave etnologije u punom smislu nije bilo na ovom Fakultetu do 1924/25. godine, izuzevši ono što se iz najšire shvaćenog okvira etnologije predavalo o narodnoj poeziji ili obrađivalo u nekim seminarima (uglavnom u okviru slavistike – T. Maretić, D. Boranić). Šk. god. 1924/25. osnovana je na Fakultetu katedra etnologije sa seminarom i za profesora postavljen Petar Bulat koji je već 1926. umirovljen.

Na ispražnjenoj katedri počinje u zimskom semestru g. 1927/28. ponovo nastava etnologije kad je za izvanrednog profesora imenovan Milovan Gavazzi. Njegovim dolaskom počinje zapravo izgradnja nastave i znanstvenog rada u etnologiji na Sveučilištu. To obilježava i razvijanje sistematskog rada na etnologiji kao znanstvenoj disciplini u Hrvatskoj, a što je dovelo i do toga da je Zagreb danas najistaknutiji centar etnološkog rada u Jugoslaviji i kao takav poznat i izvan granica naše zemlje.

Do 1930. je već uglavnom oblikovana nastava etnologije koja obuhvaća sve njezine grane: historijski razvoj etnologije s uvodom u ovu znanost, narode i kulture izvanevropske, evropske te posebno slavenske, južnoslavenske i napose Hrvate (izuzimajući narodnu poeziju, koja ulazi u okvir studija slavistike); neko vrijeme predaју se osnove fizičke antropologije, a poslije g. 1950. etnološka muzeologija. Tim se nastojala studentima etnologije dati svestrana osnova ove znanosti. Dopunjuju to i pomoćni predmeti, koji u toku prošlih decenija znatno vari-

raju i po vrsti (broju) i po opsegu (trajanju studija). Među tim pomoćnim predmetima naročita se važnost pridaje uvođenju u studij arheologije (prehistorijske i slavenske) i dijalektologije. Za intenzivniji studij etnologije preporučuje se studij jezika pojedinih balkanskih i drugih susjednih naroda, s osobitim obzirom na stare jezične i kulturne veze između tih i južnoslavenskih naroda.

Nastojanje da ustanova dobije asistenta urodilo je tim da je g. 1936. odobren najprije kao asistent-volonter, a poslije 1938. kao asistent-dnevničar tadašnji srednjoškolski nastavnik, diplomirani slavist i etnolog Branimir Bratanić, koji (kasnije kao stalni asistent i stariji asistent) osim ostaloga vodi knjižnicu i izrađuje dio bibliografije. Docenta etnologije katedra dobiva tek g. 1951. (B. Bratanić, koji već kao asistent od 1949. drži i redovna predavanja, g. 1955. postaje izv. prof.).

Etnološki seminar postaje od 1960. Odsjek za etnologiju, a uza nj se osniva Etnološki zavod kao znanstvena istraživačka ustanova, pa se i dotadašnja jedna katedra razdvaja u dvije – za opću i za nacionalnu etnologiju; na prvu dolazi g. 1960. kao red. prof. B. Bratanić, a drugu preuzima pročelnik Odsjeka M. Gavazzi.

S vremenom na katedru (dotično Odsjek) dolaze novi asistenti, diplomirani etnolozi: dr Đurđica Palošija (od 1957, docent 1968), magistar etnologije Marija Išgum (od 1959) i Aleksandra Muraj (od 1965, dotada kustos muzeja u Karlovcu). Godine 1965. M. Gavazzi odlazi u mirovinu, ali i dalje, kao honorarni nastavnik, održava predavanja i ispite.

Pored nastave i ostale djelatnosti u vezi sa studijem etnologije provodi se, od početka prema mogućnostima, i *znanstveni istraživački rad* a napose skupljanje etnografske građe (opisa, snimaka i predmeta) kadgod se za to pružila povoljna prilika, a s pomoću studenata iz različitih krajeva, napose kad je to bilo potrebno u vezi s temama seminarskih radova. S obzirom na važnu pomoć kartiranja etnografskih pojava i za znanstveni rad i za nastavne svrhe štampaju se već u početku djelatnosti seminara dvije shematske karte (cijelog Balkanskog poluotoka i samoga hrvatskog teritorija) pa se postupno na njima izvodi kartiranje odabranih pojava. Tako etnološka kartografija postaje pomalo naročita karakteristika etnološkog rada na Sveučilištu. Tu su izrađene naše prve etnološke karte i odatle potječe iskustvo (metodičko i tehničko) i inicijativa koja je god. 1960. dovela do početka rada na Etnološkom atlasu Jugoslavije. Od god. 1961. uz Odsjek se nalazi i *Centar za Etnološki atlas Jugoslavije* (osnovan od Etnološkog društva Jugoslavije), a kad je god. 1966. međunarodna suradnja na polju etnološke kartografije dobila svoje konkretne organizacione oblike osnovan je i međunarodni *Koordinacioni centar za Etnološki atlas Evrope i susjednih zemalja*, koji od g. 1968. djeluje pod okriljem Filozofskog fakulteta. U Centru za Etnološki atlas Jugoslavije od g. 1961. radi jedan stručni suradnik magistar etnologije Vlasta Domaćinović, a njegov arhiv obuhvaća dosad oko 2500 ispunjenih upitnica iz cijele Jugoslavije (4 sveska upitnica obuhvaćaju 584 tiskane strane, a istraživanja se sistematski vrše u 3320 mjesta u Jugoslaviji).

8. *Odsjek za jugoslavenske jezike i književnost.* Po-
stanak i razvitak Odsjeka za jugoslavenske jezike i književnosti i
Odsjeka za slavenske jezike i književnosti tijesno je povezan s izučava-
njem slavenske filologije koja je uvedena na Filozofski fakultet već kod
njegova osnivanja.

Slavenska filologija na Filozofskom fakultetu imala je tu sreću da
su njezini profesori bili i glavni predstavnici hrvatske slavistike u to vri-
jeme (Geitler, Maretić, Ivšić, s izuzetkom Vatroslava Jagića, koji je,
otpušten iz državne službe iz političkih razloga, prije osnutka Sveučili-
šta napustio domovinu). Osnovnu fizionomiju hrvatske slavistike, koja
je sve do dolaska Stjepana Ivšića bila povezana s indoeuropeistikom,
zacrtao je Lavoslav Geitler, njezin profesor nepunih prvih jedanaest
godina od osnutka Sveučilišta do svoje prerane smrti god. 1885. Sa
područja staroslavenskog jezika Geitler je držao predavanja o starosla-
venskoj gramatici i stsl. glagoljskim spomenicima (Assemanovu evanđe-
lju, Suprasalskom zborniku, Sinajskom euhologiju i psaltiru; posljednja
dva spomenika također je izdao latinicom – prvi 1882, a drugi 1883).
Stsl. fonetiku uspoređivao je s hrvatskom (kolegij Glasoslovje staro-
bugarsko i hrvatsko), a držao je i kolegij iz hrvatske historijske grama-
tike. Sa područja slavenske poredbene gramatike držao je tri kolegija:
Glasoslovje glavnih slavenskih narječja, Skladnja slavenska i Temelji
etimologije slavenske. Pored toga je držao predavanja o staroruskim
pjesmama Slovo o polku Igorove i Zadonščina, i o tobožnjem staročeskom
Kraljodvorskom rukopisu. Na taj način položio je temelj ne samo pro-
učavanju stsl. jezika i slav. poredbene gramatike na Sveučilištu nego i
proučavanju staroslavenskih i starih slavenskih književnih spomenika.

Geitlerovim stopama pošao je njegov đak i nasljednik na katedri
indoeuropeistike i slavistike Tomislav Maretić. Njegov znanstveni
interes zaokupilo je drugo područje: hrvatskosrpski jezik i narodne pje-
sme, pa su iz toga područja i njegovi kapitalni radovi, dok su njegovi
radovi s područja slav. poredbene gramatike sporednog značenja. Zato
nije čudo da je za vrijeme svoga 30-godišnjeg nastavničkog djelovanja
na Fakultetu (od 1885–1914), u odnosu prema Geitleru, donekle suzio
opseg svojih slavističkih predavanja. On i dalje predaje stsl. gramatiku
i pismo ćirilsko i glagoljsko, ali od tekstova tumači samo Ivanovo evan-
đelje po Zografskom spomeniku i Nestorovu kroniku. Vjerojatno s
razloga što su njegova predavanja iz stsl. fonetike, morfologije i etimo-
logije imala komparativan karakter, Maretić je držao samo jedan pose-
ban kolegij iz slav. poredbene gramatike (Slavenska sintaksa u glavnijim
crtama). Ali s druge strane, on je svoja predavanja proširio na slav. mi-
tologiju, etnologiju, etnografiju i najstariju historiju (kolegiji: Vjera
Starih Slavena, Sjedišta dohistoričkih Slavena, Sjedišta slavenskih na-
roda od VI do XI v., Istoričkoetnografski pregled Južnih Slavena od VI
do XI v. i dr.). Posljednjih desetak godina svoga djelovanja na Filozof-
skom fakultetu Maretić uopće ne predaje stsl. i slav. poredbenu grama-
tiku, nego odabire pojedine kolegije s područja hrv. pravopisa i hrvatsko-
srpskih narodnih pjesama, a u seminaru tumači štokavski akcenat, sti-
listiku i starije junačke narodne pjesme. U to vrijeme drži predavanja o

stsl. gramatici i slav. pismu Dragutin B o r a n i ć, a Josip F l o r s c h ü t z u svojim predavanjima iz indoevropske poredbene gramatike osvrće se i na stsl. jezik.

Tek Maretićev učenik i nasljednik Stjepan I v š i ć uvodi sistematska predavanja iz slav. poredbene gramatike. Svoja predavanja počeo je god. 1914. Uvodom u poredbenu gramatiku slav. jezika. Od god. 1915–20. održao je sistematska predavanja o glasovima, oblicima i sintaksi slav. jezika, a pored toga kolegije: Slavenski akcenat, Odabrane slav. etimologije s obzirom na razvitak značenja, Slavenska fonetika (fiziologija glasova) i Slavensko pismo. God. 1923. održao je kolegij Uvod u dijalektološka istraživanja, a 1932. kolegij Crkvenoslavenska književnost. Od god. 1921–39. njegovi se kolegiji ponavljaju, a dalje do god. 1945. predaje samo odabrane dijelove slav. poredbene gramatike. Naročitu važnost imaju njegova predavanja o fiziologiji glasova, slav. akcentu i sintaksi, tj. predavanja iz područja koje prije, a i poslije njega, nije kod nas nitko tako temeljito i stručno obradio. Usporedo sa Stj. Ivšićem djelovao je na Fakultetu Đuro Š k a r i ć, koji je kao docent držao predavanja iz nekih užih područja slav. poredbene gramatike. Kratko vrijeme poslije I svjetskog rata (do 1927) djelovao je na Fakultetu i Milan R e š e t a r, koji je, pored predavanja iz srp.-hrv. jezika i književnosti, održao i nekoliko kolegija o slav. poredbenoj gramatici i stsl. jeziku. Kako je Stj. Ivšić u svojim predavanjima obuhvatio i stsl. jezik, redoviti kolegiji o stsl. gramatici nisu se održavali sve do g. 1941, kada je Josip H a m m preuzeo proseminarske vježbe, a 1944. i predavanja o stsl. jeziku.

U staroj Jugoslaviji Slavenski seminar, kako se tada zvao Odsjek za hrvatski ili srpski jezik, za južnoslavenske književnosti i slavistiku, imao je samo četiri katedre. Na katedri za hrvatski ili srpski jezik predavao je D. B o r a n i ć, na katedri za slavistiku predavao je poredbenu slavensku gramatiku i ruski jezik Stj. I v š i ć, na katedri za stariju hrvatsku i ostale jugoslavenske književnosti predavao je Franjo F a n c e v i na katedri za noviju hrvatsku i ostale jugoslavenske književnosti A. B a r a c. Nitko od njih nije imao asistenta; u čitavom odsjeku postojao je samo jedan asistent-knjižničar koji je vodio knjižnicu Slavenskog seminarara (dr Olga Š o j a t). Za staroslavenski, ruski, češki, slovački i bugarski jezik bila su predviđena samo honorarna lektorska mjesta.

Nakon oslobođenja g. 1945. Slavenski seminar naglo se razvio i po broju studenata i po broju katedara i nastavnika. Katedra za hrvatski ili srpski jezik dobila je posebnog nastavnika za povijest hrv. jezika i dijalektologiju (Mate H r a s t e), a posebnog za suvremeni književni jezik (Ljudevit J o n k e). Osnovane su i posebne katedre za hrvatsku stariju i noviju književnost (A. B a r a c), te za srpsku, slovensku, makedonsku i narodnu književnost. Osnovana je i katedra za zapadnoslavenske jezike i književnosti, u prvom redu za poljski i češki. Za proučavanje teorije književnosti također je osnovana posebna katedra, a nedavno je formirana i katedra za metodiku hrvatskosrpskog književnog jezika i jugoslavenskih književnosti. Uz svaku katedru nalaze se prema potrebi po jedan ili više asistenata. Za svaki slavenski jezik, osim slovačkoga, bugarskoga i bjeloruskoga, ima i po jedan ili više lektora.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET

RADOVI ZAVODA ZA
SLAVENSKU FILOLOGIJU

II

OVI SU RADOVI POSVEĆENI VI KONGRESU
JUGOSLAVENSKIH SLAVISTA U BUDVI

ZAGREB
1969

NASLOVNA STRANA
RADOVA ZAVODA ZA SLAVENSKU FILOLOGIJU
FILOZOFSKOG FAKULTETA

Tako je nekadašnji Slavenski seminar prerastao u dva Odsjeka: u Odsjek za jugoslavenske jezike i književnosti i u Odsjek za slavenske jezike, tj. za ruski i za zapadnoslavenske jezike. Prema tome, danas se na Fakultetu u ta dva odsjeka predaju svi slavenski jezici i književnosti osim bugarske, slovačke i bjeloruske.

1. *Katedra za staroslavenski jezik i slavensku filologiju.* U razdoblju od 1945. do danas slav. poredbena gramatika, staroslavenska gramatika s uvodom i stsl. književnost s praktičnim vježbama postaju pomoćni predmeti za studente hrvatskosrpskog i ruskog jezika i književnosti i predaju se kao dva kolegija koja se svake godine ponavljaju. Za iste studente predaje se od g. 1949. i Uvod u lingvistiku i slavistiku kao poseban kolegij koji se ponavlja svake godine. Naprotiv, ruski jezik s književnošću, a u najnovije vrijeme češki i poljski jezik s književnošću postaju glavni nastavni predmeti.

Slavensku poredbenu gramatiku predavao je do 1959. Stj. Ivšić, a od g. 1960. predaje taj predmet predavač (1966. viši predavač) dr Josip Vrana. Ivšić je predavao nekoliko semestara (od 1948–53) i historijsku gramatiku ruskog jezika.

Staroslavenski jezik s uvodom u stsl. književnost i praktičnim vježbama predavao je do g. 1960. J. Hamm, a od g. 1960. predaje taj predmet asistent Eduard Hercigonja. Staroslavenske i starohrvatske vježbe držao je od 1943–48. asistent Lj. Jonke. Hamm je do g. 1959. predavao i Uvod u lingvistiku, 1960. preuzima kolegij docent Lj. Jonke, a od 1963. predaju taj predmet docent Stjepan Babić (do 1965) i dalje asistent (od 1961) Josip Silić.

2. *Katedra za hrvatskosrpski književni jezik.* Godine 1950. osnovana je na prijedlog A. Barca i M. Hraste posebna katedra za hrvatski ili srpski književni jezik. Njezini počeci padaju već u g. 1948. kada je nastava toga predmeta povjerena tadašnjem predavaču Lj. Jonke u.

Prije toga na Filozofskom fakultetu nije se sistematski predavao književni jezik. Težište nastave bilo je na historijskom i poredbenom predavanju hs. jezika i na proučavanju njegovih dijalekata. Osnivanje katedre za književni jezik potakla je potreba znanstvene obrade književnog jezika u skladu s načelima suvremene lingvistike, koja se afirmirala u svijetu u drugoj četvrti XX stoljeća. Od g. 1950. nastava književnog jezika zahvaća pet studijskih semestara po 4 sata sedmično. Za pročelnika katedre imenovan je g. 1950. docent Lj. Jonke, koji vodi cjelokupnu nastavu do g. 1959, kada nastavu za B-predmet preuzima docent Stj. Babić, a Lj. Jonke zadržava i dalje nastavu za A-predmet.

Na katedri sada djeluju red. prof. (1960) Lj. Jonke, docenti Stj. Babić (od 1963) i Krunoslav Pranjić (od 1968), te asistent (od 1961) J. Silić.

3. *Katedra za povijest i dijalektologiju hrvatskosrpskog jezika.* Iako je kao zasebna katedra osnovana g. 1950, gradivo iz obaju kolegija koji danas ulaze u sastav katedre predavano je u većem ili manjem opsegu od početka nastave na Fakultetu. Profesori slavenske filologije (L. Geitler, T. Maretić, S. Ivšić) uklapali su u svoja predavanja iz slavenske filologije određena poglavlja iz historijske gramatike hrvatskoga ili srpskoga jezika. U početku slavističke nastave mislilo se da bi profesor slavistike predavao kolegije »s osobitim obzirom na povijest jezika i literature hrvatske i srpske«. Ubrzo se vidjelo da je to »neizvedivo, već da za hrvatski (srpski) jezik i literaturu treba odjelita stolica i čitava radna sila«. Zato je i osnovana nova kroatistička katedra, čiji su predstojnici bili A. Pavić, Đ. Šurmin i D. Boranić.

Godine 1910. razdijeljena je stolica za jezik i književnost hrvatsku (i srpsku) na dvije: jedna za književnost (predstojnik Đ. Šurmin) i druga za hrvatski ili srpski jezik (predstojnik D. Boranić). D. Boranić je neprekidno predavao staroslovenski jezik, povijest glagoljice i ćirilice, odabrana poglavlja iz povijesti hs. jezika i, iz dijalektologije, čakavsko narječje.

Takvo je stanje potrajalo sve do 1946. g. kada katedru za hrvatski ili srpski jezik preuzima docent M. H r a s t e. Nastavu povijesti i dijalektologije hrvatskosrpskog jezika M. Hraste znatno proširuje: umjesto odabranih poglavlja počinje predavati cjelokupnu historijsku gramatiku, a u nastavni program iz dijalektologije ulazi prikaz triju osnovnih hs. dijalekata: čakavskog, kajkavskog i štokavskog. Takva orijentacija s jedne strane i, s druge, potreba da se u punoj mjeri znanstveno razvije proučavanje suvremenog književnog jezika dovode do prerastanja jedne jezične katedre u dvije. Godine 1950. pored Katedre za suvremeni književni jezik (koju preuzima docent Lj. Jonke) osniva se Katedra za povijest i dijalektologiju hrvatskog ili srpskog jezika koju vodi M. Hraste.

Znanstvene i nastavne potrebe zahtijevale su da se Katedra i personalno ojača. Na Katedru dolaze novi suradnici: Milan M o g u š (1956–64. asistent, od 1964. docent), Zvonimir J u n k o v i ć (1958–63. asistent, sada docent u Nizzi), Josip V o n č i n a (1960–68. asistent, od 1968. docent), Mladen K u z m a n o v i ć (od 1965. asistent).

Odlaskom M. Hraste u mirovinu (1965) za pročelnika Katedre imenovan je M. Moguš.

4. *Katedra za noviju hrvatsku književnost.* Predavanja iz hrvatske književnosti na Filozofskom fakultetu datiraju od 1875. godine, kada je Armin P a v i ć najprije kao docent, a od 1880. kao red. profesor, počeo predavati uglavnom starije hrvatske pisce i držao kolegije iz narodne poezije. God. 1902. počeo je predavanja održavati Đ. Š u r m i n, ali se ubrzo posve odao političkom radu i bio penzioniran 1910, a kasnije predavao samo s prekidima.

God. 1911. predavanja iz hrvatske književnosti počinje održavati Branko V o d n i k, najprije kao docent, a od 1920–25. kao redovni profesor.

U razdoblju između dva rata u okviru Slavenskog seminara djeluje i katedra za noviju hrvatsku i ostale jugoslavenske književnosti. Pročelnik katedre je A. B a r a c, najprije kao docent od 1930. a zatim kao red. profesor od 1938, i na čelu te katedre ostaje sve do smrti 1955. On predaje noviju hrvatsku, srpsku, a neko vrijeme i slovensku književnost, a uz njega na katedri djeluje i asistent Emil Š t a m p a r od 1942–51. Katedra za noviju hrvatsku književnost osamostaljuje se godine 1947. Poslije smrti A. Barca katedru 1956. preuzima Ivo F r a n g e š kao docent (red. prof. 1963). Uz njega na katedri rade još kao asistenti Nikola M i l i ć e v i ć (od 1955; docent od 1967), Miroslav Š i c e l (od 1957; izv. prof. od 1968), Stanko L a s i ć (od 1960; docent od 1967) te Miroslav V a u p o t i ć (od 1957).

Poslije oslobođenja katedra za noviju hrvatsku književnost počela se snažnije razvijati, zahvaćajući sve više u osnovno područje svog rada – književnu povijest hrvatskog naroda od ilirizma do naših dana.

5. *Katedra za stariju hrvatsku književnost.* Hrvatsku književnost predavao je do 1919. god. po jedan nastavnik (A. Pavić, Đ. Šurmin, B. Vodnik). Od 1919. g. uz B. Vodnika predavanja iz hrvatske književnosti

do Preporoda drži i M. Rešetar, iako je bio izabran za profesora slavenske filologije. Od 1923. povjerena su predavanja iz starije hrvatske i srpske književnosti i honorarnom docentu Franji Fancevu.

Pošto je B. Vodnik 1925. penzioniran, izabran je 1926. za red. prof. F. Fancev. Od 1930, kada docenturu za noviju hrvatsku i srpsku književnost preuzima A. Barac, F. Fancev drži predavanja samo iz hrvatske književnosti do Preporoda.

Poslije njegove smrti postavljen je u travnju 1943. za profesora dr Mihovil Kombaol koji ostaje na Fakultetu do svibnja 1945.

Od navedenih ličnosti svaka je našoj nauci dala značajnih rezultata svoga rada. A. Pavić je napisao prvu povijest hrvatske drame. Đ. Šurmin je u dvije knjige iscrpno prikazao Ilirski pokret i napisao Povijest hrvatske i srpske književnosti, B. Vodnik je prvi napisao povijest čitave hrvatske književnosti do preporoda (1910), F. Fancev je u stotinu i pedesetak rasprava iznio bezbroj novih podataka i izvršio reviziju mnogih mišljenja, M. Rešetar je obavio mnoga znanstveno-filološka istraživanja starih hrvatskih tekstova i priredio niz fundamentalnih izdanja, a M. Kombaol je u svojoj *Povijesti hrvatske književnosti do Preporoda* osobito pažnju obratio ocjeni književne vrijednosti starih hrvatskih tekstova.

Dužnost pročelnika Katedre od 1945–55. vršio je A. Barac a uz njega na Katedri djeluje i asistent Milan Ratković, kojemu su od 1951. povjerena predavanja i ispiti iz hrvatske književnosti do Preporoda.

Sada katedru vodi izv. prof. (od 1963) M. Ratković. Uz njega su docent (od 1966) Rafo Bogišić i asistent (od 1959) Josip Pupčić

6. *Katedra za srpsku književnost.* Već od prvih dana Sveučilišta bila je nastavnim programom obuhvaćena i srpska književnost.

Na toj katedri predavao je najprije, od 1874, L. Geitler, no zbog preopširnosti područja koje obuhvaća slavensku filologiju i nacionalne književnosti došlo je već šk. god. 1875/76. do osnivanja posebne katedre hrvatskoga (srpskoga) jezika i književnosti, a predavanja su povjerena A. Paviću. Njega je 1898. naslijedio Đ. Šurmin, koji je također predavao ne samo o hrvatskoj već i o srpskoj književnosti. U njegovo vrijeme (1910) osamostaljena je Katedra za književnost hrvatsku i srpsku. Oni koji su poslije Đ. Šurmina, od 1922, djelovali na katedri za književnost (B. Vodnik, F. Fancev, A. Barac) predavali su usporedo s hrvatskom i srpsku književnost. S takvim odvijanjem nastave prekinuto je za vrijeme II svjetskog rata (1941–45). Međutim, poslije oslobođenja, radeći na katedri, A. Barac godinama je u svojim kolegijima obuhvaćao također i srpsku književnost, kao i u godinama između dva rata.

Godine 1950. preuzeo je nastavu srpske književnosti dr Vice Zanić, tada predavač (1964. red. prof.); u to vrijeme došlo je do osnivanja samostalne katedre za srpsku književnost. Na njoj, uz V. Zaninovića, djeluju još (od 1966) docent Franjo Grčević i asistent (od 1957) Milorad Flegar.

7. *Katedra za slovenski jezik i književnost.* Za predmet Slovenski jezik i književnost u okviru Slavenskog seminara vodila se dugotrajna borba. Već 1911. g. došlo je do inicijative da se osnuje studij slovenskog jezika i književnosti na Sveučilištu u Zagrebu, kako slovenski studenti

ne bi morali ići na studij materinskog jezika u Beč ili Graz. Smatralo se da bi se na zagrebačkoj slavistici pripremali i nastavnici za buduću slovensku Univerzu u Ljubljani. Od bečke se vlade ponovo tražio adjutum (novčana pripomoć) za docenta slovenske narodnosti i njegovu habilitaciju na predmetu slovenski jezik i književnost na zagrebačkom Sveučilištu. Godine 1914. habilitirao se za to mjesto Fran I l e š i č, gimn. profesor u Ljubljani. Pošto je izbio prvi svjetski rat, a F. Ilešič bio kao politički osumnjičenik suspendiran i zatvoren, nije mogao nastupiti mjesto docenta za slovenski jezik i književnost. Do realizacije prijedloga došlo je tek 1. svibnja 1919. kada je F. Ilešič postao redovni profesor slovenskog jezika i književnosti.

Budući da je Sveučilište u Ljubljani osnovano kasnije, predmet na Sveučilištu u Zagrebu predstavljao je općenito prvu noviju katedru slovenskog jezika i književnosti.

F. Ilešič ostao je na svom mjestu do drugoga svjetskog rata. Njegovom smrću 1. VII 1942. katedra se i formalno ispraznila i nije bila za vrijeme rata popunjena. Predavanja iz slovenske književnosti održavao je u prvo poslijeratno vrijeme A. B a r a c, dok nije g. 1947. ponovo raspisan natječaj za nastavnika na katedri. Od 1947–50. djelovao je na njoj u svojstvu izv. profesora Anton S l o d n j a k, a od 1950. dalje izv. prof. Fran P e t r e (1955. red. prof.). Katedra se u slijedećim godinama razvijala u okvirima Odsjeka za jugoslavenske jezike i književnosti. Kao lektori slovenskog jezika djelovali su na njoj od 1945–66. dr Jože T o p o r i š i č i od 1966. dalje Franc D r o l c, a kao asistenti Stanko L a s i ć od 1957–60. i od 1958. dalje dr Aleksandar Š l j i v a r i ć, te od 1959. dr Jože P o g a č n i k.

8. *Katedra za makedonski jezik i književnost.* Katedra za makedonski jezik i književnost proizašla je iz Lektorata makedonskog jezika koji je otvoren još 1956. Od tada pa sve do 1966/67. davane su, u okviru lektorata, informacije i o makedonskoj književnosti.

Katedra za makedonski jezik i književnost organizirana je 1966/67, a počela je raditi 1967/68. Njome rukovodi I. F r a n g e š. Lektorske vježbe iz makedonskog jezika vodi Petar K e p e s k i, koji je od 1956–59/60. bio honorarni, a od tog vremena dalje redovni lektor. Od šk. god. 1967/68. P. Kepeski predaje makedonsku književnost.

9. *Katedra za narodnu književnost.* Usmena narodna književnost prisutna je sa svojim problemima od prvih nastavnih dana Sveučilišta u kolegijima iz klasične filologije, u kolegijima iz etnologije, folkloru i mitologije, te u kolegijima iz povijesti jugoslavenskih književnosti.

Razvijena i bogato njegovana klasična filologija na Sveučilištu zalazila je povremeno i u područje narodne književnosti, obrađujući komparativnim pogledima i metodama neke njene probleme, ponajviše u kolegijima o Homerovoj Ilijadi i Odiseji, o grčkoj epskoj poeziji, o junačkim pričama starih Grka, o klasičnoj metrici. Znatno su više ulazili u problematiku usmene narodne književnosti etnološki kolegiji iz folkloru Južnih Slavena, iz hrvatskog folkloru, iz socijalne i duhovne kulture Slavena (predavao M. Gavazzi).

U okviru povijesti jugoslavenskih književnosti postoji bogata tradicija kolegija iz usmene narodne književnosti. I njoj se posvećuje neprekidna pažnja od samog osnutka Sveučilišta.

Već u ljetnom semestru 1875/76. započinje A. P a v i ć s kolegijem »Hrvatske narodne pjesme«. U kasnijim godinama ponavlja gornji kolegij, a uvodi i nove kolegije koje povremeno ponavlja.

T. M a r e t i ć predstavlja određenu školu svojim koncepcijama o narodnoj poeziji. Više puta je ponovio kolegije: a) Stvarno tumačenje junačkih narodnih pjesama starijih vremena; b) Stvarno tumačenje II knjige »Srpskih narodnih pjesama« Vukovih; c) Metrika naših narodnih pjesama. Đ. Š u r m i n posvetio je pažnju lirskoj pjesmi u kolegiju »Narodna poezija u Hrvata i Srba«. D. B o r a n i ć dao je težište metrici i više puta ponovio kolegij »Metrika naših narodnih pjesama«. A. B a r a c održavao je kolegij »Naša narodna poezija«.

Šk. god. 1950/51. počinje na Fakultetu s novoosnovanom katedrom redovna nastava usmene narodne književnosti, koju od 1956. g. vodi asistent, pa docent i izv. prof. (1967) Tvrtko Č u b e l i ć. U jednogodišnjim (ili semestralnim) kolegijima obrađuje se teorija, pojedini oblici narodne književnosti (lirika, epika, proza, teatrologija, retorika, kraći oblici). Posebna se pažnja posvećuje metrici, homerologiji, komparativnim proučavanjima te terenskim istraživanjima i demonstracijama snimljenog materijala.

10. *Katedra za teoriju književnosti.* Od 1950. godine na Odsjeku za jugoslavenske jezike i književnosti djeluje Seminar iz teorije književnosti, koji 1964. postaje Katedra za teoriju književnosti. Vodi je docent (od 1961) Jure K a š t e l a n, jedini nastavnik na toj katedri.

11. *Katedra za metodiku nastave hrvatskosrpskoga jezika i književnosti.* Od 1967. godine na Odsjeku za jugoslavenske jezike i književnosti djeluje Katedra za metodiku nastave hrvatskosrpskog jezika i književnosti koja je 1968. postala samostalna. Otada je vodi docent Dragutin R o s a n d i ć.

9. *Odsjek za slavenske jezike i književnosti.* Učenje slavenskih jezika bilo je poslije osnivanja Fakulteta povjeravano lektorima (učiteljima). Prvi učitelj slav. jezika na Filozofskom fakultetu (od 1878–1904) bio je Fran I. C e l e s t i n, koji je, uglavnom, predavao ruski jezik i književnost (od Petra Velikog do suvremene ruske književnosti) i tumačio djela ruskih pisaca (Puškina, Ljermontova, Turgenjeva i dr.). U nekoliko navrata predavao je i oblike češkog i poljskog jezika i tumačio djela čeških i poljskih pisaca (Němcove, Mickiewicza i dr.). Jedan semestar (1881) tumačio je i slovenski jezik na pjesmama F. Prešerna. Poslije njegova odlaska Fakultet nije imao posebnog lektora za ruski jezik sve do g. 1932. Nastavu ruskog jezika vršili su u to vrijeme lektori Tomislav M a r e t i ć (1897–1907) i Đuro Š k a r i ć (1909–43). Oni su održali i nekoliko kolegija iz ruske književnosti. I Milan R e š e t a r predavao je rusku gramatiku g. 1926. i 1927. God. 1932. dolazi na fakultet kao lektor ruskog jezika Vladimir R o z o v i ostaje u tom zvanju

do 1940. Pored tečajeva ruskog jezika držao je i posebne kolegije o ruskoj književnosti XIX i XX st. (osobito o Puskinu, Turgenjevu). Poslije njega preuzela je nastavu ruskog jezika Zoja R o z o v a (1943–45).

Redovna nastava češkog i poljskog jezika počela je 1919. godine. Nastavu češkog jezika vršili su lektori Stjepan M u s u l i n (do 1935) i Josip V r a n a (1936), a nastavu poljskog jezika Julije B e n e š i ć (do 1930) i Josip H a m m (1933). I ti su lektori, odnosno honorarni nastavnici, u svoj program uvrstili nekoliko kolegija o češkoj i poljskoj književnosti. Desetak kolegija o poljskoj književnosti održao je Fran I l e š i ć (1924–40), a Stjepan I v š i ć dva kolegija o češkoj (1921 i 1926) i jedan kolegij o poljskoj historijskoj gramatici (1923). Pored Ivšića i u isto vrijeme kad i on (u drugom i trećem desetljeću našeg stoljeća) o poljskoj je književnosti držao predavanja poznati historičar hrvatske književnosti Branko D r e c h s l e r - V o d n i k.

Nakon oslobođenja osnovana je katedra za ruski jezik i književnost u okviru Slavenuskog seminara i otada se predmet Ruski jezik i književnost redovito predaje kao I i kao II glavni predmet. Predstojnik katedre postao je red. prof. Josip B a d a l i ć. God. 1961. ta se katedra razdjelila na dvije: na Katedru za ruski jezik i Katedru za rusku književnost.

1. *Ruski jezik i književnost*

a) *Katedra za ruski jezik* (pročelnik Antica M e n a c, izv. prof. od 1966), ima docenta Rikarda S i m e o n a (od 1961), predavača dr. Mihua S k l j a r o v a (od 1963), asistenta mr. Milenka P o p o v i ć a (od 1961) i lektore: mr. Renatu V o l o s (od 1958), Maju Š k r e b l i n (od 1959), Radomila V e n t u r i n a (od 1963) i Tatjanu K o r a ć (od 1968). Na katedri je do svoje smrti 1967. radio kao asistent Vladimir R e h á k. Od osnutka katedre radili su na njoj i lektori Serafina M a d a t o v a - P o l j a n e c, Katarina S i t n i k o v a i Dušan M a r č e t i ć. Od 1965. svake se godine sklapa ugovor s jednim lektorom za ruski jezik iz SSSR-a; u tom su svojstvu na katedri za ruski jezik radili Irina A r b u z o v a i Mihail I l i j a š.

Nastava iz ukrajinskog jezika počela je 1964. god. U lektoratu za ukrajinski jezik svake godine po jedan semestar gostuju lektori iz Ukrajine i vrše praktičnu nastavu toga jezika za studente rusiste.

Katedra je organizirala kolektivni rad svojih članova na frazeološkom rusko-hrvatskosrpskom rječniku, a priprema uz to rječnike Ukrajinско-hrvatskosrpski i Hrvatskosrpsko-ukrajinski.

b) *Katedra za rusku književnost* (pročelnik A. F l a k e r) ima danas jednog honorarnog red. prof. (Josip B a d a l i ć), jednog redovnog prof. (Aleksandar F l a k e r, od 1965), jednog docenta (Malik M u l i ć, od 1964) i jednog asistenta (Branislava T r b o j e v i ć, od 1965).

2. *Zapadnoslavenski jezici i književnosti*

a) *Češki jezik i književnost*. Nastavu češkog jezika kao pomoćnog predmeta vršio je god. 1945. i 1946. lektor Josip V r a n a, a od 1947–55. docent Ljudevit J o n k e, koji je držao i predavanja iz češke književnosti. Od god. 1955–65. vršio je nastavu češkog jezika ponovo Josip V r a n a, u svojstvu predavača, a asistent Božidar Š k r i t e k održao

je nekoliko predavanja o češkoj književnosti. God. 1965. češki jezik postaje drugi glavni predmet, a njegovu nastavu vrše: viši predavač dr Josip V r a n a, koji predaje češki jezik (fonetiku, morfologiju, sintaksu), lektor Dušan K a r p a t s k ý (do 1967) i lektorica Zdenka K u r z o v á (od 1967), koji vrše praktičnu nastavu, i Ljudevit J o n k e (od 1967), koji predaje češku književnost (staru, srednju, novu).

b) *Poljski jezik i književnost*. Nastava poljskog jezika odvijala se u okviru katedre za zapadnoslavenske jezike i književnosti. Nekoliko je godina nastavu poljskog jezika vodila Jelka N o w i n s k a, umirovljena profesorica. Od 1960. godine na Katedri za zapadnoslavenske jezike i književnosti radi kao asistent, a zatim od 1966. kao docent za poljsku književnost Zdravko M a l i ć. Te je godine upisana prva generacija redovitih studenata poljskog jezika i književnosti kao drugoga glavnog predmeta. Vježbe iz poljskog jezika drži lektorica Mirosława V u k a d i n o v i ć (od 1967).

10. *Odsjek za romanistiku*. Praktična nastava francuskog jezika započela je na Filozofskom fakultetu 1882. g. kada je za lektora imenovan Ivan Š v r l j u g a. On se 1887. zahvalio na službi, pa je 1890. za novog lektora postavljen dr Julije A d a m o v i ć. God. 1913. postao je privatni docent za romansku historijsku gramatiku Petar S k o k. Proforski zbor je već 1914. predlagao da se »kreira stolica za romanistiku«, ali je ta stolica osnovana tek u srpnju 1919, kad je P. Skok imenovan redovnim profesorom.

Naredbom vlade od 13. I 1920. osnovan je Seminar za romansku filologiju s proseminarima za francuski i talijanski jezik.

U sastavu Seminara bila je Katedra za francuski jezik i književnost, uz koju je P. Skok vodio i predavanja iz romanske filologije i usporedne romanske gramatike, a neko vrijeme i predavanja iz talijanskog jezika. Seminar je 1934. dobio u svoj sastav i Katedru za talijanski jezik i književnost koju je vodio Mirko D e a n o v i ć. Kad je 1940. godine ova Katedra postala posebni Talijanski seminar, Romanski je seminar i dalje postojao pod tim imenom i pokrivao uglavnom francusku studijsku grupu uz povremena predavanja iz španjolskog, portugalskog, rumunskog i retoromanskog jezika, koje je – uz osnove arbanasčkog jezika – sve ciklički održavao P. Skok.

Uz njega je na Katedri za francuski jezik djelovao J. A d a m o v i ć i redovito francuski lektor kojem je taj jezik bio materinji. Napose treba istaći da je u Seminaru predavao u svojstvu ugovornog red. profesora i Jean D a y r e, direktor Francuskog instituta u Zagrebu. Najdulje su od Francuza predavali u Seminaru direktori Francuskog instituta Raymond W a r n i e r i Paul C l a v é (24 godine). Ostali su lektori bili Henriette C o u t a n t, Mlle P e n c h e n i e r, M. L e c l a i r, Michel A u b i n, Suzanne A l e x a n d r e, Irène V i n c e n o t te današnji ugovorni lektori Jacques C a r a m e l l a i Daniëlle A n d r é. Za vrijeme II svjetskog rata P. Skok je bio penzioniran i njegovo je mjesto preuzeo Slavko J e ž i ć. Po oslobođenju zemlje P. Skok je bio ponovo vraćen u službu i ostao na mjestu pročelnika Seminara do definitivnog umirovljenja 1952. Tada ga je na toj dužnosti zamijenio Petar G u b e r i n a. Reorganizacijom

STUDIA
ROMANICA ET ANGLICA
ZAGRABIENSIA

NUM. 24

DECEMBER 1967

<i>J. Torbarina</i> , A Croat Forerunner of Shakespeare. In Commemoration of the 400th Anniversary of the Death of Martin Držić (1580—1987)	5
<i>A. Polnšaček</i> , Le Mal de Baudelaire	23
<i>P. Matvejević</i> , La poésie de circonstance et son engagement (Vus plus particulièrement à travers la poésie et la critique françaises). I. Considérations historiques	33
<i>G. Vidan</i> , «Jacques le Fataliste» entre les jeux de l'amour et du hasard	67
<i>J. Tomić</i> , Tin Ujević et la littérature française	97
<i>V. Sepčić</i> , A Link Between D. H. Lawrence's <i>The Trespasser</i> and <i>The Rainbow</i>	113
<i>M. Mušina</i> , F. S. Eliot's Convictions Concerning the Use of Ideas in Literature	127
Miscellanea	
<i>M. Zorić</i> , Ancora su una poesia attribuita al Melastasio	137
<i>I. Vidan</i> , Thirteen Letters of André Gide to Joseph Conrad	145
<i>M. Zorić</i> , Carteggio Tommaseo-Popović, I (1840—41)	169
<i>H. Mandić-Pacht</i> , Romain Rolland en Yougoslavie	241
In Memoriam	
Arturo Cronia (<i>M. Deanović</i>); Umberto Urbani (<i>M. Deanović</i>)	259
Recensiones	
<i>I. Franjek</i> : Tallianske teme (<i>V. Marpurgo</i>); <i>A. Polnšaček</i> : Od posjećanja do sumnje (<i>G. Zorić</i>); <i>N. Stjepović</i> : Kratkim pogodi Antoinia Gramsila (<i>M. Zorić</i>); <i>Dr. M. Pavšić</i> : Značajni predstavnici francuskog romana između dva svjetska rata (<i>G. Zorić</i>)	263
Chronica	
Le XII ^e Congrès International de Linguistique et Philologie Romanes, Bucarest, 13—20 avril 1967, (A. K.): Il premio per meriti scientifici-culturali assegnato all'accademico Mirko Deanović, (M. Z.)	273

ZAGREB
FILOZOFSKI FAKULTET
ULICA D. SALATA

NASLOVNA STRANA IZDANJA FILOZOFSKOG FAKULTETA U ZAGREBU

Fakulteta Romanski je seminar postao Odsjek za romanistiku, u koji je ponovo uključena grupa za talijanski jezik i književnost. Kratko je vrijeme, tj. do svojeg penzioniranja 1960. godine, pročelnikom Odsjeka bio M. Deanović, a od tog datuma sadašnji pročelnik Vojmir Vinja. 3. XII 1964. godine Katedre za talijanski jezik i književnost ponovo su se izdvojile iz Odsjeka za romanistiku i postale samostalan Odsjek za talijanski jezik i književnost.

Dok je Romanski seminar svoje prve asistente dobio 1936. u P. Guberini i Krsti Spalatinu (do 1945), nakon oslobođenja, napose od 1960. godine, znatno se povećao broj lektora i asistenata, a od 1962. i 1963. i broj predavača.

Godine 1961. Statutom je u okviru Odsjeka osnovana i Katedra za španjolski jezik, koja počinje s efektivnim radom tek 1968. godine.

Danas u Odsjeku djeluju kao nastavnici dva red. profesora (V. Vinja, od 1966, i Antun Polnšaček, od 1969), docent (August Kovečec, od 1967), viši predavač (dr Josip Tomić, od 1967) i dva predavača (dr Helena Mandić-Pacht, od 1961, i Marinka Brujić, od 1963). Pomoćno nastavno osoblje čine asistenti: dr Predrag Matve-

jević (1959), Gabrijela Vidan (1961), Jere Tarle (1963) i Milivoj Telećak (1968), te lektori: Melita Wolf (1957), dr Ivana Batušić (1958), Mira Žunec (1958), Marija Semenov (1959), Branka Fabčić (1960), Mia Rupec-Čubelić (1960) i Rudolf Kožljan (1967).

11. *Odsjek za talijanski jezik i književnost.* Naučno predavanje talijanskog jezika započeto je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu god. 1913. u okviru kolegija historijske gramatike romanskih jezika što ih je, počevši od te godine, vodio privatni docent Petar Skok. Kada je 1919. osnovana katedra za romansku filologiju, on je od te godine povremeno predavao i odabrana poglavlja iz talijanske književnosti (Dante, Ariosto).

Praktična nastava talijanskog jezika uvedena je na Fakultetu još u ljetnom semestru šk. god. 1890/91. Prvi lektor s naslovom »učitelj talijanskog jezika« bio je Alojzije Manzoni, profesor u nadbiskupskom liceju. On je držao tjedno dva sata talijanske gramatike i jedan sat čitanja i tumačenja pisaca. Njegova je nastava trajala do 1910, s prekidom u g. 1895/96. kad je bio na jednogodišnjem dopustu.

Nakon ponovnog prekida od jedne godine postavljen je 1911/12. novi lektor Bare Poparić, profesor gimnazije, i on s naslovom »učitelj talijanskog jezika«. Prvih godina imao je tri sata nastave (kao A. Manzoni), kasnije četiri, i to dva sata gramatike i dva sata čitanja i tumačenja novijih talijanskih pisaca. Radio je na Fakultetu do god. 1934.

U međuvremenu, god. 1927, postavljen je uz B. Poparića kao lektor talijanskog jezika pri Katedri za romansku filologiju dr Mirko Dević. Njegovim dolaskom na Fakultet i kasnijim organizacionim zahvatima i naučnim inicijativama, italijanistika se ubrzo razvila u autonomnu naučnu disciplinu, do 1940. administrativno ovisnu od Katedre za romansku filologiju.

Još iste 1927. godine osnovan je talijanski proseminar, a lektoru M. Deanoviću povjerena su predavanja iz talijanske književnosti Risorgimenta uz čitanje i tumačenje djela talijanskih pisaca XIX stoljeća. On je uz to držao i dva sata gramatike. Nakon povratka sa naučnog boravka u Italiji izabran je god. 1930. za docenta. God. 1934. osniva se nova Katedra romanske filologije s osobitim obzirom na talijanski jezik i književnost. Dotadašnji talijanski proseminar pretvara se te godine u Talijanski odjel Romanskog seminarara pod upravom novoizabranog izv. prof. M. Deanovića, koji odsada predaje i talijansku historijsku gramatiku uz kolegij iz književnosti. U ljetnom semestru 1938. počinje predavati prvi strani lektor talijanskog jezika, dr Paolo Miox.

Godine 1940. osnovana je samostalna Katedra talijanskog jezika i književnosti pod vodstvom red. prof. M. Deanovića. Broj slušača talijanskog jezika naglo je porastao zbog tadašnje međunarodne situacije dostigavši broj od oko 200 upisanih slušača, što prvog što drugog glavnog predmeta. Godine 1939/40. osnovana su još dva pomoćna lektorata za strane lektore (dr Giovanni Pontini i dr Eros Sequi), a god. 1942. postavljen je i prvi asistent pri katedri (Josip Jernej). Iste godine P. Mix biva imenovan honorarnim izv. prof., a na ispražnjeno mjesto lektora dolazi dr Alfredo Grillo.

Prema kraju drugog svjetskog rata broj slušača talijanskog jezika naglo se smanjio. Nakon pada Italije prestaju radom i talijanski strani lektori. No već 1945/46. broj upisanih pokazuje naglu tendenciju porasta. God. 1946. postavljen je zbog toga i drugi asistent pri talijanskoj katedri (I. Frangeš), a prvi asistent (J. Jernej) imenovan je za lektora. Pošto su god. 1950. I. Frangeš i J. Jernej izabrani za predavače, postavljena je g. 1951. kao asistent Borka Bačić. Novim porastom broja studenata koji upisuju talijanski – ta brojka iznosi pedesetih godina preko 500 upisanih – nastaje i potreba za povećanjem broja nastavnog osoblja. Već god. 1951. postavljeni su dr Eros Sequi za lektora, a Vjekoslav Stefanini, umirovljeni profesor gimnazije, za honorarnog lektora. Odlaskom B. Bačić na drugo radno mjesto, a E. Sequija na Filozofski fakultet u Beograd, na njihova mjesta postavljeni su Žarko Muljačić kao asistent, a dr Erio Franchi kao lektor, dok je Elza Bogdanović imenovana za honorarnog lektora na mjesto Vj. Stefaninija. God. 1954/55. dolazi do novih personalnih promjena. I. Frangeš odlazi u Firenzu za lektora hrvatskosrpskog jezika, a 1957, nakon povratka iz Firence, i smrti A. Barca prelazi na katedru za noviju hrvatsku književnost. Dr Domenico Cernecca postaje lektorom umjesto E. Franchija koji prelazi u Beograd. God. 1954. imenovan je i ugovorni strani lektor dr Roberto Orlandi. God. 1954. postaju asistentima Mate Zorić i Frano Čale. God. 1956. J. Jernej je izabran za docenta talijanskog jezika, a 1957. izabran je za asistenta Pavao Tekavčić. S obzirom na porast broja slušača talijanskog jezika, dolazi do novih postavljenja lektora: 1957/58. izabrani su za lektore Edo Dermitt i Marija Zaninović, 1959, Elza Visković (do 1963), a 1960/61. Katja Mladineo i Katica Drinković.

Reorganizacijom Fakulteta i osnivanjem Odsjeka, Katedra za talijanski jezik i književnost (u međuvremenu razdvojena na dvije zasebne katedre) dolazi u sklop Odsjeka za romanistiku kojem je za prvog pročelnika izabran M. Deanović.

Odlaskom u penziju M. Deanovića (1960) katedra za jezik povjerenjena je docentu J. Jerneju, a docent M. Zorić postaje pročelnik katedre za talijansku književnost.

Izabrana su još dva lektora: Mladen Machiedo i Dorotea Benčić. Na mjesto ugovornog lektora R. Orlandija, koji je otišao u Italiju, dolazi dr Vito Mörpurg o.

U međuvremenu izvršena su razna napredovanja u struci. God. 1961. asistenti F. Čale i M. Zorić te lektor D. Cernecca izabrani su za docente i 1966. za izv. profesore, a J. Jernej postavljen je 1962. u zvanje izv. prof. i zatim 1969. red. profesora.

God. 1966. uvodi se kao posebni nastavni predmet metodika talijanskog jezika, a za predavača-metodičara izabrana je Katica Drinković, dotadašnji lektor.

12. *Odsjek za germanistiku.* Prilikom osnivanja Sveučilišta god. 1874. bilo je predviđeno da njemački jezik bude zastupljen lektoratom. God. 1876. taj lektorat preuzeo je gimn. prof. Julius Šojatović i vodio ga do 1885, a 1885–95. vodio je lektorat dr Ivan Qui-

q u e r e z. U međuvremenu odlučeno je da se osnuje katedra za njemački jezik. Quiquerez je bio izabran za izvanrednog profesora, ali kad je trebalo početi s predavanjima, nije bilo slušača. God. 1895. imenovan je dr Stjepan T r o p s c h sveučilišnim suplentom za njemački jezik i književnost i počeo je s predavanjima u januaru 1896. God. 1897. se habilitirao, a 1902. postao redovni profesor. Broj slušača u to vrijeme bio je između 20 i 25, dok je ukupan broj slušača čitavog Fakulteta bio oko 180.

S. Tropsch je morao nastavu njemačkoga jezika i književnosti izgraditi tako reći ni iz čega. Njegova je velika zasluga što je zagrebačku nastavu germanistike, dakle nastavu stranoga jezika i strane književnosti, podesio prema onoj nastavi koju je za vrijeme studija upoznao u Grazu, tj. prema nastavi njemačkoga jezika i njemačke književnosti kao materinje jezika. To je, dakako, i od nastavnika i od studenata tražilo neusporedivo višu razinu nastave i učenja. S. Tropsch je većinu predavanja držao na njemačkom jeziku, a tako je vodio i seminarske vježbe. Praktičnih jezičnih vježbi nije bilo u toj nastavi jer nisu bile potrebne. Na takvu tipu nastave ništa se nije mijenjalo ni poslije 1918.

God. 1904. osnovan je odredbom vlade Seminar za njemačku filologiju, a S. Tropsch postavljen za pročelnika.

Druga je velika zasluga S. Tropscha bila njegova uzorna briga da uredi i opskrbi seminarsku knjižnicu. Na tom njegovu radu počiva i danas rad Odsjeka za germanistiku; da toga nije bilo, veliko je pitanje da li bi se u staroj Jugoslaviji, a pogotovu nakon 1945, na germanistici mogao postaviti takav kriterij naučnosti kakav u njoj postoji danas.

Godine 1906. S. Tropsch privremeno napušta rad na Fakultetu i na njegovu mjestu rade Josip F l o r s c h ü t z (kasnije profesor komparativne lingvistike) i dr Gustav Š a m š a l o v i ć, koji je kasnije postao redovni profesor Više pedagoške škole.

God. 1918. S. Tropsch ponovo preuzima Katedru za njemački jezik i književnost. Sad su je njegovi zamjenici morali napustiti i tek je G. Šamšalović ostao kao honorarni nastavnik s malim brojem sati. Kako je nakon 1918. u prvi mah broj studenata germanistike bio malen, nije se osjetio nedostatak nastavnika kad je svu nastavu jezika i književnosti vršio jedan redovni profesor bez asistenta. Ali ujesen 1925/26. prvi put je na Fakultet došao velik broj maturanata, pa su se dotadašnji oblici nastave pokazali nedovoljnima, naročito zbog toga što su na studij germanistike stali dolaziti studenti sa slabim ili čak i izrazito oskudnim praktičnim znanjem njemačkog jezika. Nivo nastave polagano je stao padati, a u vezi s tim snizili su se i kriteriji ispita. God. 1931. uzet je kao pomoć honorarni lektor dr Zdenko Š k r e b, a nešto kasnije asistent Antun S e d l a r.

Potkraj 1942. S. Tropsch je umro, a ustaška vlast pozvala je šk. god. 1943/44. kao zamjenika austrijskog etnologa Leopolda K r e t z e n b a c h e r a i 1944/45. njemačkog germanista Henniga B r i n k m a n n a.

Poslije oslobođenja 1945. na katedri ostaje kao jedini nastavnik lektor Zd. Škreb, od 1947. predavač, koji se 1948. habilitirao i 1949. bio izabran docentom, 1953. izv. prof. i 1958. redovnim profesorom. Neposredno nakon oslobođenja broj je novih studenata spao na minimum.

Studenti su tada bili gotovo isključivo takvi koje je rat omeo u završetku studija pa su ga naknadno dovršavali. Odijum svega što je njemačko bio je nakon oslobođenja tako jak da su se tek ujeseo 1947. u većem broju javili studenti njemačkoga kao staroga C-predmeta po nastavnom planu od g. 1928, a tek ujeseo 1950. upisao se prvi put veći broj studenata prvoga i drugoga glavnog predmeta. Broj studenata prve godine obaju predmeta rastao je do broja 150, pa je po broju studenata germanistika uskoro došla među prve grupe na Fakultetu. Taj je broj dosta naglo spao nakon preporuke SIV-a da u osnovnim i srednjim školama u prvom redu treba negovati engleski i ruski jezik. Druga prepreka nastupila je uvođenjem kvalifikacijskih ispita tako da sada prinova prve godine iznosi u prosjeku 60–80 studenata.

Odsjek za germanistiku ima tri katedre: a) katedru za njemački jezik (pročelnik docent Blanka Jakić, od 1961. do odlaska u penziju 1969), b) katedru za njemačku književnost (pročelnik Z. Škreb), c) katedru za germansku filologiju (nema nastavnika). Na Odsjeku se još nalaze: izv. prof. (od 1966) Viktor Žmegač, predavači Deša Devčić (od 1960), Ksenija Petrović (od 1965), dr Ljerka Sekulić (od 1966), lektori dr Marija Uroić (od 1960), Gertruda Postl-Božić (od 1962), Nada Filipović (od 1965) i Kristina Reiser-Dumbović (od 1968), te asistenti dr Stanko Žepić (od 1963) i Ivo Runčić (od 1968).

13. *Odsjek za anglistiku.* Zakon o osnivanju Sveučilišta iz god. 1874. govori o »naucima koje će studenti samo djelomice moći učiti« i među živim jezicima, koji spadaju u takvu vrstu nauka, spominje se engleski, koji će se predavati svake druge ili treće godine. Šk. god. 1898/99. prof. Aleksandar Lochmer počeo je predavati englesku gramatiku za početnike dva sata tjedno uz jedan sat praktičnih vježbi. U drugoj šk. god. 1899/1900. Lochmer je dodao i čitanje i tumačenje nekih odabranih djela Tennysonovih.

Engleski postaje potpuni četvorogodišnji studij godine 1936, kao prvi glavni predmet, u sastavu Germanskog seminara. Zaseban engleski seminar osnovan je godine 1945.

Lektorat engleskog jezika unutar Germanskog seminara (1898–1940) pretvoren je godine 1940. u Katedru za engleski jezik i književnost na čelu s Josipom Torbarinom. Ta se katedra godine 1951. dijeli u dvije katedre: Katedru za engleski jezik (nosilac Rudolf Filipović, red. prof. 1961) i Katedru za englesku književnost (nosilac Josip Torbarina, red. prof. 1951). Ova se potonja katedra reorganizirala 1960. u Katedru za englesku i američku književnost.

Nastavno osoblje čine još: izv. profesori Ivo Vidan (od 1966) i Leonardo Spalatin (od 1967); docenti Sonia Bićanić (od 1961), Miroslav Bekker (od 1963), Željko Bujas (od 1965), Vladimir Ivir (od 1966), Mladen Engelsfeld (od 1968) i Damir Kalogjera (od 1969), te viši predavač Berislav Grčić (od 1961–69). Asistenti jesu: Doroteja Maček (od 1961), Matej Mužina (od 1961) i dr Sonja Ba-

š i ć (od 1963), a lektori su: Mira V l a t k o v i ć (od 1958), Ivana V e l -
č i ć (od 1958), Maja D u b r a v č i ć (od 1960), dr Višnja S e p č i ć (od
1961), Višnja J a g i ć - P e i ć (od 1961), Olga K o v a č e v i ć (od 1961),
Vjekoslav K a r l o v č a n (od 1962) i Stjepan M a r i č i ć (od 1965).

14. *Odsjek za klasičnu filologiju.* Klasičnoj su filologiji
na Sveučilištu god. 1874. pripale dvije katedre: za grčku i za latinsku
filologiju.

Broj slušača klasične filologije bio je prije mnogo veći nego danas,
što je i potpuno shvatljivo, jer su među srednjim školama prevladavale
klasične gimnazije. Interes je za klasičnu filologiju bio velik, pa je 1907.
god. osnovan čak i »Klub slušača staroklasične filologije« koji je tada
imao 37 članova, a djelovao je do 1911. godine.

Katedra za grčki jezik i književnost povezivala se ranije s katedrom
za latinski jezik i književnost, kao sebi najrodnijom, u cjelinu koja se
nazivala Seminar za klasičnu filologiju, pa Grupa za klasičnu filologiju,
a od 1960. god. Odsjek za klasičnu filologiju.

Prvi profesor na katedri za grčku filologiju, do svoje smrti g. 1876,
bio je Armin Š r a b e c. Područje njegova rada bile su podjednako
grčka i rimska književnost. God. 1877. naslijedio ga je kao redovni pro-
fesor Franjo P e t r a č i ć (do 1894), a od 1894–1924. katedru je vodio
August M u s i ć.

Nakon Musića katedru za grčku filologiju preuzeo je njegov učenik
Nikola M a j n a r i ć, i to od 1925. kao izvanredni, a od 1930. do 1955.
kao redovni profesor. Naslijedio ga je Milivoj S i r o n i ć, od 1959. do-
cent, a od 1964. izv. profesor.

Prvi profesor latinske filologije bio je od 1874–87. Franjo M a i x -
n e r. Nasljednik mu je bio Milivoj Š r e p e l, od g. 1890. izv. prof. a od
1892. red. prof. do smrti 1905.

Julije G o l i k je sveučilišnu karijeru započeo 1899. kao privatni
docent za rimsku književnost. Izv. profesor postao je 1907. a redovni
1924.

Privatni docent za rimsku književnost bio je od 1905–19. Ivan
K a s u m o v i ć.

Od 1900. kao docent, od 1903. kao izvanredni, a od 1907. kao re-
dovni profesor vodio je novoosnovanu treću katedru za klasičnu filolo-
giju Đuro K ö r b l e r.

Od 1927. kao honorarni profesor i od 1929–40. kao izv. profesor
vodio je latinsku katedru Slavoljub K a n t o c i.

Antun M a y e r predavao je honorarno latinsku historijsku gra-
matiku od 1936–41, a od 1941–46. vodio je katedru za latinsku filologiju.

Veljko G o r t a n djelovao je od 1936. kao honorarni nastavnik u
Klasičnom seminaru, a god. 1945. preuzeo je kao docent katedru za la-
tinsku filologiju. Redovni profesor postao je 1958.

Vladimir V r a t o v i ć je od 1951. asistent pri katedri za klasičnu
filologiju, a od 1964. docent za rimsku književnost.

Zdeslav Dukat je od 1968. asistent na Odsjeku za klasičnu filologiju.

Na Odsjeku za klasičnu filologiju još su djelovali: Stjepan Hosu od 1939–40. asistent za grčki, a od 1943–45. za latinski jezik i Miljenko Majetić, asistent od 1960–64.

15. *Odsjek za komparativnu književnost.* Uredba o Filozofskom fakultetu iz 1928. g. predviđjela je mogućnost da student izabere komparativnu književnost kao glavnu ili pomoćnu struku u različitim kombinacijama za diplomski ispit, pa je sve do prvih poslijeratnih godina bilo pojedinačnih studenata koji su je i izabirali, obično u kombinaciji sa slavistikom i romanistikom. Godine 1936. habilitirao se za komparativnu književnost Ivo Hergešić, koji je iduće godine imenovan privatnim docentom, ali je već prvo njegovo predavanje (7. XI 1937) bilo onemogućeno politički motiviranom (profašističkom) demonstracijom, pa je on uskoro zatim podnio ostavku. Ni katedre za komparativnu književnost ni nastave toga predmeta nije na Sveučilištu bilo sve do 1956.

Tada je 1. II 1956. primio dužnost na Fakultetu i počeo predavati prvi izv. prof. za komparativnu književnost I. Hergešić, a u travnju iste godine osnovana je i katedra za komparativnu književnost sa svojim seminarom.

Daljnijim reorganizacijama na Fakultetu Katedra za komparativnu književnost našla se najprije (1959) u sastavu Odsjeka za opću lingvistiku i komparativnu književnost (kojemu je pripadalo i nekoliko posve mladih katedara koje su se tek počele razvijati) a zatim je 1962. pretvorena u Odsjek za komparativnu književnost. U Odsjeku sada postoje četiri katedre: za opću povijest književnosti, za teoriju i metodologiju proučavanja književnosti, za komparativnu književnost i za teatrologiju. Od stalnih nastavnika danas je na Odsjeku red. prof. I. Hergešić, docent za opću povijest književnosti Breda Kogoj-Kapetanić (od 1966), docenti za teoriju i metodologiju Milivoj Solar (od 1965) i Sveto Petrović (od 1966) te predavač Ivan Slamnig (od 1961. do kraja šk. god. 1968/69).

Na Odsjeku su također asistenti: dr Maja Hribar-Ožegović (od 1962), dr Đuro Novalić (1963), Ante Peterlić (1966) i Tomislav Kurelec (1968).

16. *Odsjek za opću lingvistiku i orijentalne studije.* Odsjek je u sadašnjem svojem organizacijskom obliku jedan od najmlađih na Filozofskom fakultetu, no predmeti koji se u njegovu okviru obrađuju zastupani su na njemu već od njegova osnivanja. Indoevropska lingvistika predavala se isprva u okviru slavistike. Od 1875. predavao je slavist L. Geitler litavski jezik i sanskrt. U istim je okvirima predavao poredbenu indoeuropeistiku, litavski i sanskrt od 1888. godine T. Maretić. Već od 1908. uvodi se posebna profesura poredbene indoevropske lingvistike koju preuzima J. Floršchütz. On je uz litavski i sanskrt počeo predavati još albanski, gotski, starosaski starovisoknjemački. Poslije njegove smrti 1916, T. Maretić je, kao reaktivirani umirov-

ljenik, preuzeo katedru poredbene indoevropske lingvistike. Od 1936. godine predaje taj predmet A. M a y e r, isprva kao privatni docent i od 1938. kao red. profesor, a 1939. osniva on Indoevropski seminar koji je bio organizacijska osnova današnjeg odsjeka. Poredbenoj indoevropskoj lingvistici uvijek se ponovo vraćao u svojim kolegijima Đ. Š k a r i ć, privatni docent za slavistiku od 1916-49. Katedra za indoevropsku lingvistiku ostala je od 1945-58, nakon umirovljenja A. Mayera, ispraznjena i Indoevropski seminar nije djelovao, a o njegovoj se biblioteci i inventaru brinuo predstojnik Klasičnog seminarara. Godine 1958. obnovio se rad Indoevropskog seminarara time što je pri Katedri za poredbenu indoevropsku lingvistiku izabran za asistenta R. K a t i ć i ć. On je radio po uputama i pod nadzorom V. G o r t a n a, profesora latinske filologije, koji je vršio dužnost predstojnika Indoevropskog seminarara. Godine 1960. osnovan je Odsjek za opću lingvistiku i komparativnu književnost, a 1961. izabran je R. Katičić za docenta poredbene indoevropske lingvistike i osnovan je današnji Odsjek za opću lingvistiku i orijentalne studije. Na tom je odsjeku 1962. počela redovna nastava u dvije nove studijske grupe: općoj lingvistici i indologiji.

Na odsjeku rade sada katedra za opću i katedra za indoevropsku lingvistiku, katedra za indologiju i lektorati za arapski i mađarski jezik. Statutom su predviđene i katedre za orijentalistiku, sinologiju i afrikanistiku, ali one do danas nisu još otvorene. Godine 1962. izabran je László B u l c z ú za asistenta pri katedri za opću lingvistiku, a 1963. Milka J a u k - P i n h a k za asistenta pri katedri za indologiju. Godine 1966. predao je asistent L. Bulczú ostavku na svojem položaju.

Katedra za indologiju, kojom privremeno upravlja izv. prof. (od 1966) R. Katičić kao predavač indoiranske filologije, razvila je od prvog početka veze s Indijom. Od 1962-64. radio je na njoj prof. S. S. B a r l i n g a y kao profesor gost, a njegov rad su nastavili A. P. C h a n d kao predavač indijske povijesti i kulture (do šk. god. 1968/9), S. K. S h a r m a, kao predavač jezika hindi, V. M e n o n, kao predavač jezika mala-jalam, i L. M. K h u b c h a n d r n i, kao profesor gost za jezik hindi i novoindijsku lingvistiku (od šk. god. 1968/69).

17. *Odsjek za sociologiju.* Odsjek za sociologiju osnovan je 1963. godine, tj. šk. god. 1963/64. imao je prvu generaciju studenata.

Odsjek ima pet katedara: 1) za sistematsku sociologiju, 2) za metodologiju socioloških istraživanja, 3) za posebne sociologije, 4) za psihosociologiju ličnosti i društva i 5) za uvod u sociologiju. Odsjek nema dovoljno nastavnog osoblja, pa pročelnici katedara nisu do sada postavljani.

Prilikom osnivanja Odsjeka prešao je s Odsjeka za filozofiju Rudi S u p e k, tada u zvanju izv. profesora, te je 1. XII 1965. unaprijeđen u zvanje red. profesora. On predaje: Sistematsku sociologiju, Kompleksne metode, a šk. god. 1968/69. i Posebne metode, pa prema tome djeluje također na Katedri za sistematsku sociologiju i na Katedri za metodologiju socioloških istraživanja. Počev od osnutka Odsjeka stalno je biran za predstojnika Odsjeka.

Ivan K u v a č i ć stupio je na dužnost 1. XI 1963. u svojstvu docenta. Predaje Uvod u metodologiju i Teorijske osnove sociologije, pa njegov rad zadire i u nastavu Katedre za metodologiju i Katedre za sistematsku sociologiju.

S Odsjeka za filozofiju prešao je Veljko C v j e t i ć a n i n, tada još u svojstvu asistenta, koji je 1967. god. unaprijeđen u zvanje docenta. Kao asistent održavao je nastavu iz Historijskog uvoda u sociologiju (predavanja i seminar) i iz općeg predmeta Uvod u sociologiju, a od kako je postao docent održava predavanja iz Historijskog uvoda u sociologiju i cjelokupnu nastavu iz Političke sociologije. Dakle, djeluje i pri Katedri za sistematsku sociologiju i pri Katedri za posebne sociologije, a ranije još i pri Katedri za uvod u sociologiju.

S Odsjeka za filozofiju prešao je još prilikom osnivanja Odsjeka i asistent Dimitrije S e r g e j e v, koji održava nastavu iz Uvoda u sociologiju i seminar iz Historijskog uvoda u sociologiju. Prema tome, zadire u nastavu i Katedre za uvod u sociologiju i Katedre za sistematsku sociologiju.

Dr Josip O b r a d o v i ć došao je sa Fakulteta političkih nauka u svojstvu asistenta 1. X 1963. i kao asistent održava nastavu iz Statistike I.

Budući da nema dovoljno stalnog nastavnog kadra, mnoge predmete predavali su i predaju nastavnici u honorarnom odnosu. To su ovi predmeti: demografija, statistika II, industrijska sociologija, socijalna antropologija, sociologija naselja, sociologija kulture. Neke pomoćne predmete studenti slušaju u okviru Odsjeka za filozofiju i Odsjeka za psihologiju.

Budući da je na Odsjeku i Katedra za uvod u sociologiju (opći predmet za studente cijelog Fakulteta), a nastava se odvija u više grupa (seminara), ima i više predavača za taj predmet. To su: Vjekoslav M i k e c i n (od šk. god. 1965/66); Ivan Z a v r š k i (od šk. god. 1967/68); Tena M a r t i n i ć (od šk. god. 1967/68); Hrvoje L i s i n s k i (šk. god. 1965/66. i 1966/67); Ivan P r p i ć, u svojstvu asistenta, šk. god. 1965/66; Ivan B a b i ć, u svojstvu docenta šk. god. 1966/67. U okviru ove katedre radio je i asistent sa Odsjeka za filozofiju Marijan C i p r a šk. god. 1965/66. i 1966/67.

18. *Odsjek za fonetiku.* Vijeće Filozofskog fakulteta donijelo je god. 1963. odluku o osnivanju Katedre za fonetiku, a šk. god. 1965/66. prva generacija studenata upisala je studij fonetike. U početku svog rada Katedra za fonetiku nastavno i organizacijski bila je dio Odsjeka za opću lingvistiku, indologiju i fonetiku. Odlukom Vijeća Filozofskog fakulteta od 1968. godine Zavod za fonetiku trebao bi postati Institut koji bi se bavio istraživačkim radom, dok bi se nastavom bavio Odsjek za fonetiku. Do danas (lipanj 1969) Savjet za naučni rad SR Hrvatske nije ovu odluku potvrdio. Istom odlukom na Odsjeku za fonetiku osnovane su katedre: 1) za teorijsku fonetiku, 2) za primijenjenu fonetiku, 3) za estetsku fonetiku i ortoepiju hrvatskosrpskoga književnog govora. Međutim, zbog pomanjkanja nastavnog osoblja te katedre još uvijek nemaju svojih pročelnika.

U izvođenju nastave sudjeluju ovi stalni nastavnici: red. prof. (od 1958) Petar Guberina, docent (od 1965) Ivo Škarić, asistent mr Marija Pozojević (od 1958), lektor mr Agneza Šimunović (od 1958), as. Dunja Gojković (od 1961), predavač Klara Montani (od 1966), lektor Antica Stojšavljević (od 1960). Osim stalnih nastavnika, u izvođenju nastave sudjeluju i nastavnici drugih odjela i fakulteta.

III. NASTAVNI PLANOVI, ORGANIZACIJA I SADRŽAJ STUDIJA.

Zakonom o osnivanju Sveučilišta 1874. uveden je na Mudroslovnom fakultetu trogodišnji studij. U praksi se međutim već u prvom deceniju postojanja Fakulteta počeo uvoditi četvorogodišnji studij, koji je ozakonjen tek 6. X 1894.

Filozofski fakultet je u XIX stoljeću gotovo isključivo spremao srednjoškolske profesore. Zbog toga su uredbe Zemaljske vlade o kvalifikacijama srednjoškolskih nastavnika bitno utjecale na dužinu studija i sistem ispita. Prema »privremenom propisu o ispitivanju kandidata za gimnazijsko učiteljstvo« od 19. II 1877, kandidat je mogao pristupiti javnom ispitu poslije trogodišnjeg studija. Novim propisom od 1. IX 1885. preduvjet za takav ispit bio je četvorogodišnji studij a od 1896. i rad u Pedagogijskom seminaru (2 semestra).

Slušači Mudroslovnog fakulteta nisu imali obaveznih ispita u toku studija. Poslije odslušanih kolegija i seminara polagali su jedan *jedinstveni ispit* iz cijele struke pred komisijom koju je imenovala Zemaljska vlada. Taj se ispit sastojao iz domaće radnje, klauzure i usmenog ispita.

Prvi ispiti u toku studija uvedeni su naredbom Zemaljske vlade od 29. V 1896. samo za studente klasične filologije i povijesti. Ti su slušači morali polagati po dva *predispita* (tentamina) iz pomoćnih struka.

Napredovanje studenata u toku studija provjeravalo se njihovim radom u seminarima i putem *kolokvija*, ali su kolokviji bili obavezni samo za one slušače koji su uživali državne stipendije i razne potpore ili koji su dobivali oprost od plaćanja školarine (naukovine).

Uredba iz 1928. g. unijela je znatne promjene u sistem studija na Filozofskom fakultetu. Prema toj Uredbi na Fakultetu je stvoreno 30 studijskih grupa, svaka sa tri predmeta: A, B i C. Svaki od tih predmeta studirao se u različitom opsegu (A-predmet najopsežnije). Za svaki se predmet polagao i zaseban ispit. Uredbom je inače bilo predviđeno vrlo široko povezivanje predmeta (geografija – etnologija, geografija – povijest itd.).

U šk. god. 1949/50. uveden je novi nastavni plan prema kojem je nastava organizirana u 12 studijskih grupa. Svaku od njih trebalo je studirati kao jedinstvenu struku (jednopredmetni studij). Međutim, već je šk. god. 1952/53. usvojen novi nastavni plan kojim je uveden dvo-predmetni studij. Prema tom planu student je uz osnovnu studijsku grupu – I glavni predmet, mogao vezati studij neke od srodnih studijskih grupa kao II glavni predmet koji se studirao u smanjenom opsegu od 6 semestara.

Nastavni plan iz 1954. g. odredio je da su sve studijske grupe u načelu dvopredmetne i da se povezivanje predmeta vrši slobodno, uzevši kao temelj sklonost prema pojedinim predmetima i potrebe prakse. Slobodno povezivanje studijskih grupa (prvi A predmet i drugi B predmet) potvrđeno je i u statutu Fakulteta, ali se u praksi ipak najviše povezuju srodne studijske grupe i one koje mogu kandidatu osigurati zaposlenje.

Nastavnim planom iz 1949. g. uvedeni su *godišnji*, odnosno *seme-stralni ispiti*. Od tada se na kraju studija polažu diplomski ispiti samo iz najvažnijih predmeta struke. Diplomski radovi uvedeni tim nastavnim planom zadržani su samo na nekim studijskim grupama. Naknadno su mnogi godišnji ispiti pretvoreni u *uvjetne ispite*, koje su slušači dužni položiti kao uvjet za upis u viši semestar.

Publikacija Filozofskog fakulteta: »Organizacija Fakulteta i sistem studija« (Zagreb 1967) sadržava podroban prikaz studentskih prava i dužnosti, uvjeta upisa, organizacije fakulteta i sistema studija, te se zbog toga u ovoj Spomenici ograničavamo samo na momente koji pokazuju specifičnost u radu pojedinih odsjeka, a osobito na prikaz sadržaja studija.

Filozofija se studira na *Odsjeku za filozofiju* kao prvi A predmet osam semestara ili kao drugi B predmet šest semestara.

Studij filozofije sastoji se od nekoliko disciplina.

Povijest filozofije obuhvaća razvoj filozofske misli od prvih početa starogrčke filozofije pa sve do suvremenih struja fenomenologije, egzistencijalizma, neopozitivizma i dr. Pored sistematskog izlaganja dijalektičkog razvoja svjetske filozofske misli studenti se upoznaju s osnovnim djelima filozofije.

Teorijska filozofija obuhvaća logiku, spoznajnu teoriju i ontologiju. Uz izlaganje osnovnih načela i oblika tradicionalne logike obuhvaćen je povijesni razvoj logike kao i struje i teorije koje se javljaju u danas aktualnoj logičkoj tematici.

Spoznajna teorija izlaže sistematski i povijesni razvoj ove temeljne kritičke filozofske discipline.

Ontologija kao sintetička koncepcija svakog filozofskog mišljenja od materijalizma do idealizma, s mnoštvom varijanata u svom kritičkom izlaganju, prezentira upravo ono što se naziva filozofijom.

Etika obuhvaća osnovne probleme i povijesni pregled najznačajnijih teorija moralnog života.

Estetika obuhvaća filozofiju umjetnosti, njene osnovne probleme u povijesnom i sistematskom pregledu.

U okviru filozofije marksizma izučavaju se povijesni izvori i osnovni problemi marksističke filozofije te njen odnos prema teoriji i zbilji sadašnjice.

Slušači *pedagoške grupe*, koji su u vrijeme između dva rata upisivali XXX pedagošku grupu, imali su sistem studija organiziran po razdjelima: A B C. U grupi C-predmeta upisivali su neki od pomoćnih predmeta: strani jezik, opću i nacionalnu povijest i dr. Pod grupom B-predmeta upisivali su historiju filozofije, logiku i estetiku, a pod grupom

A-predmeta ili pod diplomskim dijelom opću pedagogiju (uključujući didaktiku, metodiku i historiju pedagogije) i opću psihologiju. Predmet pod D obično se polagao nakon četvrtog semestra uključujući vježbe i seminarske radove. Grupa predmeta pod B polagala se potkraj III i na početku IV godine studija.

Pored toga, šk. god. 1946/47. uvedeni su novi nastavni predmeti i to: školska higijena, obavezni kolegij historijskog i dijalektičkog materijalizma, pedagoška psihologija, psihologija djetinjstva i mladosti, metodika materinjeg jezika, računske nastave, povijesti i prirodopisa. Diplomski ispit dijelio se na didaktiku s metodikom i opću pedagogiju s historijom pedagogije. Godine 1950. Komitet za naučne ustanove, sveučilišta i visoke škole propisao je novi nastavni plan i program. Po tom nastavnom planu na svim grupama, izuzevši romansku i germansku, uvedena je nastava stranog jezika. Nastavni plan vrijedio je za slušače koji su se upisali na pedagošku grupu šk. god. 1949/50, a za ostale je Fakultetsko vijeće moglo propisati prelazni plan i program.

Šk. god. 1952/53. uvedena je pored jednopredmetne i dvopredmetna pedagoška grupa. Najzad, u skladu s novim nastavnim planom, pedagoška grupa je šk. god. 1954/55. postala dvopredmetna u dvostrukom smislu. Osim jednopredmetne pedagoške grupe uvedene su još dvije dvopredmetne kombinacije i to: jedna u kojoj se pedagogija studira pod A kao glavni predmet u kombinaciji s bilo kojim drugim predmetom i druga kombinacija u kojoj se pedagogija studira pod B kao drugi predmet.

Psihologija se studira osam semestara na *Odsjeku za psihologiju* kao prvi A predmet ili kao jednopredmetna psihologijska grupa.

Psihologija, kao nauka o činjenicama i zakonitostima psihičkog života, obuhvaća veći broj disciplina. Među njima su glavne one koje se bave odnosom između psihičkih fenomena i psihičkih osobina s jedne strane, i fizikalnih, fizioloških i socijalnih faktora i uvjeta s druge strane (psihofizika, psihofiziologija, socijalna psihologija).

Zbog složenosti pojava, koje su predmet proučavanja, posebno mjesto u nastavi psihologije zauzima metodika ispitivanja psihičkih fenomena i osobina (eksperimentalna psihologija, psihometrija, statistika).

Kako psihologijske spoznaje nailaze u životu pojedinca i društva na sve veću primjenu, to se u posebnim kolegijima obrađuje primjena psihologije, i to naročito u školstvu, privredi i medicini.

Na *Odsjeku za povijest* glavne su stručne discipline (predmeti): opća povijest starog, srednjeg i novog vijeka, hrvatska povijest srednjeg i novog vijeka te povijest naroda SFRJ srednjeg i novog vijeka. Pomoćne discipline (predmeti) jesu: uvod u povijesnu nauku, pomoćne povijesne nauke, latinski jezik, uvod u političku ekonomiju, društveno i državno uređenje SFRJ.

Povijest se može studirati kao jednopredmetna i kao dvopredmetna grupa. U dvopredmetnoj grupi povijest može biti prvi A predmet ili drugi B predmet.

Nastavni zadaci *Odsjeka za povijest umjetnosti* obuhvaćaju:

a) pripremanje stručnog i znanstvenog kadra za muzeje, galerije, zavode za zaštitu spomenika, znanstvene institute i druge srodne ustanove koje se bave poviješću umjetnosti, urbanizmom ili industrijskim oblikovanjem vizuelnih komunikacija; b) obrazovanje nastavnog kadra za sve škole i druge obrazovne institucije.

Glavne stručne discipline studija jesu: opća i nacionalna povijest umjetnosti u starom, srednjem i novom vijeku, osnovi likovnih umjetnosti i teorija likovnih umjetnosti. Pomoćni su predmeti muzeologija, zaštita spomenika i metodika nastave povijesti umjetnosti.

Nastavna svrha *Odsjeka za arheologiju* jest da obrazuje stručnjake i znanstvene radnike s područja arheoloških disciplina. Za tu svrhu najpovoljnije je studiranje arheologije kao jednopredmetne grupe. Ali zbog toga što opće financijske okolnosti ne dopuštaju brojnije upošljavanje arheologa u posebnim arheološkim ustanovama (premda znanstvenim potrebama ustanova treba još mnogo stručnjaka iz arheologije), omogućava se studij arheologije i u dvopredmetnim grupama.

U studiju arheologije glavne su discipline: prehistorijska arheologija, klasična arheologija, antička provincijalna i ranokršćanska arheologija, srednjovjekovna i nacionalna arheologija, epigrafija i numizmatika. Pomoćne su discipline: uvod u arheologiju, arheološki praktikum, muzeologija, zaštita spomenika, opća povijest starog vijeka, hrvatska povijest (do XIV st.), latinski i grčki jezik.

Zadatak nastavnog procesa na *Odsjeku za etnologiju* jest da sprema stručnjake i znanstvene radnike s područja nacionalne i opće etnologije. U tu svrhu studij obuhvaća uz teoriju i metodiku etnološke znanosti proučavanje naroda svih kontinenata, a napose Hrvata, ostalih Južnih Slavena i drugih slavenskih naroda, i to s obzirom na njihovu tradicionalnu kulturu (njena obilježja, podrijetlo, strukturu, funkciju, vrednote). Taj studijski materijal svrstan je u dva glavna predmeta: opću etnologiju i nacionalnu etnologiju.

Studij etnologije daje u prvom redu stručnjake za znanstveni, znanstveno-pedagoški i praktični rad u znanstvenim ustanovama i muzejima.

Etnologija se može studirati:

kao prvi A predmet: osam semestara *opće* i osam semestara *nacionalne etnologije*; uz to su pomoćni predmeti *prehistorijska arheologija* (4 semestra), *slavenska arheologija* (2 semestra), *dijalektologija* (2 semestra), *muzeologija* (2 semestra), *balkanski neslavenski jezik* (rumunjski, turski, albanski ili grčki), ili *mađarski*, ili *arapski*, ili *njemački* ili *talijanski jezik* (fakultativno 4 semestra).

Etnologija se može studirati kao drugi B predmet: 6 semestra *opće* i 6 semestra *nacionalne etnologije*; uz to su pomoćni predmeti *prehistorijska arheologija* (4 semestra), *dijalektologija* (2 semestra), *muzeologija* (2 semestra). Opći su predmeti u tom slučaju oni koje propisuje upisani A predmet.

Na *Odsjeku za jugoslavenske jezike i književnosti* izučavaju se prema nastavnom planu i programu ove naučne discipline:

1. *iz područja jezika*: staroslovenski jezik, povijest hrvatskosrpskog jezika, dijalektologija, poredbena slavenska gramatika, suvremeni književni jezik, po jedan slavenski i svjetski jezik, uvod u slavistiku i lingvistiku;

2. *iz područja književnosti*: narodna književnost, starija hrvatska književnost, novija hrvatska književnost, srpska književnost, slovenska književnost, makedonska književnost, svjetska književnost;

3. odabrana poglavlja iz stilistike, metodika nastave hrvatskosrpskog jezika i književnosti, teorija književnosti s uvodom u književnost.

Osnovni je zadatak Odsjeka za jugoslavistiku nastava i proučavanje jugoslavenskih jezika i književnosti. Odsjek osposobljava studente u upoznavanju jugoslavenskih jezika i književnosti, pruža im znanja iz književne povijesti, kritike i teorije, a daje im također i znanja iz opće kulture jugoslavenskih naroda. Posebna se pažnja poklanja proučavanju hrvatskosrpskog jezika i jugoslavenskih književnosti te kulturnim vezama među jugoslavenskim narodima.

U okviru prvoga glavnog predmeta studira se na *Odsjeku za slavenske jezike i književnosti* ruski jezik. Studij tada obuhvaća: suvremeni ruski jezik koji se uči u sve četiri godine studija (fonetika u I godini, morfologija u II, sintaksa u III i stilistika suvremenoga ruskog jezika u IV godini), historiju ruskog jezika (u III i IV godini), staru, klasičnu i sovjetsku rusku književnost. Studenti moraju upoznati ukrajinski jezik i jedan zapadno-slavenski jezik. Studenti dobivaju uvid u slavistiku i lingvistiku.

U okviru drugoga glavnog predmeta može se izučavati ruski, poljski i češki jezik. Studij obuhvaća suvremeni ruski, odnosno poljski ili češki jezik, i pregled književnosti.

Praktično upoznavanje slavenskog jezika odvija se putem jezičnih i fonetskih vježbi u kojima se taj jezik obrađuje radi stjecanja šireg teoretskog znanja iz fonetike, morfologije, sintakse, tvorbe riječi i semantike.

Studij književnosti slavenskog jezika obuhvaća razvoj književnosti u kompleksnom sklopu društvene, političke i kulturne povijesti.

Studij *romanistike* sastoji se od proučavanja francuskog jezika i francuske književnosti. Francuski jezik studira se u svom modernom obliku (fonetika i fonologija, normativna gramatika, opisna gramatika, semantika i stilistika). Osobita se pažnja obraća osnovnim karakteristikama današnjeg francuskog jezika, njegovoj strukturi i tendenciji razvoja. Sa historijskog stanovišta proučava se nastanak romanskih jezika i njihove osnovne karakteristike a napose se studira starofrancuska gramatika i vrši lingvistička analiza starih tekstova.

Francuska književnost studira se od njenih početaka do danas. Posebna se pažnja obraća književnosti srednjeg vijeka, renesanse, klasičnog perioda, zatim književnosti doba prosvjetiteljstva, romantizma i realizma te osnovnim tendencijama suvremene francuske književnosti. Studij književnosti povezuje se s upoznavanjem francuske povijesti i civilizacije.

Cilj studija *talijanskog jezika i književnosti* jest teoretsko i praktično poznavanje toga jezika i njegove povijesti i talijanske književnosti.

Talijanski jezik studira se u praktičnom (usmene i pismene vježbe) i teoretskom obliku. U teoretski dio uključena je povijest talijanskog jezika, dijalektologija i uvod u romanistiku, historijska gramatika (fonetika, morfologija, tvorba riječi, sintaksa, osnovi poredbene romanske gramatike). Proučavajući suvremenu strukturu talijanskog jezika student upoznaje fonetiku, morfologiju i sintaksu modernoga talijanskog jezika, njegovu semantiku i leksiku, stilistiku i versifikaciju. Posebna pažnja poklanja se jugoslavenskoj romanistici i problemima opće lingvistike i metodologije lingvističkih studija na suvremenom nivou.

Studij književnosti obuhvaća naučno poznavanje talijanske literature od prvih početaka do danas (prema propisanom izboru pisaca i odabranih djela), njezin odnos prema socijalnoj i političkoj povijesti talijanskog naroda, osnovne pojmove nauke o književnosti, literarno-kritičke metodologije i interpretacije književnih tekstova prema suvremenim shvaćanjima i potrebama. Naročita pažnja obraća se književno-kulturnim odnosima naših naroda s talijanskim i položaju talijanske književnosti u okviru svjetskoga književnog razvoja.

Studij njemačkog jezika na *Odsjeku za germanistiku* obuhvaća:

aktivno i potpuno savladavanje suvremenoga njemačkog književnog jezika u govoru i pismu; proučavanje strukture suvremenog jezika u obliku normativne školske gramatike i sa znanstvenog aspekta; proučavanje povijesnog razvoja njemačkog jezika od indoevropskog jezičnog sistema do danas, s težištem na upoznavanju tekstova starovisokonjemačkog, srednjovisokonjemačkog i gotskog jezika.

Studij književnosti obuhvaća razvoj njemačke književnosti od srednjeg vijeka do danas, s težištem na književnosti od XVIII stoljeća do najnovijeg doba. Posebna se važnost polaže na sposobnost naučnog prilaženja pojedinom književnom djelu.

Studij *anglistike* sastoji se od teoretskog i praktičnog upoznavanja engleskog jezika, te engleske i američke književnosti.

Praktično upoznavanje engleskog jezika odvija se kroz jezične i fonetske vježbe u kojima se obrađuje vokabular, praktična gramatika, osnove života i institucija u anglosaskim zemljama. Teoretski se jezik obrađuje na dva nivoa, suvremeni i historijski, i to kroz predavanja, seminare i proseminare, na kojima studenti stječu šira teoretska znanja iz fonetike, morfologije, sintakse, tvorbe riječi i semantike. To obuhvaća poznavanje strukture suvremenog engleskog jezika kao i njegov historijski razvoj od indoevropskog do danas.

Engleska i američka književnost proučavaju se na predavanjima, seminarima i proseminarima. Studij književnosti obuhvaća razvoj tih dviju književnosti od njihovih početaka do danas u kompleksnom sklopu društvene, političke i kulturne povijesti Britanije i SAD. Tumače se i osnove nauke o književnosti, kritičke metodologije i stilske interpretacije.

Klasična filologija obuhvaća studij grčkog i latinskog jezika i njihovih književnosti, prvenstveno klasičnog perioda. U tumačenju jezičnih pojava polazi se od historijsko-komparativne metode, na što se nadovezuje studij deskriptivne gramatike dvaju klasičnih jezika. Grčka i rimska književnost predaju se dijelom kronološki, a dijelom eidografski, tj. prema razvoju pojedinih književnih rodova. U seminarima obrađuju se najznačajniji predstavnici antičke literature uz jezičnu i estetsku analizu.

Kao nadopuna studija jezika i književnosti obrađuju se mitologija, kulturna povijest, državne i privatne starine, metrika.

Cilj je studija klasične filologije da stvori kadar ljudi sposobnih da u originalu s razumijevanjem čitaju djela antičkih pisaca i da upoznaju cjelovitost antičke kulture s njezinim utjecajem na razvoj evropske kulture.

Komparativna književnost pripada filološkim studijskim grupama Filozofskog fakulteta. Ona treba da obuhvati studij književnosti u najširem smislu, bez nacionalnih i jezičnih ograničenja, i studij međunarodnih književnih odnosa, napose odnosa jugoslavenskih književnosti s ostalim književnostima. U tu svrhu na Odsjeku komparativne književnosti izučavaju se ovi predmeti: Opća povijest književnosti, Teorija i metodologija proučavanja književnosti, Komparativna književnost s posebnim obzirom na povijest hrvatske književnosti i ostalih jugoslavenskih književnosti i Teatrolologija.

Studij komparativne književnosti omogućava orijentaciju u najšire shvaćenoj povijesti književnosti, poznavanje međunarodnih književnih epoha i smjerova, njihovu kulturno-povijesnu pozadinu i značaj za suvremenu književnost te pregled najreprezentativnijih književnih djela od renesanse do danas. Takav studij zahtijeva proučavanje teorije književnosti koja se ne izgrađuje kao specijalna teorija književnog stvaranja s obzirom na pojedinu nacionalnu književnost nego kao opća teorija književnosti na temelju najpoznatijih priznatih ostvarenja evropske književne tradicije. Osim toga, studij komparativne književnosti omogućava proučavanje refleksa evropskih književnih smjerova na razvitak jugoslavenskih književnosti u okviru svjetske književnosti.

Opća lingvistika je poseban tip jezičnog studija kojem težište nije na filološkom izučavanju jednog jezika i njegove književnosti i kulture nego se student temeljito osposobljuje za korištenje jezičnom pojavom u svakoj njezinoj manifestaciji. Studij opće lingvistike povezuje se sa studijem jezičnih grupa, a posebna se pažnja obraća hrvatskosrpskom jeziku. Studenti svladavaju osnove teoretske i primijenjene lingvistike i

usvajaju metode i rezultate poredbenog istraživanja indoevropskih jezika kao nama najbliže genetski srodne skupine, kojoj pripada i hrvatsko-srpski jezik.

U okviru toga studija upoznaju se i osnove opće i eksperimentalne fonetike, bez kojih je ozbiljan lingvistički rad nemoguć. Studenti napose obrađuju tehnike jezičnog opisa i lingvističko modeliranje s posebnim obzirom na suvremene metode koje otvaraju široke mogućnosti interdisciplinarne suradnje. Izučava se tipologija jezika, postupci genetske klasifikacije i metode historijske i arealne lingvistike. Svako se područje upoznaje na temelju pojedinačnih teoretski značajnih problema, a cjelovit se pregled pojedinih disciplina stječe iz priručnika. Takav studij daje potpuno teoretski utemeljeno poznavanje jezika i osposobljuje na specifičan način studente za rad s jezikom, bilo kao istraživače, bilo u tehničkoj primjeni ili u nastavi.

Indologija je kompleksan studij Indije s posebnim obzirom na njezinu kulturu. Osnova takvom studiju polaže se učenjem glavnih indijskih jezika (sanskrt, prakrti, hindi i po mogućnosti još koji novoindijski jezik) i upoznavanjem njihova razvoja i odnosa prema drugim srodnim jezicima. Uz učenje jezičnih elemenata studenti se uvode u indoiransku filologiju. To ih osposobljuje da počnu stručno upoznavati indijsku kulturnu tradiciju, osobito književnost i filozofiju, i da steknu pregled nad današnjim kulturnim životom u Indiji. Upoznavanje društveno-ekonomskih uvjeta indijskog života upotpunjuje ovo stručno obrazovanje. Svi se predmeti izučavaju na temelju odabranih originalnih dokumenata koji se temeljito obrađuju, a ostatak se područja upoznaje prema priručnicima i drugoj literaturi.

Sociologija je nauka o društvu uzetom u njegovoj globalnoj pojavi, o strukturalnim odnosima i promjenama s obzirom na društvenost ljudi i njihove kulturne ciljeve. Društvo se izučava teorijski i empirijski kako u njegovu historijskom kontekstu tako i u suvremenim uvjetima i razvojnim tendencijama. Sociologija se nužno dijeli na globalno izučavanje društva (sistematska sociologija) i na posebne sociologije (industrijska, politička, kulturna, naselja itd.). Cilj je sociologije kao nastavne i naučne discipline da osposobi studente za razumijevanje suvremenih društvenih pojava i procesa, da ih uvede u empirijsko-istraživačke metode izučavanja suvremenog društva i da ih osposobi za vršenje nastave iz predmeta »Sociologija« u školama drugog stupnja.

Studij teoretske i primijenjene *fonetike* na Filozofskom fakultetu u Zagrebu jedinstven je u našoj zemlji, a vrlo rijetko postoji i izvan nje; tamo gdje ga ima odstupa znatno od osnovne koncepcije zagrebačkog studija.

Potreba za takvom studijskom granom proizlazi iz naglog širenja sadržaja fonetike, što je rezultat dijelom ograđivanja lingvistike od svega što je supstancija u jeziku (čime je fonetika uključila u područje svog užeg interesa proučavanje svih zakonitosti psihološkog, fiziološkog, fizičkog i patološkog ponašanja jezika), a dijelom što je nagli razvitak

komunikacija zvučnog govora, i to temporalnih i spacijalnih, omogućio renesansu govornog jezika. Izvorni zvučni govor postaje ne samo osnovni oblik jezične masovne komunikacije (radio, televizija, film, telefon) već i tekst na kojem se može vršiti jezično proučavanje (fiksiranjem na magnetofonskoj vrpci ili gramofonskoj ploči).

Velike migracije ljudi (turističke, studijske, ekonomske, političke) nameću potrebu upoznavanja stranih govornih jezika, a za taj zadatak, kvantitativno obilan, glavne istraživačke predradnje može i mora izvršiti ponovo fonetičar.

Sve je to od fonetike, nasljedno pomoćne lingvističke i fonijatrijske discipline, stvorilo novo široko samostalno znanstveno područje koje ima, sažeto definirano, ovaj predmet: zakonitost ponašanja jezika i komunikacijskog lanca, bilo da je jezik sredstvo ili sadržaj komunikacije.

Brojni zadaci stoje pred fonetikom i brojne naučne discipline zahtijevaju odgovore i pomoć (lingvistika, metodika nastave jezika, surdopedagogija, logopedija, telefonija, teorija komunikacija, psihologija itd.). Tradicionalno je sve odgovore u vezi s jezikom postavljala lingvistika, ali kako lingvistika ima drukčije zacrtan predmet izučavanja, ona prestaje biti kompetentna da odgovara na pitanja o ponašanju jezika u suretu s nelingvističkim faktorima. To je upravo centralni interes fonetike.

Studijska građa se može svrstati u deset većih područja grupiranih prema znanstvenoj tematici i vrsti primjene: *opća fonetika* (artikulacijska fonetika, akustička fonetika, psihoakustička fonetika, verbotonalna teorija u fonetici) *eksperimentalna fonetika* (palatografija, kimografija, akustičke analize, psihoakustičke analize, komunikacijski sistemi), *teoretska fonetika* (teoretska fonetika, fonostilistika, estetska fonetika), *metodika nastave živih jezika*, *kultura govora* (ortofonija, ortoepija hrvatskosrpskog jezika, fonostilistika hrvatskosrpskog jezika, interpretativno čitanje tekstova hrvatskosrpskog jezika), *patologija govora* (logopedija, surdopedagogija), *opća lingvistika* (suvremeni pravci u lingvistici i osnovni lingvistički teoretski problemi, fonologija i historijska fonetika), *funkcionalna akustika* (funkcionalna akustika, akustika, psihoakustika i elektronika) i *metodologija znanstvenog rada*.

IV. NASTAVA TREĆEG STUPNJA. Nastava III stupnja uvedena je na Filozofskom fakultetu šk. god. 1961/62. Ta nastava traje dvije godine i može se organizirati u svim odsjecima, bilo unutar jednoga, bilo na dva ili više odsjeka zajednički, ili pak u suradnji s drugim fakultetima, odnosno naučnim institucijama.

Pored toga, uz odobrenje Vijeća Filozofskog fakulteta i suglasnost Savjeta fakulteta, odsjeci mogu prema konkretnim potrebama i kadrovskim mogućnostima organizirati nastavu za stručno usavršavanje. U toku nastave stručnog usavršavanja omogućuje se diplomiranim studentima iz prakse upoznavanje najnovijih rezultata i metoda naučnih istraživanja i primjena novih istraživanja u praksi.

Nastava trećeg stupnja održavana je do sada na ovim odsjecima:

Na *Odsjeku za pedagogiju* uveden je III stupanj nastave šk. god. 1967/68. za one diplomirane nastavnike pedagogije koji imaju određeno radno i praktično iskustvo i potrebne uvjete za dalji razvoj te studij pedagoške teorije i istraživačkog rada na tom području. Studij obuhvaća različita pitanja iz opće teorije odgoja, didaktike i metodike, pedagoške metodologije, historije pedagogije i komparativne pedagogije. S uspjehom završen III stupanj daje diplomiranim magistrima visoku stručnu kvalifikaciju za rad u različitim pedagoškim i prosvjetnim institucijama. Studij nastave III stupnja polazi 7 kandidata.

Nastava trećeg stupnja na *Odsjeku za povijest* organizirana je šk. god. 1966/67. iz nacionalne i opće povijesti XIX i XX stoljeća. Nastavu je pohađalo 7 slušača.

Na *Odsjeku za arheologiju* nastava III stupnja organizirana je prvi put 1966. i to u dva smjera – antički (8 studenata) i prehistorijski (3 studenta). Pored stalnih nastavnika Fakulteta u nastavi III stupnja arheologije sudjelovali su kao gosti profesori-stručnjaci izvan Zagreba.

Na *Odsjeku za etnologiju* studij III stupnja uveden je god. 1962. Do sada je upisalo 6, a diplomiralo 5 slušača.

Nastavu trećeg stupnja upisalo je do šk. god. 1966/67. na *Odsjeku za psihologiju* 15, a na *Odsjeku za povijest umjetnosti* 26 slušača od kojih je diplomiralo 11 slušača.

Nastava III stupnja na *Odsjeku za sociologiju* organizirana je prvi put šk. god. 1967/68. i odvija se u okviru Instituta za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu.

Šk. god. 1961/62. organizirana je nastava trećeg stupnja iz *fonetike* u vrijeme kad još nije postojao II stupanj studija fonetike. Taj je studij imao smisao postdiplomske specijalizacije. Do šk. god. 1966/67. treći stupanj fonetike upisalo je 59 slušača, ali je diplomiralo i steklo titulu magistra samo 6 apsolvenata.

Svi odsjeci za jezike i književnosti organizirali su zajedničku nastavu trećeg stupnja u grupi *književnost* i u grupi *lingvistika*. Književnost je do 1967. upisalo 48, a lingvistiku 60 slušača. U obje grupe diplomirala su do kraja šk. god. 1967/68. samo 22 slušača.

Od šk. god. 1961/62. do 1966/67. nastavu trećeg stupnja na Filozofskom fakultetu upisala su 232 slušača; do početka šk. god. 1968/69. diplomiralo ih je i tako steklo titulu magistra samo 46.

V. DOKTORATI. Do odvajanja Prirodoslovno-matematičkog fakulteta 1946. godine, na Filozofskom fakultetu su se stjecali doktorati iz humanističkih i egzaktnih nauka. Od početka 1946. doktorati su se ograničili isključivo na humanističke discipline.

Do kraja lipnja 1969. stekao je doktorat nauka 201 kandidat. Najviše disertacija je s područja hrvatskosrpskog jezika i hrvatske (ili srpske) literature. Iza njih slijede disertacije iz jezika i književnosti engleske, njemačke, francuske i talijanske, povijesti umjetnosti i povijesti, psihologije, pedagogije i filozofije. Manje od deset doktorata bilježe u tom razdoblju slavistika (rusistika), etnologija, sociologija, klasična filologija i fonetika.

VI. ZAVODI I INSTITUTI. Na Filozofskom fakultetu djeluju 3 fakultetska zavoda i 4 instituta. Instituti i zavodi su osnovani za organiziranje i obavljanje znanstvenog rada i za pomoć u nastavi. Iako su organizaciono vezani uz Fakultet, gotovo svi instituti i zavodi jesu nacionalna središta u svojoj znanstvenoj oblasti, jer su jedini u SR Hrvatskoj. God. 1968. iz sastava Filozofskog fakulteta izdvojio se Institut za povijest umjetnosti koji je postao institut Sveučilišta.

Na Filozofskom fakultetu djeluju ovi zavodi i instituti: 1. Etnološki zavod, 2. Zavod za pedagogiju, 3. Zavod za fonetiku, 4. Psiholojski institut, 5. Institut za lingvistiku, 6. Institut za nauku o književnosti i 7. Arheološki institut.

1. *Etnološki zavod*. Uz Odsjek za etnologiju osnovan je g. 1960. Etnološki zavod kao znanstveno-istraživačka ustanova. U njegov rad uključeni su svi nastavnici i asistenti Odsjeka, a g. 1962. postavljen je i prvi stručni suradnik – diplomirani etnolog Andrija Stojanović (od 1968. viši stručni suradnik).

Etnološki zavod ima danas ove zbirke: 1) *zbirku dijapozitiva* za nastavne svrhe i druga stručna predavanja (1729 komada i 3 dijafilma); 2) *foto-teku* (vlastitih seminarskih snimaka te nekoliko manjih i većih grupa tuđih, poklonjenih etnografskih snimaka – osobito L. Jankovića i prof. M. Petrika), posebno zbirka negativa, posebno kartoteka s njihovim kopijama i podacima (3687 negativa i isto toliko kopija); u sklopu foto-teke vodi se i posebna kartoteka snimaka *narodnih nošnja* (vlastitih i tuđih, pretežno onih sa dosadašnjih folklornih smotri – oko 960 kartona); 3) *filmoteku* (filmova 16 m/m, nijemih, crno-bijelih), od g. 1930. kad su počela takva vlastita snimanja (negativa vlastitih i dubla tuđih snimaka i to 35 pozitiva od vlastitih negativa, a s drugim pribavljenim gotovim filmovima svega 56); 4) *fonoteku* (9 gramofonskih ploča s 85 jedinica i 19 magnetofonskih vrpca sa 499 jedinica); 5) *arhiv* izvornog etnografskog materijala različitih zapisivača, većinom studenata etnologije, dijelom s ilustrativnom građom, i seminarskih studentskih radnja (više stotina); 6) *zbirku etnografskih predmeta*, koja je većinom popunjavana predmetima prikupljenim od studenata, a od tih je dio bio iskorišten za izložbenu studijsku zbirku seminara, s rasporedom po kulturnim područjima, namijenjenu dopuni nastave uz dvije karte koje prikazuju razmještaj značajnih kulturnih elemenata po kulturnim područjima i kulturnim slojevima na hrvatskom prostoru (ova zbirka nije nakon preseljenja u novu zgradu Fakulteta bila ponovo uređena i izložena radi nedostatka potrebnih vitrina, pa je poslije poplave g. 1964. predana Etnografskom muzeju).

U Etnološkom zavodu sustavno se skuplja i proučava građa za obradbu nekih naročito odabranih tema (za jurjevske običaje, za orače sprave), bilo uz pomoć studenata i demonstratora, na ekskurzijama i putovanjima osoblja seminara, bilo anketama s ad hoc priređenim upitnicama. Tako sazrijeva niz znanstvenih radova, koji se dijelom i objelodanjuju u seminarskim i drugim izdanjima a dijelom postaju osnova za buduće magistarske radnje i doktorske disertacije.

Značajno proširenje znanstvenog rada Etnološkog zavoda postignuto je poslije osnutka Savjeta za naučni rad SR Hrvatske (Republičkog fonda za naučni rad), kada je ugovorom s tom ustanovom dodijeljena g. 1961. Etnološkom zavodu jednogodišnja materijalna pomoć za sustavna ispitivanja triju tema: Skupljanje građe o obiteljskim zadrugama u 19. i 20. stoljeću, Filmska etnografska snimanja i Skupljanje građe za Etnološki atlas Jugoslavije za područje SR Hrvatske, a kasnijim ugovorima osigurana je i nastavak tih radova koji su još u toku. Rezultati se ogledaju u dosadašnjih 35 dovršenih elaborata o seliačkim zadrugama na cijelom prostoru SR Hrvatske i u jednom dijelu SR Bosne i Hercegovine, pa u cca 2000 m snimljenih filmova (16 mm) različitih tema, ponajviše pojava narodne tradicije koje nestaju ili su inače ugrožene, dok je za Etnološki atlas Jugoslavije na području SR Hrvatske dosad sa strane Etnološkog zavoda izvršeno oko 650 pojedinačnih ispitivanja po upitnicama.

2. *Zavod za pedagogiju.* Godine 1946. osnovan je Pedagoški institut Filozofskog fakulteta sa zadaćom da sve slušače Filozofskog i Prirodoslovno-matematičkog fakulteta pripremi i osposobi za uspješno vršenje nastavničkog zvanja, da pedagogiju i njene pomoćne nauke proučava i unapređuje u teoriji i praksi, da posluži pedagoško-metodičkom usavršavanju nastavnika i da objavljuje rezultate svojih istraživanja. Institut se dijelio na:

1. Odjel za opću pedagogiju i povijest pedagogije,

2. Odjel za praktičnu pedagogiju (didaktiku, metodiku i praktični rad). Prvobitno je bilo predviđeno da se Institut može povećavati i novim odjelima: za predškolski odgoj, za organizaciju školstva, za školsku higijenu, za eksperimentalnu pedagogiju, za pedagošku defektologiju.

Međutim, reformom Filozofskog fakulteta i Zakonom o naučnom radu iz 1958. Pedagoški institut je ukinut, a njegova je nastavna djelatnost prenesena u okvir rada Odsjeka za pedagogiju. Za znanstveno-istraživačke svrhe osnovan je Zavod za pedagogiju.

Pored objavljenih radova Pedagoškog instituta, članovi Zavoda za pedagogiju obradili su više znanstvenih projekata. Neki od tih radova još nisu publicirani zbog skućene materijalne baze izdavača. Do sada su objelodanjeni ovi radovi Instituta, odnosno Zavoda:

Sv. 1. Odgoj i nastava u našoj srednjoj školi. – Zbornik u redakciji dra Stjepana P a t a k i j a, 1950, str. 456.

Sv. 2. Pero Š i m l e š a, Uzroci formalizma u znanju učenika, 1951, str. 192.

Sv. 3. Klonimir Š k a l k o, Ispitivanje i ocjenjivanje u školi, 1952, str. 215.

Sv. 4. Dragutin F r a n k o v i ć, Bitna obilježja socijalističke idejnosti i političnosti nastave, 1953, str. 208.

Sv. 5. Pero Š i m l e š a, Uzroci formalizma u znanju učenika, II izd., 1954, str. 192.

Sv. 6. Pedagoške teme I, 1957, str. 96.

Sv. 7. Međunarodno ispitivanje nivoa obrazovanosti trinaestgodišnjih učenika. – Prilog Zavoda za pedagogiju u Zagrebu, 1963, str. 68.

Sv. 8. Pedagoško obrazovanje nastavnika općebrazovnih predmeta u školama II stupnja, 1967, str. 78.

Sv. 9. Društveno-moralni stavovi naših učenika, 1968, str. 159.

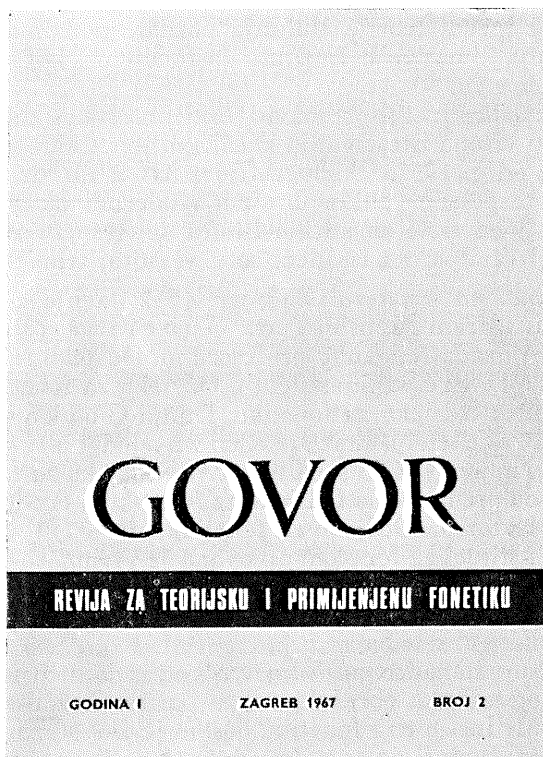
3. *Zavod za fonetiku. – a) Osnivanje Instituta za fonetiku; prve aktivnosti i prvi suradnici.* U sklopu Filozofskog fakulteta, a na inicijativu Petra Guberine, tada predstojnika Odsjeka za romanistiku, osnovan je g. 1954. Institut za fonetiku.

Sličan po organizacijskoj formi takvim institutima na drugim sveučilištima u Evropi, Institut je u vrijeme svog osnutka bio smješten u prostorijama Odsjeka za romanistiku. Osim P. Guberine njegovi su prvi suradnici od samog početka rada bili upravo nastavnici Odsjeka za romanistiku; asistenti Jugoslav Gospodnetić, koji je na Institutu radio do 1958. a danas je pedagoški savjetnik Centre de Phonétique Appliquée u Parizu (taj Centar radi na primjeni verbotonalnog sistema, opće teorije slušanja kojoj je autor P. Guberina i koja je razrađena u Institutu za fonetiku u Zagrebu), te Helena Pachl-Mandić, danas predavač u Odsjeku za romanistiku Filozofskog fakulteta. Institut razvija u svom početku suradnju s nastavnicima neolingvističkih grupa, pa se među prvim suradnicima nalaze profesori: J. Jernej, R. Filipović, A. Menac, M. Kravar, S. Ivšić, J. Toporišić i dr.

Budući da je jedan od prvih zadataka Instituta bilo unapređenje nastave stranih jezika, napose problema izgovora, to je i njegova izdavačka djelatnost bila isprva vezana za to područje. U razdoblju od 1955. do 1961. godine izlaze *Acta Instituti Phonetici*; radi se o gramofonskim pločama uz odgovarajuće udžbenike gdje je obraden problem izgovora i gdje su date praktične vježbe korekcije izgovora za ove jezike: engleski, francuski, njemački, ruski, talijanski, hrvatskosrpski i slovenski.

b) Znanstveno-istraživački i stručni rad Instituta. U isto vrijeme i sa sličnom svrhom vrše se prvi eksperimenti u vezi s uvođenjem magnetofonske nastave stranih jezika. U tu svrhu je dobivena veća količina magnetofona od strane Tehničke pomoći, i upravo su ti magnetofoni bili direktan materijalni stimulans da se već ranije stvorene lingvističke teorije P. Guberine počnu realizirati u audio-vizuelnu globalno-strukturalnu metodu učenja stranih jezika. Ta je metoda prvi put eksperimentalno provjerena u okviru Instituta za fonetiku s grupom radnika i grupom studenata i ona je dala veoma dobre rezultate.

Za prve rezultate rada zainteresirali su se poznati lingvisti kao npr. G. Gougenheim i lingvisti-pedagozi kao P. Rivenc, te je kao rezultat suradnje između Instituta za fonetiku i Ecole Normale Supérieure iz Saint-Clouda priredjen i prvi tečaj jezika prema principima audio-vizuelne globalno-strukturalne metode: bio je to tečaj francuskog jezika *Voix et Images de France*, izd. Didier, Paris 1961. Nakon toga su pod organizacijskim i stručnim rukovodstvom P. Guberine i P. Rivenca izrađeni u

NASLOVNA STRANA REVIJE ZAVODA ZA FONETIKU
FILOZOFSKOG FAKULTETA U ZAGREBU

Institutu ili u njegovoj organizaciji tečajevi ovih jezika: engleski, francuski, njemački, ruski, španjolski, talijanski, portugalski, holandski i hrvatskosrpski, a izrađeni su i specijalni tečajevi engleskog i francuskog jezika za djecu, dok je u toku izrada tečajeva za njemački i ruski jezik.

U sam početak Instituta pada i početak aktivnog rada na području poremećaja sluha i govora. God. 1953. profesor ORL na Medicinskom fakultetu u Zagrebu A. Š e r c e r pozvao je stručnjake Instituta za fonetiku, napose P. Guberinu da izrade listu riječi hrvatskosrpskog jezika za vokalnu audiometriju, budući da su dotada upotrebljavane liste riječi, koje su bile sastavljene na temelju učestalosti riječi u jeziku, pokazale brojne nedostatke i s pravom su bile oštro kritizirane od mnogih fonetičara i audiologa. Eksperimentirajući razumljivost glasova govora kod gluhih i nagluhih osoba P. Guberina je uočio da je visinski sastav glasova i riječi od bitne važnosti za percepciju. Zato su u Institutu za fonetiku vršena eksperimentiranja filtriranjem glasova i riječi da bi se utvrdila perceptivna i psihofonetska svojstva glasova govora. Ta su istraživanja

bila odlučna za razvoj teorije slušanja poznate pod imenom verbotalni sistem, koji je nastao u Institutu za fonetiku i koji se proširio po zemlji i u inozemstvu.

Od svog osnutka Institut se bavi i bazičnim fonetskim istraživanjima. Najprije su vršena istraživanja klasičnim fonetskim tehnikama: palatografijom, a od g. 1957. i kimografijom. Osim tih klasičnih tehnika, Institut danas raspolaže velikim brojem modernih akustičkih aparata (sonagraph, različite vrste akustičkih filtera, ton generatora, delay aparat itd.; neki od tih aparata izrađeni su u vlastitoj tehničkoj radionici).

c) *Organizaciona struktura i kadrovi.* Za izvođenje stručnog i znanstvenog rada angažirani su, osim Petra Guberine, predstojnika Zavoda za fonetiku i sada redovnog profesora na Odsjeku za fonetiku, asistenti: M. P o z o j e v i ć, sada asistent u Odsjeku za fonetiku, Ivo Š k a r i ć, sada docent u Odsjeku za fonetiku, Dunja G o j k o v i ć, sada asistent u Odsjeku za fonetiku, Ema L e s k o v a r (od 1961. do 1966) i lektori: Agneza Š i m u n o v i ć, sada lektor na Odsjeku za fonetiku, Klara M o n t a n i, sada predavač na Odsjeku za fonetiku, i Antica S t o j s a v l j e v i ć, sada lektor na Odsjeku za fonetiku.

U sklopu Instituta za fonetiku osnovana je i tehnička grupa, u kojoj su, osim nekih stalno angažiranih tehničara, surađivali i inženjeri: T. J e l a k o v i ć, M. G r e g u r i ć, B. L e s k o v a r, Z. B e g o, Z. Š o n c, I. S t a m a ć i V. A r a m b a š i n.

Osim stručnog i znanstveno-istraživačkog rada, u Institutu za fonetiku se od samog početka obraćala velika pažnja i radu sa studentima.

Godine 1961. Institut za fonetiku postao je Zavod za fonetiku Filozofskog fakulteta. Budući da se u Zavodu za fonetiku razvila i proizvodna djelatnost (vođenje komercijalnih tečajeva stranih jezika, proizvodnja specijalnih aparata verbotalnog sistema za rehabilitaciju sluha i govora), bilo je moguće angažirati i veći broj stručnih suradnika koji se plaćaju iz sredstava Zavoda za fonetiku. To proširenje djelatnosti Zavoda za fonetiku uvelike je omogućeno preseljenjem u novu zgradu Filozofskog fakulteta 1961. godine.

d) *Oprema i način dobivanja opreme.* Prvu eksperimentalnu elektro-akustičku opremu Institut za fonetiku dobio je na posudbu od Instituta za jezik JAZU, Radio-Zagreba, Elektrotehničkog fakulteta u Zagrebu, Radio-industrije iz Zagreba i tvornice »Ventilator« iz Zagreba.

Današnju bogatu opremljenost suvremenim tehničkim pomagalicama Institut u velikom dijelu duguje svojim donatorima, u prvom redu Petru Guberini, Rektoratu Sveučilišta u Zagrebu, Izvršnom Vijeću Sabora, Office of Vocational Rehabilitations, US Department of Health, Education and Welfare.

Veći dio opreme nabavljen je vlastitim sredstvima i darovima, a minimalni dio iz budžetskih sredstava.

4. *Psihologijski institut.* Psihologijski institut Filozofskog fakulteta osnovao je 1929. Ramiro B u j a s, koji je bio i njegov prvi predstojnik. On je, uz pomoć malog broja suradnika, organizirao u okviru Instituta istraživanja specijalno iz područja osjetne psihologije i elektropsihofiziologije, a svojim se brojnim javnim predavanjima i po-

pularnim člancima borio za samostalnost psihologije i dokazivao njezino ne samo teoretsko značenje nego i njezinu korisnu praktičku primjenu u različitim oblastima osobnog i profesionalnog života. Ta nastojanja za samostalnost psihologije i njezino znanstveno-materijalističko obilježje nisu se odvijala bez sukoba i sudara kako u društvenim prilikama onog vremena tako i unutar Filozofskog fakulteta.

U Psihologijskom institutu surađuje cjelokupno nastavno osoblje Odsjeka i nekoliko vanjskih suradnika, a kao stalni službenik namješten je jedan asistent.

Znanstveno-istraživački rad je, s obzirom na relativno mali broj članova Odsjeka, vrlo intenzivan. Glavna su područja istraživanja: psihofizika, psihofiziologija rada i umora, konstrukcija testova, psihologija mišljenja, psihologija percepcije, psihologija stavova i socijalna patologija.

5. *Institut za lingvistiku.* Institut za lingvistiku osnovan je odlukom Savjeta Filozofskog fakulteta, koji mu je 15. prosinca 1960. potvrdio Pravila, a 9. ožujka 1961. Upravni odbor i Savjet. Institut je započeo radom u početku šk. god. 1961/62. Tada je upisan u registar naučnoistraživačkih ustanova SR Hrvatske, a tada su u njemu zaposleni i prvi stalni službenici.

Prema Statutu Instituta, osnovni je njegov zadatak »da organizira, pomaže i vrši naučnu djelatnost, da unapređuje metode lingvističkog rada i da pruža pomoć pri izvođenju lingvističke nastave«. U Institutu se okupljaju lingvisti s različitih lingvističkih katedara na Filozofskom fakultetu, a, uz to, i lingvisti koji su stalno zaposleni u drugim ustanovama u Zagrebu i drugim mjestima SR Hrvatske. Po tome što se u njemu ne proučava samo problematika našeg jezika, nego i problematika međusobnih odnosa između našeg i stranih jezika, zatim problematika različitih grana opće i poredbene lingvistike itd., taj se institut razlikuje od drugih lingvističkih instituta u našoj republici.

Iako se u ovo nekoliko godina svoga postojanja Institut za lingvistiku morao boriti s velikim financijskim poteškoćama, ipak je u njemu izrađeno više radova koji su ne samo u našoj zemlji nego i u inozemstvu primljeni sa zanimanjem. Ovdje treba osobito spomenuti više radova Vojmira Vinje u kojima se iznose rezultati ispitivanja grčkih i dalmatskih jezičnih ostataka na jadranskim otocima, zatim više radova Radoslava Katičića u kojima se obrađuje onomastika rimskog Ilirika, pa radove Augusta Kovčeca o istrorumunjskom jeziku, zatim radove Rudolfa Filipovića i radove u kojima se pod njegovim rukovodstvom obrađuje engleski element u hrvatskosrpskom jeziku i evropskim jezicima. Sada se u Institutu – pod rukovodstvom Antice Menac – dovršava rad na prvom frazeološkom rusko-hrvatskosrpskom rječniku i na prvom ukrajinsko-hrvatskosrpskom i hrvatskosrpsko-ukrajinskom rječniku. Od projekata na kojima se upravo radi treba spomenuti osobito projekt »Kontrastivna analiza engleskog i hrvatskosrpskog jezika«, pod rukovodstvom R. Filipovića, direktora Instituta. Od te se analize očekuje da će na novi način objasniti proces usvajanja engleskog jezika kod naših učenika i studenata i uz to omogućiti nov uvod u funkcioniranje si-

stema engleskog i hrvatskosrpskog jezika. U izradi toga projekta sudjeluje zajedno s Institutom – koji je u ovom slučaju angažirao suradnike sa svih filozofskih fakulteta u Jugoslaviji – i Centar za primijenjenu lingvistiku u Washingtonu.

6. *Institut za nauku o književnosti.* Institut za nauku o književnosti Filozofskog fakulteta osnovan je 1960. god. na inicijativu profesora koji rade na katedrama za književnost. Zbog nedostatka financijskih sredstava Institut nema nijednog stalno zaposlenog stručnjaka (tek 1962–63. bio je u Institutu stalno zaposlen kao asistent dr Dragutin Rosandić). Institut su vodili kao direktori Ivo Franješ, od osnivanja do 1966, Miroslav Šicel od 1966–68. i Stanko Lasić, koji je na čelu Instituta od početka 1969. godine.

U radu Instituta sudjelovali su kao suradnici najvećim dijelom stručnjaci za književnost koji rade na Fakultetu. Prvi veći naučni pothvat Instituta bio je *Krležin zbornik* (Zagreb 1964) u redakciji I. Frangeša i A. Flakera.

Zatim je počeo rad na projektu »Šenoino doba«, na kojem je radilo više suradnika Instituta (S. Lasić: Roman Šenoina doba, B. Donat: I. Perkovac, M. Šicel: R. Jorgovanić, D. Rosandić: Bibliografija o kritici i nauci o književnosti Šenoina doba). Tada je počeo rad i na bibliografskim priručnicima kao dio priprema za zamišljenu temu: »Povijest hrvatske književnosti«. Izrađena je bibliografija suvremene hrvatske proze, bibliografija hrvatske književnosti prevedene na francuski jezik i bibliografija suvremenog hrvatskog romana.

Na znanstvenom projektu »Hrvatska književnost 17. stoljeća« radilo je nekoliko suradnika pod vodstvom M. Ratkovića. Grupa suradnika na čelu s nosiocem naučnog zadatka A. Flakerom radila je na temi »Hrvatska književnost prema evropskim književnostima«. Uskoro će biti objavljen zbornik s radovima o toj temi.

Gotovo svi ti radovi predstavljaju pripremu za projekt »Povijest hrvatske književnosti«, za koju je Institut već sklopio ugovor sa Savjetom za naučni rad SRH.

7. *Arheološki institut.* Samostalni institut, kao institucija neovisna od Odsjeka, osnovan je 21. I 1961. pod nazivom Institut za povijest umjetnosti i arheologiju. Direktor toga Instituta bio je Grgo Gamulin, a u njemu je radilo pet službenika. Do podvajanja Instituta došlo je 15. V 1965. kada je osnovan samostalni Arheološki institut. Direktor mu je do 28. VI 1968. bio Duje Rendić-Miočević, a dalje funkciju v. d. direktora vrši dr Vladimir Miroslavljević. Od osnutka do 1. I 1966. Institut je imao tri službenika, a od tada se u Institutu nalaze samo dva službenika. Pored ovih stalnih službenika, nastavno i pomoćno nastavno osoblje Odsjeka za arheologiju spada u redovne članove Instituta, radeći u njemu dobrovoljno.

U okviru terenskih istraživanja članovi Instituta rade na više lokaliteta.

Duje Rendić-Miočević nastavlja, u okviru teme »Iliri u Hrvatskoj i njihove veze s antičkim svijetom«, s radom u Danilu Gornjem kod Šibenika koji je započet već 1951. g. i s prekidima traje do 1959. g., kada počinju sistematska iskopavanja na antičkom »Rideru« koja su još uvijek u toku. Uz to 1967. g., u okviru teme »Iliri i grčko-rimska kolonizacija na Jadranu«, nastavlja s radom u Danilu Gornjem i počinje s radovima na Murteru (Colentum).

V. Mirosavljević je, u okviru tema »Iliri u Hrvatskoj i njihove veze s antičkim svijetom« te »Iliri i grčko-rimska kolonizacija na Jadranu«, nastavio istraživanja na Gradini u Danilu Gornjem započeta 1959. godine.

Stojan Dimitrijević je u periodu od 1962–66. radio u okviru teme »Ključni problemi neolita, eneolita i ranog brončanog doba u sjevernoj Hrvatskoj« u Vinkovcima (Tržnica) i Klokočeviku 1962. g., Bapskoj i Borincima 1964. g., a od 1966. g. na temi »Ključni problemi prethistorijske kronologije na području sjeverne Hrvatske« u Pleternici 1966. g. i Vučedolu (Vukovar) 1966. i 1967. godine.

VII. KNJIŽNICE FILOZOFSKOG FAKULTETA. Na Filozofskom fakultetu ima danas 17 samostalnih knjižnica u okviru odsjeka; jedino odsjeci za jugoslavistiku i slavistiku imaju zajedničku knjižnicu (Knjižnica Zavoda za slavensku filologiju). Neke od tih knjižnica nastale su još potkraj XIX st. kao priručne knjižnice seminara. Njihov se razvitak vidi iz posebnih prikaza za svaku knjižnicu. One su g. 1968. imale oko 210 000 svezaka knjiga i časopisa.

1. *Knjižnica Odsjeka za filozofiju*. Neposredno nakon osnivanja Filozofijskog seminara nalazi se u knjizi njegova inventara pod datumom 23. XII 1911. bilješka prema kojoj je »nabavljen jedan ormar« za smještaj knjiga. Iza te bilješke redaju se još u istoj godini inventarski brojevi od 1. dalje da bi do početka ljetnog semestra šk. god. 1968/69. bila u inventar upisana knjiga koja nosi br. 7117. U tom su nizu brojeva inventirane knjige i časopisi nabavljeni iz dotacija ili poklonjeni. Sveukupni knjižni fond iznosi danas 9218 svezaka knjiga i časopisa.

Među privatnicima se naročito bogatim poklonom knjiga odlikuju prvi profesori filozofije Đ. Arnold i A. Bazala. Od ustanova istakle su se svojim darovima: Stalna internacionalna izložba knjiga (ISIP); Deutsche Forschungsgemeinschaft Bad Godesberg; H. v. Humboldt-Stiftung, čiji su stipendisti – članovi Odsjeka – imali pravo da po završetku svoga studijskog boravka u Njemačkoj nabave prema vlastitom izboru knjige za knjižnicu Odsjeka u iznosu od 1000 DM, što su oni do sada uvijek i učinili; Generalni konzulat Republike Italije i Generalni konzulat SAD.

Redakcija časopisa *Praxis* poklonila je seminarskoj knjižnici veći broj knjiga što ih je primila ili u zamjenu ili na recenziju.

2. *Knjižnica Odsjeka za pedagogiju*. Biblioteka Odsjeka za pedagogiju osnovana je g. 1896, u isto doba kad je otvoren i Pedagogijski seminar.

U Statutu seminara iz g. 1896. spominje se da »potrebama seminara služi posebna priručna knjižnica, koja imade potporu od godišnjih dvije stotine (200) forinti u svrhu uzdržavanja i popunjenja«. Koliki je bio fond knjiga u toj priručnoj knjižnici i koje su to knjige bile, danas nije poznato. Iz Statuta se može zaključiti samo to da je knjižnica imala katalog, da su se knjige smjele posuđivati samo članovima seminara i da je predstojnik seminara mogao upravu knjižnice povjeriti kojem studentu, u kojem slučaju je bio »dužan bar jedanput u godini revidirati knjižnicu i zapisnik o toj reviziji podnijeti kr. zemaljskoj vladi«. Studenti pedagogije nisu u to doba imali samo pravo posuđivati knjige iz knjižnice nego su prema čl. 7 Statuta dobivali besplatno veći broj školskih knjiga iz svoje struke koje su izašle u nakladi zemaljske vlade. Tako je već 1896. podijeljeno besplatno 327 knjiga.

Prva sačuvana inventarska knjiga potječe iz g. 1913. Knjige (63) popisane su prema smještaju po ormarima. G. 1934. sve su knjige (986) popisane u novoj inventarskoj knjizi. Ako se ta inventarska knjiga računa kao prva, danas se te knjige upisuju u četvrtu inventarsku knjigu.

Biblioteka je dobivala knjige i časopise kupnjom ili na poklon, a u posljednje vrijeme i zamjenom. Među poklonima vrijedno je spomenuti osobito 93 knjige koje je biblioteci darovao njezin osnivač Đ. Arnold i oko 500 knjiga koje je biblioteka u nekoliko navrata dobila od Internacionalne stalne izložbe publikacija (ISIP).

Fond knjiga povećavao se vrlo polagano. Još g. 1945. u inventarskoj knjizi bilo je upisano 1814 knjiga, što je zaista malo s obzirom na to da je od osnutka biblioteke do te godine bilo proteklo gotovo 50 godina. Od tada pa do danas – dakle, za nepunih 25 godina – taj se broj povećao na 12 788 knjiga, tj. više negoli sedmerostruko.

Po sadržaju knjige su pretežno iz područja pedagogije, a ima ih i iz područja psihologije, filozofije i dr. Biblioteka je imala i vrlo vrijednu zbirku udžbenika (1 460 knjiga) koje je nekada, na osnovu propisa, obavezno dobivala u jednom primjerku. Ti su udžbenici zbog pomanjkanja prostora bili smješteni u skladištu Filozofskog fakulteta pa su propali prilikom poplave 26. listopada 1964. U sastavu biblioteke nalazi se i veći broj pedagoške periodike. Do 1969. biblioteka je imala 3 445 godišta časopisa (od toga 385 naslova). Danas je pretplaćena na 25 domaćih i 37 stranih časopisa, a na poklon prima 5 i u zamjenu 6 časopisa. Tako biblioteka u ovoj godini dobiva u svemu 73 časopisa.

Knjige iz biblioteke mogu danas posuđivati ne samo članovi seminara, kako je to bilo dopušteno prilikom osnutka biblioteke, nego i svi profesori i studenti Filozofskog fakulteta, a uz odobrenje Odsjeka i ostali građani.

3. *Knjižnica Odsjeka za psihologiju.* Biblioteka Odsjeka za psihologiju organizirana je s početkom nastave psihologije na Filozofskom fakultetu g. 1922. Dio knjiga poklonjen je od Instituta za fiziologiju Medicinskog fakulteta, a druge su se knjige nabavljale od dotacije Filozofskog fakulteta. Institut za fiziologiju poklonio je i dio namještaja i prve aparate za psihološki laboratorij. Knjižni fond biblioteke iznosio je 31. XII 1968. ukupno 3597 svezaka, od toga 2950 knjiga i 647 časopisa.

4. *Knjižnica Odsjeka za povijest*. Ustaljeno je mišljenje da je Knjižnica povijesnog seminarara osnovana još prilikom otvaranja Sveučilišta 1874. Međutim, podaci iz arhiva Filozofskog fakulteta govore da je Knjižnica povijesnog seminarara, kao i neke druge, osnovana tek 1906. Za održavanje i popunjavanje knjižnice određena je tada i godišnja dotacija od 400 kruna. Predstojnik seminarara upravljao je i knjižnicom. Vodenje knjižnice mogao je, na vlastitu odgovornost, povjeriti kojem članu seminarara ili asistentu, ali je tada morao bar jedanput godišnje provesti reviziju knjižnice i podnijeti o tom izvještaj vladi. O izboru knjiga i časopisa za knjižnicu odlučivao je predstojnik seminarara.

Najstariji inventari nisu sačuvani pa se, na žalost, ne može pratiti kako je knjižni fond rastao. Međutim, sigurno je da se osjećala stalna nestašica knjiga, jer su predstavke profesora za veće dotacije bile vrlo česte. Knjižnica se g. 1914. obogatila knjigama iz ostavštine Tade Smičiklase, koji je svoju veliku biblioteku oporučno ostavio Povijesnom seminararu. Njezina vrijednost cijenila se najmanje na 30.000 tadašnjih kruna, što je predstavljalo velik iznos.

Razvojem seminarara i porastom broja knjiga osietila se 1923. godine potreba da se iz Knjižnice povijesnog seminarara izdvoji Knjižnica seminarara za hrvatsku povijest. God. 1930. spojeni su seminarari za opću povijest srednjeg i novog vijeka pod predstojništvom prof. Lj. Hauptmanna, pa je tada izdvojena i knjižnica s literaturom koja obuhvaća taj dio povijesti. Prema podacima iz g. 1941. sve knjižnice povijesnih seminarara imale su tada oko 4000 knjiga, 264 historijske karte i abecedni katalog.

Knjižnica seminarara za hrvatsku povijest dobila je 1941. g. velik broj knjiga (1086) iz privatne biblioteke dra Vase Ruvarca. To su većinom knjige o prošlosti jugoslavenskih naroda, a među njima i mnoga izdanja izvorne građe. Biblioteka Njemačke akademije poklonila je za vrijeme rata Knjižnici istog seminarara 108 djela, ali je među njima malo knjiga trajnije vrijednosti. Ostali pokloni većinom su darovi autora ili drugih odsjeka na Fakultetu.

Knjižnica seminarara za pomoćne historijske nauke osnovana je tek 1946. g. s dolaskom J. Matasovića za honorarnog redovnog profesora na toj katedri.

Seminar za povijest naroda FNRJ osnovan je g. 1952. Već iduće godine osnovana je i njegova knjižnica koja je zbog skućenog prostora, kao i Knjižnica seminarara za hrvatsku povijest, zajedno sa seminarima smještena izvan matične zgrade Fakulteta.

Knjižni fond je stalno rastao kupnjom i poklonima, a od 1959. g. i zamjenom *Radova Odsjeka za povijest* s drugim publikacijama iz Jugoslavije i inozemstva.

Preseljenjem u novu zgradu 1961. g. povijesne knjižnice su se ponovo sjedinile. Dio knjiga, većinom duplikata, smješten je, zbog nedostatka prostora, u podrumu. Poslije poplave 1964. velik dio tih knjiga (2682) je rashodovan, jer je postao neupotrebljiv.

God. 1963. izdvojene su knjige za priručne knjižnice, koje se nalaze u sobama nekih nastavnika na Odsjeku za povijest. Te su knjige neophodno potrebne u nastavi i na seminarskim vježbama, a obuhvaćaju manji broj svezaka. Iste godine odstupljeno je Odsjeku za arheologiju 260 djela iz arheologije.

Po podacima iz 1957. g. ukupni knjižni fond povijesnih seminar-skih knjižnica na Filozofskom fakultetu sastojao se tada od 11990 knjiga, 320 historijskih karata i 247 časopisa (prema naslovu). Danas (1968) knjižnica obuhvaća fond od 17200 knjiga, časopisa prema naslovu 400 (3060 svezaka), 133 historijske karte i drugo. Knjižnica ima abecedne kataloge.

5. *Knjižnica Odsjeka za povijest umjetnosti*. Iako je »stolica za povijest umjetnosti. i klasičku arheologiju« osnovana g. 1877, knjižnica Seminara za povijest umjetnosti i kulture osnovana je tek 1928. Knjigu inventara knjižnice osnovao je i do svog umirovljenja 1943. vodio A. Schneider, unijevši u nju kao zadnju brojku 707. Od tada je broj knjiga porastao na 3052.

U inventarne knjige unesene su knjige i časopisi (po godištima), te inventarni knjižni fond iznosi danas 6320. On je uglavnom stvoren kupnjom iz dotacija Fakulteta (priliv nije velik jer su cijene knjiga iz područja povijesti umjetnosti vrlo visoke), poklonima autora (članovi Odsjeka, poznati naučni radnici izvan Fakulteta kao dr Ljubo Karaman, dr Cvito Fisković i dr.), privatnih darovatelja i ustanova (Komitet za kulturu i umjetnost FNRJ putem Rektorata Sveučilišta, Udruženi fond za pomoć Jugoslaviji iz USA putem Dekanata fakulteta, Dekanat Fil. fakulteta, Komitet za naučne zavode Sveučilišta i visokih škola NRH, Generalni konzulat Republike Italije, Francuski institut, Konzervatorski zavod za Dalmaciju u Splitu). Od ustanova najviše se istakla svojim poklonima vrijednih knjiga Stalna internacionalna izložba publikacija (ISIP) u Zagrebu (uz minimalnu odštetu). Od 1959. godine vrši se i zamjena za »Radove Odsjeka za povijest umjetnosti«.

6. *Knjižnica Odsjeka za arheologiju*. Isprva se Arheološki zavod služio bibliotekom Arheološkog muzeja. Tek 1924. g. počela se stvarati samostalna biblioteka Zavoda nastojanjem njegova predstojnika J. Brunšmida. Zbog nedovoljnih financijskih sredstava i »personalne unije« između Zavoda i Arheološkog muzeja biblioteka je do 1951. g. imala, doduše, posebni inventar, ali je bila integralni dio muzejske biblioteke. Nakon stvarnog odvajanja moglo se konstatirati da je bibliotečni fond vrlo siromašan (1334 inventarna br., uključivši i pojedinačno nabavljene časopise). Biblioteka je napose oskudijevala na časopisima, kako stranim tako i domaćim.

No dok je Zavod, kasnije Institut i najzad Odsjek (1896–1961), bio smješten u istoj zgradi s Narodnim, odnosno Arheološkim muzejem, nepotpunost biblioteke nije se naročito osjećala i tek 1961. g., preseljenjem u novu zgradu Fakulteta, pokazala se odjednom teško podnošljivom. Od 1955. g. do danas nastojalo se sistematski kompletirati najvažnije serije časopisa, osnovne edicije koje izlaze u serijama i literaturu propisanu ispitnom građom. Na žalost, niti jedan od tih zadataka nije još u potpunosti izvršen, među ostalim i zbog visokih cijena arheoloških publikacija. Sada biblioteka raspolaze s 5.550 inventarskih brojeva, uključivši i pojedinačno nabavljene časopise.

7. *Knjižnica Odsjeka za etnologiju*. Kad je 1926. g. Etnološki seminar ostao bez predstojnika, povjerena je Milanu Šeno i, kao predstojniku Geografskog zavoda, nabava knjiga, aparata i pomagala. Tako je šk. god. 1926/27. seminar opremljen najnužnijim pomagalima: osnovnom stranom i domaćom etnološkom literaturom, napose važnijim periodičnim izdanjima.

Kao bitno važno pomagalo nastave, samostalnog rada studenata i istraživačkih nastojanja služi od prvog početka g. 1927. planski izgrađivana *knjižnica* koja je stalnim porastom dosegla g. 1968. broj od preko 2700 bibliografskih jedinica. – Pored toga nastojalo se u granicama mogućnosti skupljati pojedinačne priloge, izašle u dnevnoj ili drugoj povremenoj štampi, a vrijedne da se sačuvaju zbog izvornih podataka ili drugih stručnih razloga, u obliku *izrezaka*. Već u početku djelatnosti Etnološkog seminara zasnovana je i sustavna *bibliografija* članaka i sitnijih priloga o narodnom životu i kulturi u hrvatskim (i nekim hrvatskom teritoriju bližim) periodičkim izdanjima, pa je ona s prekidima nastavljena do danas. Svestrano je obrađeno oko 25 izdanja (svaka jedinica s naznakom sadržaja uz osnovna bibliografska data).

8. *Knjižnica Zavoda za slavensku filologiju*. Na Filozofskom fakultetu osnovani su 14. lipnja 1886. posebnom odredbom neki seminari, a među njima i Seminar za hrvatski jezik. Predviđeno je bilo da svaki seminar ima svoju priručnu knjižnicu. Nesumnjivo je knjižni fond morao biti neznatan, jer je još tridesetak godina kasnije (oko g. 1920) knjižnica imala svega oko 1000 svezaka.

O djelovanju ove priručne knjižnice u toku prva dva decenija nema mnogo sačuvanih podataka. Do značajne promjene u poslovanju došlo je 1906. godine; u to vrijeme knjižnica je dobila svoje inventarske knjige, knjige posuđivanja i, što je najvažnije, uskoro i svoj stalan, iako skroman budžet.

U razdoblju između dva rata situacija s knjižnim fondom dosta se poboljšala. Već g. 1921. dobiveno je poklonom od Sveučilišne biblioteke 1200 knjiga. Nakon toga broj knjiga u knjižnici sve je više rastao, i to kupnjom i poklonima, a ponešto i zamjenom, tako da je g. 1946. iznosio preko 16.000 svezaka.

Najviše prinova skupljeno je poslije drugoga svjetskog rata, tako da 1968. g. knjižnica ima preko 45.000 svezaka ukupno s uvezanim godištim periodike. Poznata neko vrijeme pod nazivom: Knjižnica slavističkog seminara, Knjižnica Seminara za slavensku filologiju, a zatim, u ovom razdoblju, pod imenom: Knjižnica Zavoda za slavensku filologiju, ona posjeduje i sve redovitije nabavlja djela iz svih slavenskih zemalja, iz područja lingvistike, nauke o književnosti i beletristike, a posebnu pažnju pri tom obraća domaćim izdanjima.

Knjižnica djeluje mnogo normalnije i srednije osobito nakon preseljenja u novu zgradu Filozofskog fakulteta, gdje joj i prostor omogućuje bolji i svestraniji rad. Ona sada ima, osim knjižnog spremišta, odio za predakcesiju i akcesiju, odio posuđivanja, čitaonicu sa 45 sjedišta i priručnom knjižnicom koja se sastoji od velikog broja potrebnih rječ-

nika, bibliografija, leksikona, enciklopedija, nekih udžbenika, a čitaocu osim toga stoji na raspolaganju znatan broj domaćih i stranih časopisa, i to uglavnom s područja slavističke lingvistike i literature.

Osim kupnjom i poklonima knjižnica obogaćuje svoj fond također širokom mrežom zamjena s mnogim evropskim i nekim američkim knjižnicama i drugim kulturnim ustanovama.

Pored toga, knjižnica posjeduje lijepu zbirku rariteta s oko 500 svezaka, među njima:

1. P. J. Šafařík, Geschichte der südslavischen Literatur I-III, Prag 1864.
2. P. J. Šafařík, Památky hlholského písemnictví, Prag 1853.
3. Ivan Gundulić, Osman, Dubrovnik 1826.
4. Kolo – Članci za literaturu, umjetnost i narodni život I-IV, Zagreb 1842-53.
5. Johann Kollár, Über literarische Wechselseitigkeit der Slawen, Pesth 1837.
6. Janko Drašković, Ein Wort an Iliriens hochherzige Töchter, Zagreb 1838.
7. Gasparotti, Cvět szvetéh, ali sivlenye i chini szvetzev, Vu Gradzu, 1756.
8. Micalia, Blago jezika slovinskoga ili Slovník, Lavreti 1649.
9. Lj. Gaj, Kratka osnova horvasko-slavenskoga pravopisanja, Budim 1830.
10. F. Maria Appendini, Dell'analogia della lingua degli antichi popoli dell' . . . , Ragusa, 1810.
11. Giuseppe Valentinelli, Bibliografia della Dalmazia e del Montenegro, Zagreb 1855.
12. F. Miklosich, Lexicon Linguae slovenicae veteris dialecti, Vindobonae 1850.
13. Admodum reverendi patris Joannis Belloszteneecz, e sacra D. Pauli primi eremitaie religione Gazophilacium . . . Zagrabiae 1740.
14. Juraj Mulih, Hrana nebezka vu pobosneh molitvah, litaniah i popevkah . . . , Zagreb 1779.
15. Danica horvatsko-slavonsko-dalmatinska (ilirska), Zagreb 1835-67.
16. Horvatske (Ilirske narodne) novine, Zagreb 1835-37.

9. *Knjižnica Odsjeka za romanistiku*. Kao godina osnutka knjižnice navodi se 1920, kada je naredbom od 13. siječnja 1920. osnovan Seminar za romansku filologiju.

Najveći dio knjižnog fonda iz područja romanske filologije, a posebice francuskog jezika i književnosti, koji sačinjava ovu knjižnicu, nabavlja se od samoga njezinog početka iz godišnjih dotacija Fakulteta. Prvi njezin fond predstavljaju darovi (P. Skok, B. Šuler, J. Adamović, francuska vlada). Knjižnica je preuzela i dio francuskih knjiga nekadašnjeg C. F. E. (Cercle Français des Etudiants de l'Université de Zagreb) – u smislu »Pravila francuskog Cerclea slušača Zagrebačkog sveučilišta«. Osnivanjem Talijanskog seminara iz knjižnice je izdvojen fond talijanskih knjiga. Prema podacima iz g. 1941. knjižnica broji tada 3463 sveska iz romanistike i opće lingvistike – 10 časopisa.

God. 1945. knjižnica dobiva ostavštinu dra Nikole Andrića, a 1946. g. obogaćena je knjigama bivšeg Rumunjskog lektorata pri Filozofskom fakultetu. Od 1960. redovito se primaju na dar knjige i časopisi od Biblioteca Centrală de Stat i od Biblioteca Centrală Universitară u Bukureštu.

Od dolaska prvog lektora Francuza pa do god. 1956. nabavljale su se za Odsjek francuske knjige (prvenstveno za potrebe lektorskih vježbi i studenata) od plaće jednog ili dvojice lektora. God. 1956. ta je praksa prekinuta i od tada knjižnica prima povremeno na dar knjige od francuske vlade posredstvom Institut Français de Zagreb.

God. 1957. Filozofski fakultet je, s novčanom pomoći Rektorata Sveučilišta, kupio knjižnicu P. Skoka, osnivača Seminara za romansku filologiju. Knjižnica, koja je predana Odsjeku za romanistiku, broji oko 6.000 svezaka i izvanredno dopunjuje knjižnicu Odsjeka, osobito knjigama iz područja romanske i opće lingvistike te balkanistike i pojedinim godištima nekih osnovnih romanističkih časopisa (*Romania*, *Zeitschrift für romanische Philologie* i dr.). Oko 800 svezaka knjiga i časopisa iz knjižnice P. Skoka predano je odlukom Fakultetskog vijeća Filozofskom fakultetu u Zadru.

Uvođenjem španjolskog jezika u nastavu ukazala se potreba i za sistematskim popunjavanjem knjižnog fonda iz područja hispanistike. Tek god. 1968. uspjelo je stvoriti jezgru i za tu disciplinu posebnim sredstvima koja su knjižnici dodijelili Filozofski fakultet, Sveučilište i Savezno izvršno vijeće te darovima primljenim od Consejo Superior de Investigaciones Cientificas.

Na kraju g. 1968. knjižnica Odsjeka za romanistiku broji oko 25.000 svezaka knjiga i 1750 svezaka časopisa i novina.

Knjižnica ima abecedni autorski katalog, a započelo se i s izradbom bibliografije časopisa.

10. *Knjižnica Odsjeka za talijanski jezik i književnost.* Ne raspolažemo podacima da li je u vrijeme osnivanja Seminara za romansku filologiju g. 1920. postojao bilo kakav knjižni fond iz talijanistike, ali se pretpostavlja da je on mnogo stariji od osnivanja talijanskog lektorata g. 1930, jer se u više dokumenata spominje da je tom prilikom »izdvojen talijanski knjižni fond«. U prvoj inventarnoj knjizi talijanske biblioteke iz 1941. g., u rubrici »Provenienza«, navode se imena donatora iz 1927. i 1928. g., što dokazuje da je knjižnica za talijanistiku već postojala (u sklopu romanskog seminara), pa se te godine uzimaju kao godine postanka biblioteke.

Broj knjiga u knjižnici kretao se 1954. g. oko brojke 5.500. Te se godine prvi put unose datumi u inventarne knjige. U posljednjih petnaest godina broj knjiga se gotovo udvostručio, iako je nabava knjiga bila ograničena slabom mogućnošću kupovanja u inozemstvu. Tek posljednje dvije-tri godine nabava je olakšana. U okviru postojećih mogućnosti nastojalo se nabavljati sve ono što je za rad jednog seminara potrebno: od klasika do savremenih književnih i jezičnih dostignuća na polju talijanistike i romanistike. Jedan dio fonda dobiven je i poklonima talijanske vlade i pojedinaca.

Godine 1956. nastavnici i suradnici Odsjeka za romanistiku i Odsjeka za talijanski jezik i književnost počeli su izdavati časopis »*Studia Romanica*« (kasnije »*Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia*«). Zamjenom za taj časopis uspostavljen je kontakt s brojnim naučnim institucijama i fakultetima u zemlji i u inozemstvu. Zamjena se vrši gotovo sa svim zemljama Evrope i s mnogim institucijama na američkom kontinentu. Knjige i časopisi sa područja romanistike i anglistike, dobiveni zamjenom, čine veoma vrijedan i bogat dio knjižnog fonda. (U posljed-

nje tri godine primljeno je zamjenom oko 200 knjiga i 250 naslova časopisa.) Ukupan knjižni fond na koncu šk. god. 1967/68. iznosi 9831 knjigu i 1554 svezaka časopisa.

Knjižnica je dosad imala samo abecedni katalog a svojedobno su demonstratori počeli izrađivati i predmetni katalog, no taj je manjkav i nedovršen. U drugoj polovici 1965. g. počelo se s preuređivanjem knjižnice po sistemu decimalne klasifikacije i s izradom novih inventarnih knjiga. Dosada je po DK-sistemu obrađeno 3375 knjiga.

11. *Knjižnica Odsjeka za germanistiku.* Knjižnica Odsjeka za germanistiku osnovana je g. 1904. kada je osnovan Seminar za njemačku filologiju. Predstojnik seminara Stj. Tropsch uspio je da sabere u zemlji mnogo vrijednog materijala, a razumnom politikom u nabavljanju pri-nova dobavi u toku godina iz inozemstva sva važnija djela sa područja germanistike. Rad oko knjižnice u njegovu duhu nastavio je od 1945. Zd. Skreb, dugogodišnji predstojnik Odsjeka za germanistiku, i njegovi suradnici tako da knjižnica sada posjeduje većinu važnih djela i s područja lingvistike i s područja književnosti.

Biblioteka ima sada 29.857 svezaka knjiga i časopisa, od toga 28.032 knjige i 1805 svezaka časopisa (211 naslova). U tom bogatom fondu nalaze se i ova standardna djela: Jakob und Wilhelm Grimm, Deutsches Wörterbuch; Deutsche National-Literatur, historisch kritische Ausgabe hrg. v. Joseph Kürschner; Goethes Werke, herausgegeben im Auftrage der Grossherzogin Sophie von Sachsen; Deutsche Literatur, Sammlung literarischer Kunst-und Kulturdenkmäler in Entwicklungsreihen, hrg. v. Prof. Dr Heinz Kindermann.

Knjižnica je u više navrata primila veće poklone knjiga, tako posredstvom Sveučilišne biblioteke od Komisije za čuvanje kulturnih spomenika i starina oko 10.000 knjiga; od bivše Njemačke akademije u Zagrebu također oko 2.000 knjiga, zatim iz ostavštine prof. Josefa Sorga nešto rukopisnog materijala, iz ostavštine prof. Camille Lucerne dio njezine biblioteke, a i danas prima od nekih institucija Savezne Republike Njemačke, Njemačke Demokratske Republike i Savezne Republike Austrije veće poklone knjiga i časopisa.

Knjižnica ima inventar, abecedni katalog i stručni katalog. Katalogi su pristupačni i čitačima. Knjižnicom se služe studenti germanistike, s odobrenjem predstojnika Odsjeka i srednjoškolski profesori-germanisti, te ostali naučni radnici.

Osim nekih priručnika, smještenih u priručnoj biblioteci, knjige se posuđuju i izvan biblioteke.

12. *Knjižnica Odsjeka za anglistiku.* Engleska biblioteka, koja je gotovo u cjelini bila dobivena na dar od tadašnjega Britanskog savjeta za kulturne veze u Zagrebu, osnovana je g. 1935. neposredno poslije uvođenja lektorata za engleski jezik i književnost 1934.

Zbog nestašice prostorija, a i malog interesa za engleski jezik u ono vrijeme, nastava se tog jezika odvijala u podrumskim prostorijama glavne zgrade Filozofskog fakulteta na sadašnjem Trgu Maršala Tita, a Biblioteka je bila smještena u jednom ormaru u hodniku. Jedini nastavnik koji je tada predavao engleski, sadašnji predstojnik Odsjeka za angli-

stiku J. Torbarina, bio je i bibliotekar te male biblioteke. Situacija se za vrijeme rata samo još pogoršala. Premda je Katedra za engleski jezik i književnost bila privremeno smještena u povoljnije prostorije, ona je iz poznatih političkih razloga, zajedno s knjižnicom bila zapostavljena, te je gotovo životarila.

Situacija se potpuno izmijenila tek nakon oslobođenja. Engleski jezik uveden je u sve srednje škole, a istovremeno je veoma porastao interes za njegov studij, te se nekadašnja mala katedra pretvorila u jednu od najvećih katedara, odnosno grupa studija, na Zagrebačkom sveučilištu. Godine 1961. je katedra (koja je kasnije postala Odsjek za anglistiku) preseljena u novu zgradu Filozofskog fakulteta u Ulici Đure Salaja, gdje je njezina knjižnica prvi put dobila posebnu prostoriju za smještaj knjiga. Međutim, zbog brzog rasta fonda i ta je prostorija uskoro postala pretijesna, pa je knjižnica najzad preseljena u veću prostoriju (od cca 77 m²) koja je dobivena zamjenom od Odsjeka za germanistiku.

Poslije rata i knjižnica se naglo razvijala; njen fond se od g. 1955. do danas počtetverostručio (od 3000 svezaka porastao je na 12.000 svezaka knjiga i časopisa). Pored darova – od kojih su najvažniji bili: 1. svota od 2.000 dolara dobivena 1954. od Rockefellerove fundacije i 2. preko 1.300 svezaka sa područja engleskog jezika i književnosti iz ostavštine poznatog engleskog ekonomiste G. D. H. Colea – na stvaranje knjižnog fonda najviše je utjecao postojeći program nastave engleskog jezika i književnosti na Fakultetu. Dok se, naime, staroengleskom jeziku i književnosti obraća vrlo mala, a srednjoengleskom jeziku i književnosti nešto veća pažnja, dotle je sve koncentrirano na izučavanje modernog jezika i književnosti poslije XV stoljeća. Prema tome, knjižnica ima vrlo malo knjiga iz prva dva područja, ali priličan broj knjiga za izučavanje modernog engleskog jezika te engleske i američke književnosti.

Pored posudbene knjižnica ima i priručnu knjižnicu (u kojoj gotovo cijelog dana dežuraju demonstratori), gdje je smješteno oko 300 najvažnijih referentnih djela i udžbenika i gdje se stalno izlažu svi novo pridošli časopisi. Osim kataloga knjiga u knjižnici postoji i bibliografija monografija o pojedinim piscima, a stalno se izrađuje i bibliografija rasprava, članaka i priloga iz različitih knjiga te bibliografija članaka iz časopisa.

13. *Knjižnica Odsjeka za klasičnu filologiju.* Proseminar za staro-klasičku filologiju, osnovan g. 1903, dobivao je od 1906. g. posebnu dotaciju za nabavu knjiga. Međutim, kako je Sveučilišna knjižnica bila osnovana u prvom redu zbog potrebe Sveučilišta, glavni dio knjiga za studij klasičke filologije nabavljao se u okviru te knjižnice. Zato su sredstva za seminarsku i proseminarsku knjižnicu bila vrlo skromna, jer su one smatrane još uvijek priručnim bibliotekama. Danas Sveučilišna knjižnica ne vrši više funkciju zbog koje je osnovana, pa seminarske knjižnice nisu više priručne nego nabavljaju glavni fundus knjiga iz svoje struke. God. 1929. proseminarska biblioteka prestaje djelovati kao samostalna i spaja se sa seminarskom, a tada je prestao djelovati i Proseminar.

Međutim, iz godišnjih obračuna razabire se da su svote za knjige, i uz one izvanredne dotacije, bile premalene i da su obračuni često svršavali »preizdatkom« tj. dugom. Zato knjižnica nikada nije bila u mogućnosti da nabavi niti one najvažnije i najpotrebnije domaće ili strane knjige, pa je i njezin fond danas razmjerno malen. Ona ima ove godine (1968) 8.234 sveska knjiga i 29 časopisa po naslovu sa 118 godišta. U knjižnicu je došao i znatan broj poklonjenih knjiga.

Možemo kazati da su sve do kraja I svjetskog rata, od knjiga na stranim jezicima, najbrojnije njemačke. Nakon II svjetskog rata nabavljaju se u većem broju stručne knjige i na drugim evropskim jezicima. Pa ipak, još uvijek prevladavaju u ovoj knjižnici njemačke knjige i to iz vremena prije I svjetskog rata.

14. *Knjižnica za komparativnu književnost*. Već 1956. godine, koja se smatra godinom osnutka te knjižnice, Seminar za komparativnu književnost ima priručnih knjiga, a 1958. i 1959. g. dolazi u knjižnicu znatan broj knjiga preuzetih iz Seminara za teoriju književnosti. Tada se sve knjige upisuju u novu inventarsku knjigu koja i danas služi. Načinjeni su novi katalozi (matični, abecedni i mjesni) na listićima međunarodnog formata.

Knjige se nabavljaju kupovinom. Prema novčanim mogućnostima, godišnji prirast knjiga iznosi od 90 do 200 svezaka. Na kraju 1968. godine knjižnica ima 2281 svezak knjiga i 29 časopisa sa 131 sveskom.

15. *Knjižnica za opću lingvistiku i orijentalne studije*. Knjižnica Indoevropskog seminara počela je samostalno djelovati 1940. godine. Tada je započelo uvođenje knjiga u inventarsku knjigu koja još i danas služi toj svrsi; u njoj je do konca 1968. popunjen 1591. redni broj.

Predstojnik Odsjeka sam se brine o prinovama knjižnice, njezinu smještaju i rasporedu, jer ona nema svojih stalnih prostorija. Pomaže mu bibliotekar, koji radi u još dvije biblioteke, realizirajući narudžbe, unoseći knjige u inventar i izrađujući listiće (međunarodnog formata) za kataloge (abecedni, mjesni, stručni).

Knjige se nabavljaju uglavnom kupovinom. Više knjiga poklonili su biblioteci Antun Mayer i njegova udovica, Radoslav Katičić (preko 200 knjiga), prof. dr Peter Hartmann i Deutsche Forschungsgesellschaft. Do konca 1968. u biblioteku je ušlo 1989 svezaka knjiga i 29 časopisa sa 120 svezaka.

Kad je Katedra za indologiju uspjela uspostaviti čvršće veze s indijskom ambasadom i Indijom i dobiti iz Indije neke nastavnike, počeo se naglo povećavati i fond knjiga o Indiji. Za to je uzeta posebna inventarska knjiga u koju se unose indološke knjige. U toj inventarskoj knjizi popunjena su od konca 1962. do konca 1968. 533 redna broja.

Znatan dio knjiga nabavljen je iz redovnih fakultetskih sredstava, ali mnogo veći broj knjiga došao je u ovu knjižnicu kao poklon indijske ambasade (preko 200 knjiga) i ambasadora R. S. Mani (oko 100 knjiga) Potkraj 1968. g. ova knjižnica ima 656 svezaka knjiga.

16. *Knjižnica Odsjeka za sociologiju*. Knjižnici Odsjeka za sociologiju udaren je temelj 1963. godine s izvjesnim fondom knjiga od Odsjeka za filozofiju. Sada ona broji 1734 sveska knjiga i 106 godišta časopisa. Godišnje se izdaje 1400–1500 knjiga i časopisa (nastavnicima i studentima). Vodi se samo tačna evidencija izdatih knjiga, ali ne i broja čitalaca. Kao i većina knjižnica na Fakultetu, i ona je stručna zatvorenog tipa.

17. *Knjižnica Zavoda za fonetiku*. Knjižnica Zavoda za fonetiku osnovana je 31. V 1955. Danas broji 1756 svezaka knjiga i 77 svezaka časopisa te 15 kompleta dijafilmova. U okviru knjižnice radi izdavački odio koji izdaje skripta, AV tečajevе i časopis *Govor*. Isto tako, u njezinu sklopu radi i foto-laboratorij koji je osnovan kada i knjižnica.

Bibliotekom se služe prvenstveno nastavnici i studenti Odsjeka za teorijsku i primijenjenu fonetiku, a zatim i drugi studenti Filozofskog fakulteta. Godišnje se izdaje 1000–1200 knjiga i časopisa, o čemu se vodi evidencija. Biblioteka posjeduje stručni i abecedni katalog.

VIII. IZDAVAČKA DJELATNOST. Neke su ustanove Filozofskog fakulteta pokrenule svoje časopise još u staroj Jugoslaviji. Tako je već 1932. Ramiro Bujas osnovao znanstveni časopis *Acta Instituti Psychologici Universitatis Zagrabien-sis*, koji i danas izlazi u okviru publikacija Fakulteta. Dosada su izašla 62 broja. Istraživački radovi objavljeni u tom časopisu na stranim jezicima služe za razmjenu s inozemnim publikacijama i omogućuju uspostavljanje suradnje u internacionalnom okviru.

God. 1939. počeo je Etnološki seminar izdavati *Publikacije Etnološkog seminara* (po osnutku Etnološkog zavoda »Publikacije Etnološkog zavoda«). God. 1962. izašao je 4. svezak *Publikacija*, a u pripremi je peti – Zbornik članaka u povodu 100-godišnjice rođenja osnivača hrvatske etnologije dra A. Radića.

U periodu poslije oslobođenja razvila se na Filozofskom fakultetu opsežna znanstvena i stručna izdavačka djelatnost.

Od god. 1951–55. Filozofski fakultet je izdao 3 knjige *Zbornika radova* (I-1951, II-1954, III-1955). U zborniku su izlazile znanstvene rasprave sa svih oblasti koje se na Fakultetu izučavaju.

God. 1955. donesena je odluka da se izdavanje Zbornika za cijeli Fakultet obustavi, a da odsjeci, prema svojim mogućnostima, pokrenu vlastite publikacije. Ta je odluka bila u skladu s novom organizacionom strukturom, prema kojoj su odsjeci temeljne znanstveno-nastavne jedinice na Fakultetu, i sa znanstvenim potencijalom odsjeka.

Pedagoški institut pokrenuo je 1950. g. *Radove Pedagoškog instituta Sveučilišta u Zagrebu*. Do god. 1958. izašlo je 8 svezaka, a deveti je u pripremi.

Odsjek za povijest izdaje *Radove Filozofskog fakulteta – Odsjek za povijest*. Prvi svezak izašao je 1959. g. (Radovi Filozofskog fakulteta, Historijska grupa I), a 1968. g. izašao je 6. svezak. U Radovima surađuju

svi članovi odsjeka (nastavnici i asistenti). Najveći se broj objelodanjenih rasprava odnosi na različite probleme hrvatske povijesti, pretežno u XIX i XX stoljeću.

Od vlastitih izdanja Odsjeka za povijest umjetnosti izašlo je od god. 1958. pet svezaka *Radova Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu*. U njima se pretežna većina priloga odnosi na različite pojave u razvoju umjetnosti u Istri i u Dalmaciji.

Odsjek za arheologiju (prije Arheološki institut) izdaje od 1956. g. svoju stalnu publikaciju *Opuscula archeologica*. Dosada su izašli brojevi: I-1956, II-1957, III-1958, IV-1959, V-1961, VI-1966. Odsjek zamjenjuje tu publikaciju s domaćim i stranim znanstvenim i stručnim ustanovama (75 u zemlji, 70 u inozemstvu).

Institut za nauku o književnosti izdao je 1964. g. *Krležin zbornik* u redakciji I. Frangeša i A. Flakera, a priprema daljnje zbornike u vezi s nekim temama koje se u Institutu obrađuju (Senoino doba, Hrvatska književnost XVII stoljeća, Hrvatska književnost prema evropskim književnostima).

Institut za lingvistiku priprema izdavanje serije radova svojih suradnika. Za objavljivanje je već priređen rad: *Jugoslavenski projekt za kontrastivnu analizu hrvatsko-srpskog i engleskog jezika*.

God. 1956. počeo je izlaziti časopis *Studia Romanica* koji je osnovan inicijativom M. Deanovića. U tom časopisu surađuju od početka zajednički nastavnici i suradnici Odsjeka za talijanistiku i Odsjeka za romanistiku. Tim se odsjecima 1958. g. pridružio i Odsjek za anglistiku, pa je, s tim u vezi, naziv časopisa promijenjen u *Studia Romanica et Anglica*. Do god. 1968. izašla su 22 broja. Pored toga, na talijanskoj grupi je 1951/52. pod vodstvom M. Deanovića štampana antologija *Scrittori italiani* u 7 knjiga i izbor tekstova *La critica letteraria italiana* u 2 knjige.

Odsjek za germanistiku počeo je 1959. g. izdavati *Zagrebačke germanističke studije*. Do sada su izašla dva broja, a treći je u pripremi.

Institut za fonetiku izdavao je od 1955–61. *Acta Instituti Phonetici* u kojima se obrađuju problemi unapređivanja nastave stranih jezika, napose problemi izgovora. U toj su seriji izašli ovi radovi: 1. Francuski jezik – izgovor i intonacija s recitacijama na pločama, 1955; 2. Engleski jezik – izgovor i intonacija s recitacijama na pločama, 1955; 3. Njemački jezik – izgovor i intonacija s recitacijama na pločama, 1955; 4. Srpsko-hrvatski jezik – izgovor i intonacija s recitacijama na pločama, 1955; 5. The English Language – Pronunciation and Intonation with Readings on Gramophone Records, 1956; 6. Talijanski jezik – izgovor i intonacija s recitacijama na pločama, 1957; 7. Ruski jezik – izgovor i intonacija s recitacijama na pločama, 1958; 8. R. Filipović, The Phonemic Analysis of English Loan-Words in Croatian, 1960.

Od 1967. Institut za fonetiku izdaje *Govor*, reviju za teorijsku i primijenjenu fonetiku; do sada su izašla dva broja.

IX. DRUŠTVENA DJELATNOST FILOZOFSKOG FAKULTETA.

Razumljiva je pojava da nastavnici i nastavno pomoćno osoblje Filozofskog fakulteta, kao predstavnici i nosioci izrazito humanističkih disciplina, razvijaju već svojim individualnim znanstvenoistraživačkim radom

i popularizacijom njegovih rezultata zamjernu djelatnost u širim društvenim okvirima. Međutim, ako je ta djelatnost do oslobođenja 1945. godine zadržala takvo individualno obilježje koje su joj oni utisnuli već od osnutka današnjeg Fakulteta 1874, u posljednjih četvrt stoljeća je ona usvojila i neke nove oblike kolektivnog rada po kojima je njezino društveno značenje postalo još neposrednije i veće.

Od g. 1947, kada je osnovano, Povijesno društvo Hrvatske, koje u svojim redovima okuplja velik broj nastavnika povijesti na našim školama i historičara, znanstvenih radnika po znanstvenim institutima, ima svoje sjedište i organizacionu jezgru na Odsjeku za povijest. Ondje se nalazi njegova kancelarija, knjižnica koja je nastala zamjenom za društveni organ i redakcija *Historijskog zbornika*, koji je Povijesno društvo pokrenulo 1948. To je društvo preko spomenutog časopisa i različitih oblika organizacionog rada, osobito savjetovanja i seminara, razvilo vrlo živu djelatnost u znanstvenom i pedagoškom pogledu.

Godine 1951. osnovano je Hrvatsko filološko društvo, za koje je ideja nikla na dobrovoljnim mjesečnim sastancima filologa u kabinetu prof. Petra Skoka. Prvi predsjednik bio je A. Barac a potpredsjednik Stj. Ivšić. Društvo je u jesen 1952. pokrenulo časopis *Jezik* koji se, kao »časopis za kulturu hrvatskog književnog jezika«, održao do danas izlazeći u 3500 primjeraka. U suradnji s JAZU Društvo je 1957. pristupilo izdavanju znanstvenog časopisa *Filologija*. Od proljeća 1952. godine postoje unutar Društva sekcije, od kojih su osobitu djelatnost razvile sekcija za teoriju književnosti i sekcija za lingvistiku, danas tzv. »Zagrebački krug lingvista«. Sekcija za teoriju književnosti izdala je 1955. zbornik literarnoteoretskih problema *Pogledi 55*, a od 1957. izdaje časopis za nauku o književnosti *Umjetnost riječi*. Članovi te sekcije održali su nekoliko javnih seminara o teoriji književnosti, iz kojih je nastalo kolektivno djelo *Uvod u književnost* (1961, 3. izdanje 1969). Zagrebački krug lingvista izdaje u svescima informativne i originalne studije pod naslovom *Suvremena lingvistika*. U ostalim republikama odijeljena su Slavistička društva i Društva za žive strane jezike i književnosti – Hrvatsko filološko društvo, naprotiv, okuplja sve filologe u jednom društvu. Njegovi predstavnici organizirali su 1968. g., u zgradi Fakulteta, kongres međunarodnog društva *Fédération internationale des professeurs des langues vivantes*. Društvo je 1963. izdalo zbornik u čast Stjepana Ivšića.

Sasvim osebujnu društvenu djelatnost razvio je od godine 1954, kada je osnovan, Institut (danas Zavod) za fonetiku.

U početku vršeni su u njemu eksperimenti s audio-vizuelnom globalnom strukturalnom (AVSG) metodom učenja stranih jezika sa sve većim brojem učenika, te se pokazala potreba da se taj rad organizacijski osamostali; tako je osnovana Škola stranih jezika, kojom je u početku upravljao P. Guberina, a kasnije P. Glebov. Ta se škola posve osamostalila i veoma proširila svoj rad.

Međutim, u Institutu za fonetiku i dalje su nastavljeni eksperimenti na području nastave stranih jezika, tako da u njegovu sklopu i dalje radi više eksperimentalnih grupa. Današnja istraživanja naročitu pažnju posvećuju reakcijama na usvajanje stranog jezika u funkciji dobi. Također

se radi na usavršavanju početne koncepcije AVSG metode uvođenjem tzv. scenarija, zatim na razvijanju sistema fonetske korekcije na bazi ritma, intonacije i ograničenih frekvencijskih područja, u koju svrhu je i konstruiran specijalni elektroakustički aparat SUVAG-lingua.

Godine 1959. Institut je osnovao samostalnu ustanovu za rehabilitaciju sluha i govora (danas Centar za rehabilitaciju sluha i govora, Zagreb), kojom stručno rukovodi predstojnik Zavoda za fonetiku Petar Gušterina. Ova ustanova primjenjuje rezultate istraživačkog rada na području rehabilitacije sluha i govora koji se vrši u Institutu za fonetiku. U toj se ustanovi radi po verbotonalnom sistemu s aparatima SUVAG I, SUVAG II, SUVAG-lingua i verbotonalni audiometar; svi ti aparati konstruirani su i danas se serijski proizvode u Institutu za fonetiku. Centar za rehabilitaciju sluha i govora veoma je razvio svoju djelatnost te danas zapošljava oko 80 stručnjaka za rehabilitaciju sluha i govora po verbotonalnom sistemu.

Institut za fonetiku direktno ili preko Centra za rehabilitaciju sluha i govora rukovodi primjenom verbotonalne metode u rehabilitaciji sluha i govora u 14 ustanova u zemlji.

Budući da su se primjene verbotonalnog sistema (verbotonalna metoda rehabilitacije sluha i govora te AVSG metoda učenja stranih jezika) vrlo proširile u zemlji i inozemstvu, Institut za fonetiku, samostalno ili u suradnji s drugim ustanovama, organizira brojne seminare za formiranje i usavršavanje kadrova. U zemlji se redovno održavaju tromjesečni seminari o verbotonalnoj metodi u Zagrebu i petnaestodnevni seminari o AVSG metodi u Primoštenu.

Iz Odsjeka za filozofiju potekao je godine 1958. poticaj za osnivanje Hrvatskoga filozofskog društva i pokretanje njegova časopisa, 2-mjesečnika *Praxis* (od 1964), kojemu se redakcija i uprava i danas nalaze na Filozofskom fakultetu. Kao naročit oblik za razvijanje međunarodnih odnosa, prvenstveno među filozofima-marksistima, iz kruga Društva potekla je i zamisao internacionalnog simpozija koji se, u vezi s određenim temama, organizira od 1963. svake godine pod imenom »Korčulanske ljetne škole«.

Uz odsjek za etnologiju i njegove današnje prostorije i uređaje najuže je od 1959. vezan Ogranak Etnološkog društva Jugoslavije za SR Hrvatsku.

Naročito mjesto u djelatnosti Filozofskog fakulteta pripada *Seminaru za strane slaviste*. Taj je Seminar osnovan 1950. godine kao znanstvena i nastavna institucija svih jugoslavenskih sveučilišnih središta sa ciljem da slavistima drugih zemalja omogući stjecanje i produbljivanje znanja iz jezika i književnosti naroda Jugoslavije. Inicijatori njegova osnivanja, pod pokroviteljstvom Savezne komisije za kulturne veze s inozemstvom, bili su prof. dr Antun Barac iz Zagreba i prof. dr Aleksandar Belić iz Beograda. Seminar, koji je 1969. proslavio 20. obljetnicu svog djelovanja pri Sveučilištu u Zagrebu, organizira svake godine za strane slaviste sa svih kontinenata ljetni tečaj na kojem se održavaju predavanja i vježbe iz jezika i književnosti, a i predavanja iz drugih oblasti društvenog života jugoslavenskih naroda.

U radu Seminara sudjelovali su kao predavači najugledniji znanstveni i javni radnici svih naših republika, a kao slušaoci strani profesori, docenti, asistenti, lektori, predavači, bibliotekari, studenti starijih godina i drugi slavisti. Seminarom su u dva protekla desetljeća prošle otprilike dvije tisuće polaznika, među kojima i najistaknutija imena svjetske slavistike. Najviši samoupravljački organ Seminara je Savjet, sastavljen od predstavnika svih zainteresiranih filozofskih fakulteta u zemlji (Beograda, Ljubljane, Novog Sada, Sarajeva, Zadra, Skoplja i Zagreba), a rad se odvija na temelju Statuta koji je usvojilo i potvrdilo predsjedništvo Zajednice jugoslavenskih univerziteta. Dužnost direktora Seminara vršili su prof. dr Antun Barac (do 1955), prof. dr Mate Hraste (do 1963), a otada prof. dr Ivo Frangeš.

Seminar je u dvadeset godina opstanka omogućio stotinama uglednih stranaca učenje jezika i književnosti naših naroda na izvoru, u našoj zemlji, i osobni kontakt s našim društvenim životom i istaknutim znanstveno-umjetničkim ličnostima. Putem lektorskih vježbi, predavanja i stručnih diskusija kvalificirani predstavnici iz svih naših sveučilišnih centara izdašno su pružili pomoć specijalizantima, doktorandima i uopće svima koji se u inozemstvu bave našom jezičnom i književnom kulturom. Niz lektorata naših jezika na stranim sveučilištima osnovan je kao rezultat djelovanja Seminara, a na njemu su se usavršavali i mnogi poznati prevodioci djela naših književnika na strane jezike. Broj naših djela prevedenih u inozemstvu, otkad se održava Seminar, višestruko se povećao. U posljednje vrijeme stranci sve češće uzimaju naše teme kao predmet doktorskih disertacija, pa pojedinci kontaktiraju s našim ustanovama i stručnjacima i izvan programiranog seminarskog rada. Mnogi polaznici, nakon povratka u svoju zemlju, pišu o Jugoslaviji članke ili održavaju predavanja, te postaju – slikovito rečeno – ambasadori naše slavistike u svijetu. Uprava Seminara, naime, osigurava svojim polaznicima uvijek najkvalitetnije informacije ne samo s područja slavistike, što je svakako prva i osnovna intencija institucije, već uvijek nastoji da svom međunarodnom auditoriju dade što kompleksniju sliku povijesti, prošlosti i sadašnjosti, kultura i civilizacija svih naših naroda.

Korist koju je već i dosada ova ustanova donijela našoj zemlji jest višestruka. Gotovo na svim zapadnoevropskim sveučilištima, gdje je organizirana katedra slavistike, postoji i lektorat bar jednog od naših jezika, a oni se nerijetko obraćaju za pomoć u literaturi i upute baš ovome Seminaru. Za vrijeme tečaja, cijeli mjesec dana, ostvaruju se osobni kontakti slavista svih nacija, ono što se i inače postiže na različitim kongresima, sastancima i sličnim skupovima. Seminar za strane slaviste u Zagrebu prva je i najstarija institucija te vrste u svijetu; ostalima je bio, na neki način, i model i poticaj.

X. VEZE FILOZOFSKOG FAKULTETA S INOZEMSTVOM.

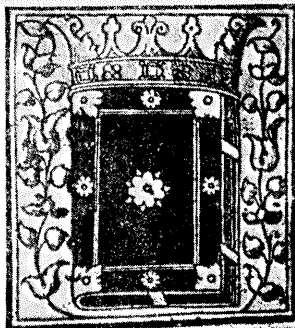
Osim vrlo intenzivnih individualnih veza, koje se odražavaju i u čestim gostovanjima stranih profesora i razmjeni nastavnika, Filozofski fakultet je sklopio s Portland State College-om u državi Oregon, USA, ugovor na osnovu kojega mogu na njemu od šk. god. 1967/68. studirati

FILOZOFSKI FAKULTET SVUČIŠĆA – ZAGREB
UNIVERSITÉ DE ZAGREB – FACULTÉ DES LETRES

XIX
seminar za strane slaviste

XIXème
*cours d'été de langues
et de littératures yougoslaves*

19. VIII – 11. IX 1968.

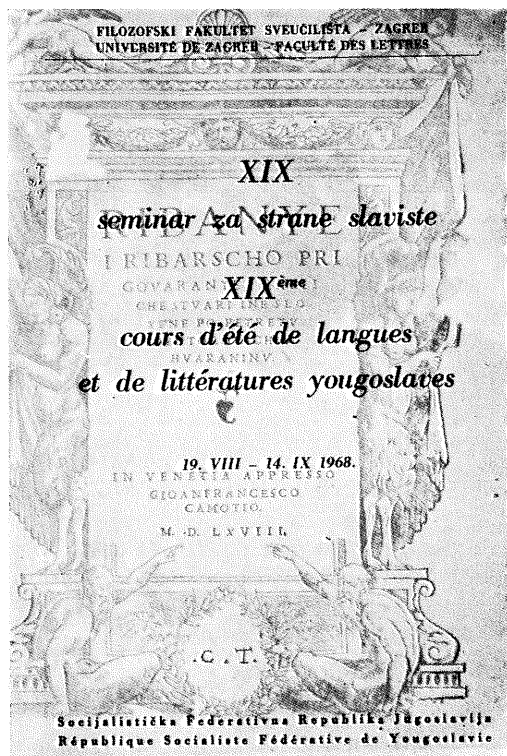
Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija
République Socialiste Fédérative de Yougoslavie

PROGRAM XIX SEMINARA ZA STRANE SLAVISTE S REPRODUKCIJOM
DIJELA NASLOVNE STRANE 1. IZDANJA MARULICEVE »JUDITE« (1521)

skupine studenata iz spomenutog Collega učeći hrvatskosrpski i druge slavenske jezike (u šk. god. 1968/69. dodat je i rumunjski jezik). Nastava se iz tih jezika organizira u posebnim tečajevima.

Filozofski fakultet sklopio je 1965. godine s Österreichisches Ost- und Südosteuropa-Institut u Beču ugovor, prema kojemu se svake godine jednom članu Instituta odnosno Odsjeka za povijest omogućava da u Zagrebu odnosno u Beču proboravi tri tjedna u svrhu znanstvenog (arhivskog) studija.

Institut za fonetiku, koji je izgradio posebnu audio-vizuelnu strukturalno-globalnu metodu za učenje tuđih jezika, potaknuo je osnivanje nekih ustanova ili stručno upravlja nekim od njih u inozemstvu. To su: Centre de Phonétique Appliquée (Paris, 1964), Ecole d'Interprètes (Mons, Belgija, 1964), Centre de Phonétique Appliquée (Bruxelles, 1968), Centro SUVAG (São Paulo, Brazilija, 1968). Pored toga, Institut neposredno ili preko Centra za rehabilitaciju sluha i govora rukovodi primjenom verbotonalne metode u rehabilitaciji sluha i govora u mnogim ustano-

PROGRAM XIX SEMINARA ZA STRANE SLAVISTE
S REPRODUKCIJOM 1. IZDANJA HEKTOROVICEVA »RIBANJA« (1568)

vama u Francuskoj, Belgiji, Švicarskoj, SR Njemačkoj, V. Britaniji, Kanadi, Argentini i Brazilu. Njegovi, pak, stručnjaci sudjeluju i u radu seminara o spomenutoj metodi koji se organiziraju u: Parisu, Rimu, Milanu, Besançonu, Lyonu, Bruxellesu itd. Posebnim ugovorima o znanstvenoj suradnji Institut je povezan i s: Odjelom za psihologiju Univerziteta u Cluju (Rumunjska), Klinikom ORL u Sofiji, Centre Universitaire de l'Etat u Monsu (Belgija) i Naučno-istraživačkim institutom za uho, grlo i nos u Lenjingradu.

Znanstvene i stručne veze različite vrste održavaju pojedini odsjeci s odgovarajućim univerzitetskim ili istraživačkim ustanovama u inozemstvu. Tako Psihologijski institut s Odsjekom za psihologiju na Sorbonni i s Rockefellerovim univerzitetom u New-Yorku; Odsjek za germanistiku s odsjecima iste vrste u Münsteru i Rostocku; Odsjek za anglistiku s London University te univerzitetima u Indiani (USA), Uppsali (Švedska), Cambridgeu, Nottinghamu i dr., Odsjek za etnologiju s katedrom etnologije i folkloristike u Bratislavi, koja suradnja omogućava terenska ispitivanja našim studentima u Slovačkoj itd.